

XIX.

JIRÁSKŮV HRONOV

1949

XIX. JIRÁSKŮV HRONOV

XIX. JIRÁSKŮV HRONOV
LETOPOČTEM LIDOVÉ TVOŘIVOSTI

I 9 4 9

sborník
celostátní soutěže
lidové tvořivosti
v Hronově
ve dnech 6.—22. srpna
1949

VYDALO UMĚNÍ LIDU

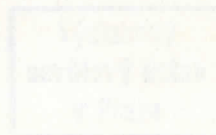
Knižní
Masarykova lidovědozná
ústavu

XIX. JIRÁSKŮV HRONOV

LETOPOČET LIDOVÉ TVOŘIVOSTI

ÚKOLY LIDOVÉ TVOŘIVOSTI
ING. MIROSLAV KOUŘIL

XIX. JIRÁSKŮV HRONOV
LETOPOČTEM LIDOVÉ TVOŘIVOSTI

4239/53

B4194

MILÍ PŘÁTELÉ,

OBČANÉ HRONOVŠTÍ A SVAZÁCI!

Pozdravuji především úderníky a všechen pracující lid podkrkonošské oblasti našeho Hradeckého kraje. Pozdravuji svazácké soubory, vítěze ústředního kola STM v Ostravě a z nich zejména ty, kteří jako vyslanci lidové tvořivosti pojedou do Budapešti za naši lidově demokratickou republiku. XIX. Jiráskův Hronov se koná ve velmi významnou dobu. — Ve všech oblastech našeho života a naší práce ovládá všechno příkaz budování a výstavby socialismu naší drahé vlasti. Tento příkaz rozvíjí neobyčejnou měrou do velké šíře tvořivost našeho lidu. Vznikají nové formy práce, socialistické soutěžení, brigády, údernictví, nové pracovní normy, zlepšovatelství a vynálezy a zdůrazňuji, jak časové místo náleží ČSM, který staví stovky brigád pro letošní žně.

Toto všechno úsilí v souhrnu je úsilím o splnění pětiletky v průmyslu i zemědělství. Pod tlakem nové skutečnosti těchto nových forem práce roste nyní nový, lidovědemokratický, v budoucnu socialistický člověk naší vlasti. Člověk, jehož vlastnosti se mění proti dobám prvé republiky. Smyslem jeho života stává se práce, protože mizí dřívější kapitalistická dřina a práce se stává prostředkem plánovitého zvyšování hospodářské a kulturní úrovně všeho lidu. Tento nový člověk zvyšuje pocit kolektivity, neboť ví, že jen v kolektivu se dokáže divy, a proto dochází k vzájemné pomoci rolníků a dělníků, pracujících inteligence. Roste u něho pocit národní hrdosti, prohlubovaný vědomím mezinárodní solidarity pokrokových sil k ubránění a zajištění míru, protože je ho zapotřebí k tomu, aby mohlo být dosaženo socialismu v krátké době. My vidíme, jak tento pocit národní hrdosti roste zejména v zemích lidových demokracií.

Vidíme, jak v našem novém člověku roste a sílí láska k SSSR, především proto, že je zachráncem našeho lidu a republiky a pomáhá dáti základ naší cestě k socialismu. Vidíme v něm staršího bratra, k němuž se vždy můžeme obrátit o pomoc, kterou nikdy neodmítne. My vidíme v Sovětském svazu hlavní oporu míru, který potřebujeme k pokojnému budování socialismu, abychom mohli uspořádati svoje vlastní hospodářské a společenské základy a zvýšit hospodářskou a kulturní úroveň nás všech. Také letošní XIX. Jiráskův Hronov se koná v období rodící se socialistické společnosti našich národů. Náš lid znovu dovede otevřít kulturně tvořivé zdroje z radosti z úspěchů výstavby a z radosti nad rostoucím rozmachem celého hospodářského organismu naší republiky. Proto se znovu a trvale rozvíjí lidová kulturní tvořivost. Tato akční jednotá práce vytváří nového člověka míru, nového člověka rodícího se socialismu a tento člověk dovede stejně nadšeně budovat a pracovat, jako dovede zpívat a tančit pro obohacení a zkrášlení svého života. V této chvíli můžeme si vzpomenouti na celé období minulého století — probuzenectví, kdy z počátku také vzniklo velké kulturní hnutí české a slovenské lidové tvořivosti, a my můžeme z našeho národního vývoje hledati poučení a zkušenosti pro naši dnešní práci. Vidíme, jak nesmírně významnou roli má v tomto novém kulturním hnutí ČSM. Pokládáme tuto věc za přirozenou a správnou, neboť právě mládež musí být nositelem nové radosti, zpěvu, tance, který vyvěrá z dobrých výsledků našeho socialistického budování.

U příležitosti XIX. Jiráskova Hronova, který je prvou slavností lidové tvořivosti, pro obě naše národní větve, českou i slovenskou, musíme si uvědomit principy, jak tato tvořivost má pracovati. Musíme vidět základní hledisko této práce v akční jednotě všech druhů lidové tvořivosti, kde zmizí staré formalismy, znečišťující dobrou a zdravou amatérskou tvořivou kulturní práci, jež se rozvíjí k posile budovatelské práce, k upevnění vědomí míru, k upevnění vědomí mezinárodní solidarity, k oslavě práce a ke zkrášlení našeho nového socialistického života.

Vzorem k této činnosti nám musí býti sovětský člověk. Na něm se musíme učit, jak máme odstraňovati všechny maloměšťácké návyky a jaké vlastnosti si musíme osvojiti. Naučíme se, jak sovětský člověk má široký rozhled po celém světě a událostech, jaká je jeho hluboká láska k vlasti, jaký má přehled o hospodářském dění nejen v Sovětském svazu, ale i v ČSR a v lidových demokraciích a jaký je jeho zdravý poměr k životu, jaká je jeho láska k přírodě a lidem. My zpíváme sovětské písně a tančíme sovětské tance proto, abychom vyjádřili nejen svou velkou lásku k Sovětskému svazu, ale chceme se připodobniti k sovětským lidem.

Základním úkolem lidové tvořivosti je posilovati akční jednotu všech druhů lidové tvořivosti. Na XIX. Jiráskově Hronově vidíme po prvé reálně v celostátním měřítku, že tato akční jednota je naplněna. Vidíme hluboký rozdíl mezi programem letošního Jiráskova Hronova a programy minulých osmnácti Hronovů. Zde se soustřeďuje lidová tvořivost taneční, zpěvní, všechny důležité složky jevištních forem přicházejí na tomto Jiráskově Hronově ke slovu a i v této věci vidíme správné naplnění Jiráskovy akce tak, jak nám to uložil náš prezident Klement Gottwald.

My vycházíme z politické zásady, že nové naše kraje mají se postupně státi hospodářskou, politickou a kulturní jednotkou. Tento velký pracovní úkol může býti splněn jedině za předpokladu uskutečnění akční kulturní lidové tvořivosti.

Výstava Krkonošského kraje v Trutnově potvrzuje, jak akční jednota podpírá kulturní regionalismus, jak krajová práce upevňuje hospodářskou, politickou a kulturní jednotu. Ideová jednota lidové tvořivosti v kraji je pevně spjata s kulturní prací divadelní a za jádro a střed tohoto pro současnou dobu pokládáme organizační opatření o krajských divadelních komisích, které zajistí akční ideovou jednotu.

XIX. Jiráskův Hronov se stal celostátním podnikem lidové tvořivosti jevištní. Proto vystoupil Jiráskův Hronov z dosavadního rámce divadelní tradice; koncipované jako divadelní soutěž technická. V únoru 1948 náš pracující lid nastoupil cestu lidové tvořivosti, která byla nově určena Jiráskovou akcí, vyhlášenou prezidentem Klementem Gottwaldem. V první polovině úkolu uložil nám vydání Jiráskových děl, v druhé polovině toto vydání odůvodnil a to odůvodnění je pro nás základem, z něhož máme vyvozovati rozvíjení akce do všech oborů kulturní činnosti. Jiráskovy spisy se vydávají proto, aby v široké míře pomocí knihy byly připomenuty našemu národu nejslavnější chvíle našeho národního vývoje, aby byla připomenuta slavná doba husitská, všechny boje lidu za sociální rovnost, které Jirásek ve svých románech zachytil. Bylo již vzpomenu

s. Bohumilem Muchou, jak náš národ musil zápasiti s vysokou církevní hierarchií. Musíme obrátiti naši práci jevištní ke všem slavným revolučním chvílím našeho lidu. A naše ctižádost kulturní, ať profesionální nebo lidové tvořivosti, musí býti v tom, že všechny tyto velké chvíle našeho národa musíme na jevišti zpodobit. Proto musíme varovati před tím, aby Jiráskova odkazu bylo zneužíváno mechanicky, aby nebyly vytahovány z jeho románových příběhů efektní partie pro uvádění na jeviště. To je velká odpovědnost především všech, kteří v kulturní tvořivosti pracují, poněvadž síla a dosah lidové tvořivosti je veliká. Z této příčiny dáváme novou formu Jiráskovu Hronovu, chceme, aby Jiráskův Hronov se stal soutěží o vyjádření budovatelských ideí našeho státu, soutěží o vyjádření světového míru a mezinárodní solidarity pokrokových sil, soutěží o vyjádření lásky k Sovětskému svazu a to vše nejlépe prostředky jevištní tvorby.

Nesmíme zapomenout, že za to, že můžeme takto široce a do hloubky rozvíjet lidovou tvořivost kulturní, děkujeme jediné pracujícímu lidu, který plní Gottwaldovu pětiletku a dává tak základy k novým hospodářským a sociálním poměrům naší lidově demokratické republiky.

A proto končím:

Ať žije tvořivost našeho československého pracujícího lidu!

Ať žije náš učitel, náš vzor tvořivého člověka, prezident Klement Gottwald!

(Veřejný projev před Jiráskovým divadlem v Hronově dne 7. srpna 1949.)

Je mi velkou ctí, že mohu v zastoupení pana ministra školství, věd a umění prof. Zdeňka Nejedlého pozdravit závěrečné slavnosti XIX. Jiráskova Hronova. Je mi také velkou ctí a milou povinností vyslovit za pana ministra, za ministerstvo školství, věd a umění všem ochotnickým divadelním souborům a všem, kdo se přičinili o tak zdařilý průběh hronovské soutěže, vděk a uznání. XIX. Jiráskův Hronov podal obraz dobrého vývoje, jímž prošlo naše divadelní ochotnictvo v posledním roce, podal vskutku doklady o nové obrodě ochotnického divadla, o jeho obratu k vzestupu. XIX. Jiráskův Hronov má tedy pro další vývoj a růst našeho ochotnictva veliký význam. Hronovské soutěže jsou ukazatelem úrovně našeho ochotnického divadla, které hrálo v našem národním životě význačnou úlohu. Takovou historii ochotnického divadla, jakou máme my, nemá snad žádný jiný národ. Co všechno znamenalo pro nás ochotnické divadlo od svých začátků, od prvních ochotnických představení v Hronově, jak je známe z Jiráskových „U nás“, jak je známe z doby Thamovy, Štěpánkovy, Klicperovy, Tylovy. Vždyť to byly nejvýznačnější kulturní projevy našeho národního života. Vždyť to byla hybná síla, pod jejímž vlivem povstávaly první političtí bojovníci v dobách našeho národního probuzení, vždyť to byla živná síla pro náš lid. Co znamenalo ochotnické divadlo pro Národní divadlo, pro naše profesionální divadelnictví, pro naši dramatickou tvorbu. Divadlo, které vniklo do srdcí nejširších vrstev národa, probouzelo lid, uvědomovalo ho, dalo mu sebevědomí, dalo mu sílu k práci, sílu k boji. Ovšem to bylo divadlo, které bylo blízké lidu, bylo v samém srdci lidu, to bylo divadlo, kam chodili lidé rádi, protože předvádělo hry jeho zájmů, to bylo divadlo, které rozveselilo, posilovalo a ukazovalo cestu. To bylo divadlo, které dělali lidé, kteří šli s divadlem a pomáhali mu k jeho hospodářskému, sociálnímu a kulturnímu vzestupu. Když se však

divadla zmocnily zbohatlé buržoasní vrstvy a přeměnily ochotnické divadlo v prostředek své zábavy a svého společenského uplatnění, když na scénu přicházely hry s problematikou lidu cizí, když se začíná hrát divadlo pro divadlo, když do ochotnického divadla pronikají manýry a nemravy kapitalistických divadelních podnikatelů, tak i toto divadlo ztrácí svou vedoucí kulturní roli.

Ty časy, kdy divadlo bylo nástrojem v rukou buržoasie, jsou již pryč. Náš lidově demokratický režim chce, aby divadlo zas sloužilo lidu, aby mu bylo dobrou a zdravou školou. Náš lidově demokratický režim se také podle toho o divadlo stará. Máme divadelní zákon, postátnili jsme řadu divadel, vybudovali jsme oblastní divadla a podporujeme všemožně veškerou divadelní činnost. Činíme tak proto, že pokládáme divadlo za nejlidovější umění, které působí nejvíce na nejširší vrstvy národa.

Letošní XIX. Jiráskův Hronov znamená pro naše ochotnická divadla přelom, znamená začátek nové éry. V uplynulém roce došlo k sjednocení sil našeho ochotnictva, k vytvoření Ústředí lidové tvořivosti. Naše ochotnické hnutí je obohaceno růstem sil ochotnického hnutí ROH, je obohaceno mládeží. Letošní XIX. Jiráskův Hronov vykazuje již výsledek jevící se v dobrém repertoiru, ale i v duchu provedení jednotlivých her. Byl učiněn slibný začátek. Některé naše hry XIX. Jiráskova Hronova mají už nový obsah a nové poslání.

Naše ochotnické divadlo si buduje svůj stálý kmenový repertoír. Vybírá si z Tyla, Jiráska, uvědomuje si však, že Tyl, ani Jirásek se nemůže hrát po starém, že musí být vyvozen ze starých a dobře tvořených her vývojový důsledek, že se musí hrát v duchu dnešní doby, s dnešním cítěním a dnešním tempem. Vybírá si ho z rozvíjející se současné tvorby, která má už nové autory a dobré autory. Vybírá si ho po linii od sociálního dramatu k socialistickému dílu, od Tylových Kutnohorských havířů ke Gorkého Matce. Vybírá si ho ze sovětských her, které pomáhají v boji o nového člověka, s novým poměrem k práci a k člověku.

Naše ochotnické divadlo rozvíjí kulturní tvořivost a vane v něm nový, zdravý vzduch. Naše ochotnictvo se očistilo od všelijakých reakčních živlů, které brzdily jeho vývoj, a obrací se ve svém zaměření k naší době, našemu životu, k budování nového lepšího života, nové lepší společnosti. Naše ochotnictvo osvěžilo svou tvořivost příklady ze Soutěže

tvořivosti mládeže, která obohacuje divadlo o nový výraz a dává mu nové podněty obsahové.

XIX. Jiráskův Hronov se může nyní plným právem hlásit k Jiráskovu jménu, k lidovému národnímu a pokrokovému smyslu jeho díla. Alois Jirásek ve svém uměleckém díle mistrně vystihl, které to naše tradice vedou vpřed k svobodě a rozkvětu národa. President republiky Klement Gottwald řekl, že jeho dílo učí nás správnému pohledu na naši minulost, posiluje naše národní sebevědomí a plní nás dějinným optimismem a vírou v tvořivé síly lidí. K Jiráskovu jménu hlásí se dnes naše ochotnictvo a chce udělat z divadla školu lidu, šířitele osvěty. K Ji-

ráskovu jménu, k lidovému, národnímu a pokrokovému smyslu jeho díla hlásí se dnes naše ochotnictvo a chce udělati z divadla tribunu, s které bude vychovávat nového člověka, dávat mu radost, posilu, perspektivu dál vpřed k novému, lepšímu životu, k novému lepšímu společenskému řádu, k socialismu.

Nechť příští XX. Jiráskův Hronov k tomu co nejvíce přispěje.

(Veřejný projev před Jiráskovým divadlem v Hronově dne 21. srpna 1949.)

FRANTIŠEK KUBR

Závěrečného usnesení bratislavské konference české a slovenské divadelní a dramaturgické rady a divadelní a propagační komise dne 16. ledna 1949 bod 29: „Usnášíme úkoly ochotnického hnutí, jak jsou uvedeny v referátu Fr. Kubra (bod 1—10).“

Socialistické budování naší lidově demokratické republiky, stěžejní role dělnické třídy na naší cestě k socialismu, vytváří v dosavadním vývoji nové hospodářské, sociální a kulturní podmínky a formy činnosti. Tyto nové skutečnosti mají vliv na aktivitu pracujících v kulturní tvořivosti. Vidíme ji na velikých lidových manifestacích, slavnostech, kulturních večerech i na dělnických schůzích. Vidíme ji na soutěži tvořivosti mládeže, soutěžích ROH, i na vyspělosti těch spolků, skupin a odborů, které vědomě chtějí všemi silami sloužit boji a výstavbě socialismu. Je to hnutí mladé a zdravé a je třeba mu pomáhat, sloužit a je třeba je vést. Rozvíjet kulturní tvořivost pracujících, naplnit ji socialistickým obsahem je ústředním úkolem celonárodních masových organizací, závažnou součástí jejich výchovně politického programu.

S těchto hledisek vyplývají konkrétní úkoly ochotnickému divadelnímu hnutí, a to bez rozdílu, jde-li o samostatné divadelní spolky nebo dramatické odbory a skupiny masových organizací.

1. Ochotnické divadlo má být neúnavným agitátorem pro věc výstavby socialismu. Propaguje nový, revoluční způsob práce, socialistickou soutěž, pracovní brigády, stachanovské pracovní metody a bojuje za novou socialistickou pracovní morálku. V sovětské dramaturgii lze mnoho čerpat k těmto úkolům (hry jako Sklárna, Rozrušená země, Můj přítel, Šest zamilovaných, Aristokrati atd.). V malých jevištních formách, majících nespornou výhodu ve větší pohyblivosti a použitelnosti v každém prostoru a prostředí, je předností úderná agitka

v krátké hře, písni, recitaci a pod. Tuto formu ještě dlouho neopustíme, je však pracovat na jejím zdokonalení. Zde je repertoírní situace o něco lepší než v celovečerním repertoíru.

2. Ochotnické divadlo má budovat pevný kmenový repertoír, závazný pro všechny jeho kolektivy. Byl by výsledkem pečlivého výběru z českého a světového repertoíru. Nejde o seznam několika set her. Právě v tomto výběru kmenového repertoíru má tkvít odlišnost a svéráznost lidové divadelní tvořivosti. Z našich zejména Tyl a Jirásek budou jeho základem.
3. Ochotníci musí přistoupit k organizaci systematického školení svých funkcionářů a členů. V těchto kurzech a školách musí se odpoutat z dosavadní výlučné až omezené odbornosti. *Základem nového školení ať je učení o lidské společnosti, vývoji a třídní problematice společenských řádů, zásady učení marx-leninismu.* Musí skoncovat s tak zvanou nepolitičností a bezideovostí v ochotnickém divadle, které je zavedly do slepé uličky a přivodily jejich úpadek.
4. V ochotnickém divadelnictví je velká organizační roztříštěnost. Vedle samostatných spolků existují odbory různých zájmových organizací. Je třeba vybudovat ústředí péče a služby pro toto hnutí a vedoucí orgán, mající potřebnou autoritu a důvěru. V tomto směru je zde naléhavý úkol toto přání ochotnických divadelníků splnit.
5. Máme u nás mnoho kolektivů mládeže v závodech, městech i vesnicích, pokoušejících se o svérázný divadelní projev. Tomuto úsilí je třeba věnovat zvýšenou pozornost a pomáhat mu zejména ve školení pečlivou instruktáží a dramaturgickou radou. I u nás jsou podmínky, ve kterých se může dařit jejich růstu, jak je tomu u sovětských Tramů (těatrů rabočí moloděže).
6. Ochotníkům stalo se nutností soutěžit. Několik soutěží ROH a SČM mělo vynikající klady v tom, jak přistoupili jejich účastníci k často těžkým úkolům. Soutěž ROH kromě výsledků v kulturní a divadelní práci přinesla též 250.000 pracovních hodin republiky. Své klady mají i soutěže ÚMDOČ k Jiráskovu Hronovu. I zde je třeba rozvinouti soutěžení socialistického typu. I zde skoncovat s prázdnou bezideovostí a dát soutěžím socialistický obsah, odpovídající době pětiletky.

7. Ochotnická divadla potřebují se vybaviti ze své lokálně patriotické ztrnulosti a vytrhnouti se z osamocení jejich rodinného okolí. Příkladem je zde již několik skupin, hrajících již desítky repris hry Sklárna s tematikou první sovětské pětiletky. Již před válkou bojoval Svaz DDOČ proti byrokratické zvrhlosti, která nechtěla dovolit dělnickým divadlům představení mimo své spolkové působnosti. A my jsme potřebovali hrát Gorkého, Pogodina a ostatní sovětské autory na stovkách jevišť. Ochotnickým divadlům je třeba pohyblivosti pro ideové, pokrokové a revoluční hry a dokonale využití představení, které je výsledkem vzorné přípravy.
8. Ochotníci musí upevňovat mezinárodní přátelské, akční i pracovní svazky s revolučně pokrokovými amatérskými divadelníky. Pěstovat výměnu repertoaru i výměnná představení svých nejlepších představitelů. V tomto směru budovat na tradicích z předválečné doby a zatím skromných začátků v prvních třech letech po válce.
9. V pokrokových tradicích lidového a dělnického divadla je přátelský svazek nejlepších a nejuvě-

domělejších představitelů — herců a režisérů divadla profesionálního a ochotnického. Je zde nesporně více faktů sbližujících nežli těch, které vedou k rozporům a nepřátelství. Uvědomělý soudružský svazek, spolupráce a ideová jednota v názoru na veliké budovatelské poslání divadla v boji o socialistickou společnost musí překlenouti staré maloměstské a tím i malicherné spory.

10. Ochotníci se mají a musí učit nově pracovat a tvořit. Musí se mnoho učit u těch, jimž je divadlo povoláním. Mají a musí navštěvovat jejich představení. Učit se od nich a s nimi. Profesionálové mají najít cestu k nim, do jejich kursů, zkoušek, schůzí a pod. Musí se vzájemně poznat a sblížit pro společné úkoly. Mají také společné občanstvo, jímž je dělnická třída, pracující lid. I zde najdeme vedle našich příkladů mnoho poučného v praxi divadel SSSR.

To jsou zhruba zásadní a nejdůležitější úkoly ochotnictva. Je zde mnoho dílčích podrobností, které nelze vypočítávat všechny a které je nutno ujasnit diskusí a ověřit zkušenostmi.

A. M. BROUSIL

Kdo letošního roku přijel na Jiráskův Hronov, znaje předchozí soutěže, musel si všimnout toho, jak transparenty v ulicích oznamovaly jednotlivá soutěžní představení. To mu padlo rázem do očí. Bílá písmena v rudém poli jásavě upozorňovala na jednotlivá díla, která na XIX. hronovském festivalu promluví. Mezi sytou zelení stromů, nad rovnou a světlou hronovskou dlažbou, se hrdě vznášela jména programů a souborů, které je přijdou splnit. A před vchodem do města živá vývěsní tabule hlásala jako by sborem náplň celé soutěže. Transparenty svítí svými barvami a působí svým obsahem dosud. Tam před mostem stojí radostný vývěsní štít. V pěkných výkladech hronovských obchodů zahovořily plakáty a fotografie vítězných souborů, které přijely ukázat svou práci. Tyto výlohy promlouvají však zároveň také hojnými doklady o nových výrobcích našeho průmyslu, které vytvořil pracující lid tohoto města, tohoto kraje a tohoto státu. Tyto výklady, které rok od roku budou plnější, jsou skutečně i symbolicky vespolnou přehlídkou plodů fyzické i duševní práce našich lidí. Tímto hrdým a radostným defilé hronovských ulic vstupoval letos každý na toto náměstí, kde jej tváří v tvář důstojnému divadlu, jež nese zavažující jméno Jiráskovo, pozdravily s vysokých stožárů státní vlajky, aby se stal svědkem XIX. Jiráskova Hronova.

Nový vnější vzhled, který upoutal každého, kdo dovede vidět, byl pobídkou, aby si všiml nového vnitřního obsahu letošního Hronova, který musil zaujmout toho, kdo dovede myslet. Kdo měl nejen oči, ale i mysl a srdce otevřené, ten už ví, že XIX. soutěží vešla do Jiráskových Hronovů nová doba, že sem zavanul nový duch, že se tu objevili noví lidé a nová práce — že sem vtrhlo mládí, že sem vstoupilo naše vojsko jako armáda kultury, že sem po prvé vešla hasičská jednota jako nositel výchovy nejmenších vesnic, že sem zavítali po prvé naši loutkáři, jejichž dřevěnými a plátěnými herci promlouval vždy

naš člověk nejsmělejší řečí, jaká mohla být slyšena, že sem konečně po prvé vkročily nové kulturní útvary zocelené dělnické osvěty české i slovenské.

Uzavřená rodina starých představitelů hronovské soutěže byla rozšířena. Maticní měšťanský kulturní podnik Jiráskových Hronovů byl letošního roku znárodněn. Matice našeho divadelního ochotnictva zůstává ovšem i nadále Maticí. Stojí zde bok po boku s ostatními složkami lidové tvořivosti. Její soubory zaujaly v letošní soutěži významné postavení. A na ní samotné nyní záleží, jaké místo v novém rodu našeho ochotnictví zaujme v budoucnu. Čeká ji potřeba hlubokého přerodu v zájmu jejího dalšího vývoje. Jinak jí hrozí nebezpečí, že zůstane pozadu. Již letošní „národní podnik Jiráskovy Hronovy“, který z ní vzešel, ji předstihuje svým duchem. V jejích řadách je mnoho ochotnického umění. O tom nemůže být pochyb. Má mnoho zásluh, které jí nikdo nemůže upřít, ale v Matici je dosud mnoho konservatismu a formalismu. Ve sbližení a spolupráci s ostatními představiteli lidové tvořivosti, k němuž nyní došlo, je její obroda. Jen mezi nimi okřeje a omládne. Jen v nové dělnosti je její nadějná budoucnost. Utvářela hronovský festival po léta jako divadelní soutěž. Tento rozsah tvořivosti lidově demokratickým národům naší vlasti nestačí. Ostatně se tím myslela dosud vždycky výhradně úzká soutěž činoherní. V minulosti to bylo mnoho. Pro budoucnost by to bylo málo. Hronovům se nic neubere. Naopak přibírají a získávají nový obsah a nový význam. Copak se český a slovenský národ vyžíval a vyžívá jen činohrou? Proč by se dokonce nemohly v budoucnosti stát Jiráskovy Hronovy také soutěží zpěvoherní? V našem divadelním vývoji ochotnickém jsme na zpěvoherní tvorbu zapomínali. Nové Jiráskovy Hronovy se na ni musí časem rozpomenout. Pěvecká a hudební tvorba naší mládeže, která sem letos přišla s tak zvanými malými jevištními formami, vzbuzuje již v těchto začátcích veliké a oprávněné naděje. Její práce naší tvořivosti nesmírně obohacuje. Projevuje se v mnoha směrech tak jako se v několika směrech vždycky odedávna projevovala národní tvořivost českého a slovenského lidu. A její práce povede také k posílení zpěvoherní tvorby. Tato mládež se stane zpěvoherní ochotnické tvorbě oporou. Z Jiráskových Hronovů může přeskočit zápalná jiskra k Smetanovým Jabkenicím nebo Litomyšlím. Kdo zde viděl a slyšel představení Svazu československé mládeže, ten uvěří! Kolik radosti a síly se linulo

z českých a slovenských, ruských a sovětských písní, kolik života tryskalo z tanců naší mládeže letošního Hronova! Jak se obohatilo vědomí a představa naší tvořivosti. Jaké prameny tvořivosti byly objeveny v hronovských Mevrech, které rozšířily program ještě o další písně slovanské a o písně černošské. Jak obohatí tato pěvecká a hudební i taneční kultura samotnou divadelně ochotnickou práci. Teprve tímto rozšířením obsahu a smyslu hronovských soutěží se uplatní a posílí naše lidová tvořivost ve svém plném národním bohatství.

Kdo to nevidí, tomu není pomoci. Kdo to vnímal, radoval se. Jiráskovy Hronovy se tím prohlubují, posilují, porostou. Již se zde neozývají osamělé pijácké písně. Celé divadlo jhlo něhou slovanských písní milostných, jímalo krásnými písněmi o práci a boji, bouřilo mládím, vířilo tanci, sílilo pocitem slovanské družnosti. Kdo to slyšel a viděl, kdo to chápal a pochopil, byl šťasten. Není již v tom nový obrodný, veliký význam Jiráskova Hronova?

S bojovnou hrou sem přišli letos naši vojáci. Byli zde již před válkou, ale jen jako hosté. Tentokrát však sem nastoupili jako rovnoprávní podílníci. Už dávno zde měli být! Všem musí být jasno, že kde žije Jiráskův odkaz, tam patří náš voják. Není náhodou, že vrchní velitel armády, prezident Klement Gottwald, vyvolal Jiráskovskou akci. Vždyť teprve dnešní uvědomělí soudruzi naší armády se stávají vlastními dědici Jiráskových slavných husitských bratříků. Proto armádní pochody, které zde na schodišti Jiráskova divadla letos zaznívaly v den vystoupení armádního souboru, hlásily nástup nových vojáků československé lidové tvořivosti do Jiráskových Hronovů.

Jejich ústy dal XIX. Jiráskův Hronov slovo pokrokovým americkým autorům. Bylo to nanejvýš správné a významné. Mělo by tomu tak být i nadále. Ať u nás mluví každý, kdo má co dobrého říci, buď si odkudkoli! Neznáme národnostních, rasových a barevných hranic. Rozeznáváme jen hranici mezi pokrokem a zpátečnictvím. Kdo mluví poctivě ke svým, může mluvit ke všem. A bude vždycky slyšen i u nás. Ať kdekoliv ve světě zazní hlas míru a svobody, pokroku a práce, u nás bude vyslyšen. Ať zní i na Jiráskových Hronovech! Jsme hrdí na to, že hlas pokrokových autorů ze zámoří zněl hlasy souboru naší armády.

Kdo dovedl vidět a slyšet, musel tyto nové rysy letošního Jiráskova Hronova vnímat s pocitem uspo-

kojené hrdosti. Už tohle všechno by bylo mnoho. Ale přece jen je toho jen polovina, co XIX. Jiráskův Hronov přinesl nového.

Většina z nás přišla do měst z vesnic. Většina z nás je svým rodem venkovského původu. Známe dobře naše vesnice. Víme, že když tam nebyl žádný spolek, býval tam sbor dobrovolných hasičů. Toto sdružení občanů k vzájemné pomoci a ochraně vlastního i společného majetku a domova patří k nejprostším a nejkrásnějším projevům lidské pospolitosti. V hasičské komunitě naší vesnice se scházejí všichni. Jen měšťáci se kdysi odvážili hasičské myšlenky posmívat. Léta letoucí byly v mnohých a mnohých našich vesnicích tyto sbory jedinými nositeli ochotnického divadla, jedinými představiteli spolkové kultury. Docházelo zde z potřeby a nouze k využívání divadla pro svépomocné záměry, protože starý politický život nedovedl na vesnicích vyvolat lepší prostředky občanské svépomoci. Málokdo si všímal těchto nepotřebnějších. Dobří autoři pro ně nepsali, ochotnické organizace s nimi málo počítaly. Na hasičské soubory stará osvěta zapomínala. Pro nezáviněnou úroveň nebyly počítány k vyvoleným. XIX. Jiráskův Hronov k nim obrátil svou pozornost. Našel k nim cestu a přivedl je do soutěže. V zájmu o hasičské ochotnictvo spatřuji významný čin XIX. soutěže. Touto cestou bude oceněna a obrozena práce ochotnictva české a slovenské vesnice.

Stejně zákonitě bylo pojato do hronovské soutěže naše loutkářství, které se ze všech divadelních projevů nejvíce věnuje výchově nejmenších. Pohádka i satira, tradice i aktualita se snoubí v našem loutkovém projevu, který se může kdykoliv a kdekoliv rozhovořit: na náměstí, na návsi, na trhu, na brigádě, na školení, na hřišti, kde chcete a kde třeba. Jen toho musíme umět využít. Vnikne dál než činohra. Dostane se zatím dál než film. Pronikne i do nejmenších vesnic, kam se dosud dostal jen rozhlas. Loutkové a maňáskové divadlo, to je a měla by být ještě více čarovná podívaná dětí nejzazších dědin. XIX. Jiráskův Hronov tuto starou i novou velikou národní tvorbu docenil.

A konečně po prvé vedle sokolských ochotníků, kteří ovšem už zde bývali často individuálně, korporativně vstupují do Hronova dělníci ochotníci. To je historická událost dosavadních dějin Jiráskových Hronovů. Je to stejnou událostí jako krásná skutečnost, že patronem souborů XIX. soutěže se staly závody Jiráskova města, okresu a kraje. Kolik no-

vého přátelství mezi kulturou a dělnictvem zde bylo vytvořeno. Kolik nových lidských vztahů zde bylo počato. Zde se zrodilo nové široké společenství budoucích Hronovů.

Dělnické divadelnictví tvořilo těsně před válkou ideovou avantgardu československého ochotnictví. Proto byla organizace dělnického divadla ve třicátém osmém roce rozpuštěna. Jen tíživá soutěž s měšťanským a měšťáckým ochotnickým divadlem působila neblaze. Zápas trval dlouhá léta. Dělnické ochotnictvo se vyvíjelo samostatně. Před válkou nemohlo dojít k smíru s ochotnictvím buržoasním. Ani za války k vyrovnání nedošlo, protože třídní rozdíly mezi oběma základními ochotnickými živly, buržoasním a dělnickým, trvaly. Po válce se ještě více prohlubovaly, poněvadž se třídní boj přiosťoval. Proto teprve Únor vytvořil podmínky, aby dělníci ochotníci přišli do Hronova. Taková je historická skutečnost. Měli bychom si ji všichni uvědomit. Dělníci ochotníci sem vstoupili ovšem již v nové podobě útvarů Revolučního odborového hnutí. Teprve jimi se dotváří úplnost našeho nynějšího ochotnictví na Jiráskových Hronovech. Nyní teprve můžeme říci, že jsme tady zatím všichni. Přijdou ještě jiní a noví. Ale nyní tady jsou ti, kteří už tu měli dávno být. Jiráskův Hronov přestal být po vítězi měšťanskou soutěží a stal se nyní soutěží národní.

Nikdo nebyl a není vylučován, kdo se postavil do řady obrody a pokroku hronovských soutěží, nikdo také vylučován nebude. Kdo se vzdaluje, vylučuje se sám. Nikdo tu není hýčkáán. Nikomu není dávana v soutěži přednost. K soutěži byly vybídny všechny složky, které se na lidové kultuře podílejí. Proto teprve tato soutěž je všeobecná, teprve tato soutěž je rovnoprávná. Teprve XIX. Jiráskův Hronov se stal soutěží všennárodní.

Tuto pravdu o jednotě všech podílníků naší lidové tvořivosti a o její obrodě musíme hlásat. Tuto pravdu o XIX. Jiráskově Hronově musíme šířit. Tato pravda musí jít do všech končin naší vlasti jako poselství z Hronova.

Tak musí být z Hronova voláno!

S touto pravdou se však také musí XIX. Jiráskův Hronov obrátit do Hronova!

Jiráskův Hronov se letos stal soutěží veškeré lidové tvořivosti české, moravské, slezské a slovenské. Bylo už na čase, že se u nás lidová tvořivost podpořila! Vždyť jsme pomalu zapomínali zpívat naše písně. Málokdo se dostával za první sloky. Zpí-

valy se namnoze jen když se pilo. Ale u nás se zpívalo kdysi při každé příležitosti, zvláště při práci. V posledních letech se již nezpívalo, když se pracovalo. Teprve nyní osvobozená práce může zaznívat starými i novými písněmi. Vždyť už pomalu jsme zapomínali tančit naše tance. Vždyť už jsme pomalu zapomněli hrát na nástroje. Klavír mohl stát jen v měšťanských příbytcích. Proč umlkaly ostatní hudební nástroje? Zvláště lidové hudební nástroje mlčely proto, že je mladé generace neznaly a neuměly na ně hrát. Divadlo bylo a zůstává velkým projevem naší lidové tvořivosti, ale nebylo a nemohlo zůstat jeho projevem jediným. Proč naši tvořivost tak zužovat? Proč by mělo být větší zásluhou nebo větším uměním zahrát konversační hru, než zatančit a zazpívat národní tance a písně? Proč by mělo být větší zásluhou umět divadelní role, než umět české a slovenské básně? Nyní sem přišla mládež, která už zase umí přednášet verše, zase umí zpívat písně a tančit tance. Umí zpívat a tančit po našem. Umí se radovat po česku a po slovensku, umí se radovat slovansky. Od této mládeže se to budou učit další. Od této generace se to budou učit nové. Ale od této generace by se to měly učit také generace starší, které to už zapomněly, které to nikdo neučil, které k tomu nikdo nevedl. Mezi dvěma válkami tím několik generací velmi trpělo. Patří nás do nich mnoho a mnoho. Naše nová mládež už tohleto všechno zase umí. Už zase se budou moci ozývat na našich dědinách národní písně, už budou slyšet z našich tanečních zábav, už se mohou ozývat na našich národních a lidových slavnostech, protože je bude někdo umět. Kdo se o tom chtěl poučit, mohl to vidět a slyšet i na XIX. Jiráskově Hronově. Mnozí to tu viděli a slyšeli. Uvěřili. Kdo to nechce vidět a slyšet, tomu není pomoci.

Vy všichni, kteří jste tuto mladou a krásnou pravdu uviděli a uslyšeli na XIX. Jiráskově Hronově, sdělte ji těm, kteří zde nebyli. Obráťte se k nim s poznanou pravdou. Poučte je! Někomu trvá déle, než pochopí. Všichni nechápou stejně. Ale pravdu, že XIX. Jiráskův Hronov se stal po prvé skutečně národní soutěží, že se stal skutečnou soutěží veškeré národní tvořivosti, že se stal historickou událostí našeho vývoje, pochopí časem všichni.

Pochopí to i v Hronově!

Jiráskův kraj může být hrdý na dílo XIX. Jiráskova Hronova. Všem souborům, které sem přijely, aby ukázaly svou práci, všem patronům a patroná-

tům, kteří je s láskou přijímali, všem, kteří se podílejí na organizaci této události, všem těm, kteří na všech hronovských pracovištích, zejména ve společenských podnicích pracovali dlouho přes čas, aby nové představitele naší lidové tvořivosti obsloužili, všem kteří sledovali s porozuměním jejich práci a diskutovali o ní, kteří jí technicky do noci anebo již časné zrána v tomto divadle pomáhali, všem, kteří vyzdobili své domy, aby toto město pozdravilo přívětivě nové dělníky na národním kulturním díle naší lidové tvořivosti, patří náš dík! Buďte pozdraveni všichni, kteří jste vyšli vstříc novému duchu, nové práci a novým lidem Jiráskových Hronovů!

Hronovských není ještě mnoho. Ale stále jich přibývá. Noví lidé budují nový Hronov a nové Hronovsko. Tak vzniká Velký Hronov. Avšak kromě Hronovských je mnoho Hronovanů. Jsou po celé republice. Patří k nim od počátku až dodnes Češi i Slováci. Nejsou rodáky Hronova, ale jsou rodáky Hronovů. Dvě desítky Hronovů vytvořily tuto obrovskou obec. A letos musíme vzpomenout také na tyto všechny Hronovany. Mnozí jsou zde, mnozí mezi námi nejsou. Někteří tu už nebyli loni a předloni. Někteří tu byli naposled před lety. Někteří sem přijeli na chvíli. Ale všichni sledují, co se tu děje. Ti, kteří zde byli, vědí, že jsou tu letos noví lidé. Kteří z Hronovanů dovedli vidět, dovedli se také radovat. Jiráskův Hronov se změnil. Omládl a vyrostl.

Zdravíme odtud všechny Hronovany ve všech končinách naší vlasti!

Někteří Hronovští a někteří Hronované se lekli revoluční změny, která se s Jiráskovým Hronovem udála. Jsou mezi nimi také vážní lidé. K těm se nyní obracím.

Těm se zdá, že Jiráskův Hronov něco ztrácí. O tom pochyby není. Ztrácí ustrnulost, uzavřenost, ztrácí úbytě. Ale získává šíři a prohlubuje se! Zdá se jim, že postrádá staré družnosti. Není pochyby. Ale nabyl družnosti nové. Je to družnost z práce, živých rozprav, výměny názorů. Dříve se tu do rána hlavně popíjelo, letos se zde do rána především uvažovalo, rozmlouvalo, vychovávalo. Připíjení se při této práci nevyučovalo. Při této práci se zde letos zrodila nová družnost z ducha nové práce. Celý Jiráskův Hronov se stal školou. Některým Hronovským a Hronovanům se dále zdá, že se zde usídlila politika, která tu dříve nebyla. Ve skutečnosti však uvědomělá političnost vystřídala političnost neuvědomělou. Paměť

ráda klame. Vzpomínka často idealisuje. Jako by dříve neměly Jiráskovy Hronovy politického smyslu. Jako by tu dříve byla vládla idyla. Jaký klam a blud!

Historie Jiráskových Hronovů, která by měla být vypsána, nás učí o něčem docela jiném. Nechci se pouštět do podrobností. Chci jen pootevřít její stránky, otevřít oči idealisátorům minulosti.

Několik zasloužilých ochotníků města, kraje a Matice přišlo na myšlenku Hronovů. Alois Jirásek byl počátkem všeho. Bez jeho osobnosti a díla by Hronovů nebylo. On byl inspirátorem této myšlenky svou prostou existencí. Genius jeho díla ji vnukl jeho autorům. Na hodnotách jeho zjevu a jeho díla mohlo být vystaveno toto divadlo. Kdyby nebylo jeho, stál by tu prostý divadelní sál. Na jeho hodnotách tu stojí toto veliké divadlo. Bylo je ovšem nutno udržet. Několik ochotnických pracovníků z Hronova a Hronovska si usmyslilo, že tu vytvoří divadelní hry, které by soustřeďovaly zájem co možno největšího divadelního okruhu. Počítali se silou Jiráskova díla, které bylo jejich divadelním těžištěm. Hry se měly stát hmotným zdrojem pro nový ústav. Historik zde důkladně vyloží, jak tito idealističtí pracovníci rostli se svou myšlenkou ze společenských a hmotných podmínek tohoto místa, potvrzující Marxovu materialistickou myšlenku o vzniku společenských institucí. V samotné přihlášce těchto ochotnických průkopníků k odkazu Aloise Jiráska byl velký politický smysl. Míra jejich uvědomění zatím nerozhodovala. Kolem Jiráskova díla se zde od počátku sdružují Češi i Slováci. I v tom byl a zůstal mohutný politický dosah těchto festivalů. V době, kdy naše národní tvorba byla za první republiky zaplavena západní kulturou, měla přihláška k Jiráskovu dílu zvláštní význam. Lid ovšem zůstal Jiráskovi věren. Četl jej dál. Miloval jej. Západní literatura k němu nepronikla. O naší buržoazii a o naší inteligenci se to říci nedá. Otevřely se západní kultury docela nekriticky. Poddaly se úplně jejímu idealistickému kosmopolitismu v takové míře, že se ztrácela národnost naší literatury, jež se stávala své doby pouhým odleskem cizího písemnictví. I největší tehdejší náš kritik, F. X. Šalda, nesporně velká osobnost naší národní tvorby, se nekriticky poddával tomuto vlivu. S ním většina našich umělců a naší mládeže. Mnozí z nás jsme to prožili na vlastní kůži. Mezi velkými pokrokovými osobnostmi našeho kulturního života to byl tehdy jen Zdeněk Nejedlý, který se tomu ne-

poddával. Viděl dál. Díval se jinam! Vykládal největší zjevy naší národní kultury. A stál věrně za Jiráskem. Tak tomu bylo zvláště ve třicátých letech, kdy se rodí myšlenka Jiráskových Hronovů a kdy trpí naše inteligence, naše buržoasie, naše celá kultura západním cizomilstvím, zejména v divadle, odkud se záhy šíří i mezi ochotnictvo a později i do Hronovů. V době jejich vzniku má hronovská myšlenka, která roste z národní pudy Jiráskova díla, velký politický dosah. Jirásek, který byl vždy hlubinou bezpečnosti naší tvorby, stává se štítem našeho domácího projevu ochotnického divadla. Tento úrodný a kladný politický význam národní měla myšlenka Jiráskových Hronovů. A v tom tkví vědomá či bezděčná zásluha jejich průkopníků.

Jen v jednom se mýlili. Chtěli vytvořit z Hronova náš Bayreuth. Tak jako se do německého Bayreuthu sjíždějí nejlepší představitelé operního umění Richarda Wagnera, měli se sjíždět do Hronova nejlepší ochotníci představitelé dramatického umění Aloise Jiráska. Průkopníci Jiráskových Hronovů se zahleděli v pozdní technickou převahu bayreuthského operního festivalu a přenášeli tento jeho ráz do festivalu hronovského. Na štěstí lidovost Jiráskova díla i našeho ochotnického hnutí odolala tomuto cizímu pojetí. Hronovy se rozšiřují záhy na lidovou divadelní tvorbu. Nicméně se projevuje tato technická povaha celou historií Jiráskových Hronovů v jejich formalistických rysech. Časem se zapomínalo na ideovou podstatu našeho divadla. Ochotníci si zvykali ukazovat, jak pěkně dovedou hrát, bez zřetele na to, co hrají. Proto na některé Jiráskovy Hronovy pronikla naše konveršální dramata, která napodobila západní povídky. Z mnohé ochotnické scény se sem tlačily podezřelé domácí hry, které neměly žádné hodnoty. Mnohý soubor se tu honosil především tím, jaké kostýmy a dekorace si pořídil, jakých světel užívá, jaký jevištní šat nosí. Letošní Jiráskův Hronov nám mezi jiným také ukázal, že šaty nedělají člověka, ale člověk že dělá šaty. Proto také skoncoval s tímto tradičním vnějškovým ochotnickým formalismem. Přenesl váhu soutěže do obsažnosti ochotnické práce. Nesmíme a nebudeme ovšem přehlížet způsob podání práce v lidové tvořivosti. Jiráskovy Hronovy budou v budoucnosti přihlížet také k dovednosti ochotnického díla. I v tom budou chtít výchovně působit. Jenže prvotnou zůstane nadále vždy myšlenka díla. Letošní soutěž osvobodila staré zdravé

jádro hronovských festivalů, aby mohlo dále růst. A zasela nová! Z Hronova se nemohl stát a nestane nikdy Bayreuth. Nikoliv proto, jak jednou psal F. X. Šalda ve svém „Zápisníku“, že nemá svého Wagnera, domníváje se, že proto nemůže Hronov dosáhnout bayreuthské velikosti, nýbrž proto, že vůbec Wagnera nechce a vůbec se nechce Bayreuthem stát. Hronovům jde o něco docela jiného. Neodmítám tím ovšem nikterak historický přínos Wagnera. Ale jisto je, že duch Jiráskův je lepším strážcem rozvoje národa než duch Wagnerův. Duch mnoha Wagnerových nadlidských a nelidských hrdinů dovedl německý národ nejdříve k norimberským zákonům a pak k norimberskému soudu. Duch všech Jiráskových hrdinů vedl naše vojáky od Sokolova k Dukle a náš lid k českému odboji, k slovenskému povstání a k pražské revoltě.

V tom se tedy mýlil F. X. Šalda, v tom se také mýlili průkopníci Hronova. Duch Jiráskův je lepším strážcem hronovského festivalu, než byl Wagnerův bayreuthského. Jiráskův Hronov je něčím víc. Je ochráncem ideálu Jiráskova člověka víry v pravdu a života v pravdě, světa lásky a spravedlnosti, řádu lidskosti a pokroku. Je jeho pěstitelem. Je jeho šířitelem. Nyní se stává jeho skutečným dědicem. Pojal v sebe celou lidovou tvořivost našich národů. A za tento ideál byl sváděn po válce boj. XIX. Jiráskův Hronov se stává množitelem tohoto ideálu. Jen tak je hoden jména svého patrona a ducha jeho díla.

Ani ostatní historie Jiráskových Hronovů nebyla idylou. Byla neustálým bojem o tuto soutěž. Nejdříve ji bylo třeba prosadit v Matici. Ani zde nebylo z počátku jasno, co budou, mohou a mají Hronovy znamenat. Tak jako to nebylo úplně jasné ani Hronovským, ani průkopníkům. Vítězila však jejich vytrvalost, vyhrála oddanost věci. Vítězil ovšem především její duch, který sílil a mohutněl. Vítězilo dílo Aloise Jiráska, které dávno zdomácnělo v desítkách a stovkách souborů Matice, u nichž bylo v lásce, vítězilo v nesčetných souborech venkovských ochotníků, kteří, když potřebovali hodnotnou lidovou hru, obrátili se hlavně k Jiráskovi. Tyto mravní a umělecké hodnoty jeho díla rozhodly. Maticní organizace se stává časem matkou Jiráskových Hronovů. Má od začátku jejich záštitu. Ale teprve později se stane jejich matkou rodnou. Zvláštní kapitolu v dějinách Jiráskových Hronovů bude zaujímat poměr státu. Byl jim dlouho špatným otcem. Nechápal svých povinností. Tenkrát se o národní kultuře hod-

ně mluvilo, ale málo dělalo. Historie Hronovů podává doklady. Stát byl dlouho jejich otčímem. Až teprve naše ohrožení fašismem vyvolalo jeho zájem. Jenže to už Jiráskovy Hronovy zakotvily v ochotnických řadách a čerpaly z půdy lidového živlu, který Jiráska miloval.

Ve vedení Jiráskových Hronovů, ve vedení Matice i ve vedení města Hronova se vystřídalo několik správ. Jedni měli větší, jiní menší pochopení pro hronovskou soutěž. Někteří mají o Hronovy zásluhy, které jim nesporně náležejí. Okupační význam Jiráskových Hronovů náhle nesmírně stoupl. Válkou vyvrcholují Jiráskovy Hronovy jako poutní místa našeho ochotnictva. Zvláště na jejím počátku sem příjíždějí ochotníci, kteří zde ještě nikdy nebyli. Putují k Jiráskovu hrobu v úctě a vděčnosti. Obrací se k Jiráskovi pro posilu. Teprve ve válce doceníme hodnotu Hronovů náš tisk. Národně obstály Jiráskovy Hronovy v těchto dobách čestně. Matice jim už stála věrně po boku. Každému, kdo uvažuje, je jasné, že jak před válkou, tak za války měly Jiráskovy Hronovy dosah politický. Jejich význam rostl. Již v těchto dobách se však ukazovalo, že myšlenka Hronovů přerůstá jejich tvůrce, přerůstá Hronov, přerůstá hranice hronovské obce, hronovského kraje, dorůstají celostátního významu. V samotném zrodu byla myšlenka Jiráskových Hronovů silnější než představa jejich tvůrců. Ukázal jsem již, jak se rozpory stupňovaly. Národní a lidová myšlenka hronovského festivalu byla průběhem času buržoasním ochotnictvem a inteligencí narušována ve své podstatě dramaturgickými omyly a samoúčelným pojetím divadla, kterým bylo naše ochotnictvo, zejména v Matici, nesporně zasaženo. Okupace zde ty rozpory zahlazovala. Jednak slouží všem ke cti, že jsme se tvářili v tvář okupantům a fašistům zřekli sporů, kterých by byli využili a které by nás oslabovaly. Jednak jsme se začasté i na ochotnických scénách musili utíkat v době okupace do jevištních jinotajů a kouzel. Proto jsme se smířovali se všemi spornými jevy. Teprve po válce, tvářili v tvář novým skutečnostem vystoupilo plně nebezpečí, kam směřoval vývoj. Teprve po válce vyvstaly staré rozpory. Obnovily se ve zvýšené a stupňované míře. Někteří pokrokoví divadelníci, ať theoretici či praktici, si je uvědomovali záhy. Copak o tom bylo v nesčetných rozbořech hronovských představení řečeno málo? Copak se po válce nebojovalo vážně za nové Jiráskovy Hronovy? Copak Hronovští i Hronované, kteří s uznáním a

s díky čítali tyto rozbořby, si mysleli, že jsou to jen nezávazná kritická cvičení, aby se kritikům nezkrátily žíly? Kdo uměl číst, musel pochopit, kam jsme mířili za války. Kdo uměl číst, měl pochopit, do čeho jsme bili po válce. Vada poválečných Hronovů, jak stálo v těchto rozbořech, nebyla v tom, že ochotníci na nich špatně hráli, ale že špatně mysleli. Nikoliv jejich hra, ale jejich hry byly většinou špatné. A konečně tím pak ovšem také i hraní. Nebyly zrcadlem doby. Nebyly zrcadlem cílů pokroku. Dramaturgie poválečných Hronovů se obracela k starému světu. Staré matiční vedení nestačilo. Pod kritériem, které nedávno jasně vyslovil Václav Kopecký, že nám musí být „poměr k vládnoucímu pracujícímu lidu, poměr k dělnictvu, poměr k socialismu“ měřítkem lidí a jejich činů, pod tímto kritériem vedení tehdejší Matice i Hronovů neobstálo. Náplň Hronovů se neobracela k pracujícímu lidu, ani k dělnictvu, ani k socialismu. Matici se nepodařilo překonat izolaci, v níž se ocitla. Nepustila se naplno do boje s buržoasními živly ve své organizaci, protože se dala cestou reformismu. Tento uvědomělý boj ji teprve ještě čeká. Práce jejich souborů svědčí o tom, že tam nastává obrat k lepšímu. To je fakt. V upřímném zájmu našem i jejím je, aby byl šťastně dokonán. Jiráskovy Hronovy vykročily z jejího tísnivého okruhu. Osvobodily se k smělému rozmachu. Překročily letos hranice malého a starého Hronova. Podaly si ruce s Velkým a novým Hronovem — s dělnictvem Hronova a Hronovska — z blízkého i dalekého kraje — které nad jejich prací převzalo záštitu. Dříve podávaly našemu ochotnictvu ruku hronovští měšťané. Nyní ji podal pracující lid Hronovska, protože se stal dědicem myšlenky, která vyrostla z ducha slavného rodáka tohoto města a kraje. Za tuto myšlenku se bojuje. Za tuto myšlenku bylo bojováno od jejího začátku. Za tuto myšlenku boj neustával. Ať nikdo nevěří starým zlatým časům, klame sám sebe! Nositelem tohoto boje se stával vždy ten, kdo chápal její pokrokovost a její revolučnost. Kteří nepochopili její pokrokovost a revolučnost, byli jí předstiženi, ponechání vzadu, třebaže byli předtím jejími nositeli. Myšlenka je přerůstala. Myšlenka je předstihovala. Muselo se za ni bojovat znova a znova. Kdo to nedovedl, ztrácel ji a byl pro ni ztracen. Odevzdávala se bojovníkům pokroku, odevzdávala se bojovníkům revolučních ideálů. Proto se stávají jejími nositeli nyní představitelé nové lidové tvořivosti československé. Proto najdeme v prvních řadách naše mláď. Proto zde nacházíme sbory armádní

a hasičské, proto zde nacházíme závodní soubory, proto tu najdeme představitele revolučního odborového hnutí, proto se stává patronem jejích nových představitelů pracující lid tohoto města a tohoto kraje.

Lid, který láskou k Jiráskovu dílu tuto myšlenku živil a držel, se stal jejím oprávněným vlastníkem. Proto se v budoucnosti stanou Jiráskovy Hronovy tím, co o nich řekl Miroslav Kouřil, který letošní Jiráskův Hronov zahájil: „Stanou se z nich soutěže o vyjádření budovatelských idejí našeho státu, idejí světového míru, mezinárodní solidarity pracujícího lidu a pokrokových sil světa, lásky k naší vlasti a Sovětskému svazu — a to vše nejlepšími a nejvhodnějšími prostředky veškeré jevištní tvorby.“

XIX. Jiráskův Hronov k tomu položil základy!

Taková je pravda o minulosti i budoucnosti Jiráskova Hronova.

Je to pravda dělná a revoluční, jakou byla vždy skutečná pravda o duchu Jiráskových Hronovů. Ta-

to celá pravda musila být také řečena na zakončení tohoto historického Jiráskova Hronova blízké obci Hronovských i daleké obci Hronovanů.

Tak muselo být voláno i do Hronova!

Půjdeme nyní k Jiráskovu hrobu. Vzpomeneme toho, který inspiroval svým dílem vždy náš lid k lásce a pravdě, k boji za pokrok a za lepší svět. Kreslil nám obrazy života našich předků, abychom v nich viděli životní příklady. Ukazoval nám jejich cestu, abychom trefili po vlastní. My, účastníci XIX. Jiráskova Hronova, můžeme dnes vykonat pouť k jeho hrobu bez obav. Staneme tam s čistým svědomím. Snažili jsme se ze všech sil, aby jeho „XIX. Hronov“ nejen dělal čest jeho jménu a památce, ale také jeho odkazu a jeho nesmrtelnému duchu.

(Předneseno k veřejnému shromáždění při slavnostním zakončení

XIX. Jiráskova Hronova na bronovském náměstí.)

XIX. JIRÁSKŮV HRONOV

V OBRAZECH

XIX. Jiráskova Hronova spolu s třetou
ROH vydal div. odbor div. klubu
ROH zveřejní Chronoschm. a. p. v. Smetaně na
přijetí hry Václav Káel PARTA BRUSICH
KARHANA.

II. CENU

Spolek div. ochotníků Symposion v Tře-
bívěvských pod Ochozem na přání Křivky
Jiráškovy rovnou Marika Gorkého MATKA.

III. CENU

Městské divadelní sdružení v Levicích
na provedení hry Jiráškovy-Gorkého VOLA VÁS
TAJMY.

IV. CENU

Spolek div. ochotníků Lidové divadlo
ze Svatavě na provedení hry J. K. Tyla KUTNO-
HORSTI HAVIAL.

V. CENU

Společnost Čechoslovenského svazu mlá-
deže ze PASMO VÍTĚZNÝCH SOUBORŮ ze
Společnosti mládeže.

Porota výsledků avizovala usnesení Lidového di-
vadu ze Svatavě na provedení hry J. K. Tyla
KUTNOHORSTI HAVIAL a předložila klau-
zuru pro organizaci představení a kulturní sou-
stavy a dále na místě.

Soubor div. ochotníků ROH vydal div. odbor
ROH zveřejní Chronoschm. a. p. v. Smetaně na
přijetí hry Václav Káel PARTA BRUSICH
KARHANA.

Porota výsledků avizovala usnesení Lidového di-
vadu ze Svatavě na provedení hry J. K. Tyla
KUTNOHORSTI HAVIAL a předložila klau-
zuru pro organizaci představení a kulturní sou-
stavy a dále na místě.

Časopis Osvěta posílá vítězný soubor
z div. ochotníků ROH zveřejní Chronoschm. a. p. v. Smetaně na
přijetí hry Václav Káel PARTA BRUSICH
KARHANA.

VÝSLEDKY SOUTĚŽE LIDOVÉ TVOŘIVOSTI NA XIX. JIRÁSKOVĚ HRONOVU

I. CENU

XIX. Jiráskova Hronova spolu s cenou MNV města Hronova získal div. odbor záv. klubu ROH závodu Chronotechna n. p. ve Šternberku za provedení hry Vaška Káni PARTA BRUSIČE KARHANA.

II. CENU

Spolek div. ochotníků Symposion v Třebovicích pod Orebem za provedení Klímovy dramatisace románu Maxima Gorkého MATKA.

III. CENU

Městské divadelné sdružení v Levicích za provedení hry Isajeva-Galiče VOLÁ VÁS TAJMYR.

IV. CENU

Spolek div. ochotníků Lidové divadlo ve Svitavách za provedení hry J. K. Tyla KUTNOHORSTÍ HAVÍŘI.

V. CENU

soubory Československého svazu mládeže za PÁSMO VÍTĚZNÝCH SOUBORŮ ze Soutěže tvořivosti mládeže.

Porota vyslovila zvláštní uznání Lidovému divadlu ve Svitavách za uvědomělost a příkladnou kázeň při organizaci představení a kolektivní soužití souboru s děním na scéně.

Souboru pražských klubů ROH vyslovila porota zvláštní uznání za dramaturgii a umělecké provedení Spitzerovy hry Tovaryš Martin.

Putovní cenu krajského akčního výboru NF v Hradci Králové získal závodní klub ROH Chronotechna ze Šternberku za představení Parta brusiče Karhana. Zasloužili se provedením hry o prohloubení a upevnění myšlenky Národní fronty a prokázali velkou jevištní tvořivost pracujícího lidu.

Časopis Osvětová práce podělila všechny soutěžící soubory knihami z díla K. S. Stanislavského.

6. srpna:

Div. ochotnická jednota Tyl, Rakovník — F. Bělohlávek: OHNIVEC — pod patronátem OAVNF v Rakovníku a zaměstnanců závodu Rubena v Náchodě.

7. srpna:

Pásmo vítězných souborů ze Soutěže tvořivosti mládeže pod patronátem závodu Tepna, Hronov, Vel. Poříčí.

8. srpna:

Lidové divadlo ve Svitavách — J. K. Tyl: KUTNOHORSTÍ HAVÍŘI — pod patronátem n. p. Texlen ve Starkově.

9. srpna:

Městské divadelné sdružení v Levicích — K. Isajev-A. Galič: VOLÁ VÁS TAJMYR — pod patronátem záv. Tepna 301, Náchod, Tepna 404, Hronov, Doležal, Červený Kostelec.

10. srpna:

Pražská beseda — bratří Turové — L. Šejnín: KONFRONTACE — pod patronátem závodů Drana, Cottona, MEZ, Náchod.

11. srpna:

Div. odbor T. J. Sokol, Žižkov — Al. Jirásek: LUCERNA — pod patronátem Sokola v Hronově.

12. srpna:

Pásmo vítězných souborů ze Soutěže tvořivosti mládeže — BRIGÁDNÍK IVÁNEK — pod patronátem SNB, Hradec Králové, ČSM, Hradec Králové, Hronov.

13. srpna:

Div. kroužek voj. útvaru 8927 Beroun — d'Usseau-Gow: HLUBOKÉ KOŘENY — pod patronátem vojenské posádky z Hradce Králové.

14. srpna:

Spolek div. ochotníků Symposion, Třebouchovice pod Orebem — M. Gorkij: MATKA —

pod patronátem záv. Kožena, Třebouchovice a Polický, Třebouchovice.

15. srpna:

Loutkové divadlo Kašpárkova říše, Olomouc-Hejčín — V. Cinybulk: OSTROV SPLNĚNÝCH PŘÁNÍ — Divadlo Umělecké výchovy Praha XII — G. Gradov: SMĚŠNÁ PRÁCE — FRAŠKA O KÁDI — pod patronátem Rady žen z Hradce Králové.

16. srpna:

Soubor pražských klubů ROH — F. Spitzer: TOVARYŠ MARTIN — záv. klub ROH, Makyta (Odeva) n. p. Púchov n. V. — V. Kátajev ZÁZRAK V PUSTATINĚ — pod patronátem záv. Tepna 402, Hronov.

17. srpna:

Dram. odbor hasičského sboru Chrást u Chrudimě — E. F. Burian: KRČMA NA BŘEHU — pod patronátem Závodů na překližky a dyhy, n. p., závod Chrást, a hasičského sboru v Hronově.

18. srpna:

Záv. klub ROH, cukrovar Třebíšov — P. Karvaš: BAŠTA — pod patronátem Tepna 401, Hronov.

19. srpna:

Div. scéna Severotuk (záv. klub ROH) — V. Cach: D S 70 NEVYJÍŽDÍ — pod patronátem KNV, JNV, KOR, Severočeských tukových závodů, Ústí n. Lab., a Východočeských uhelných dolů z Trutnova.

20. srpna:

Jánošíkova tanečná skupina Fil'akovo — DETVIAŇSKÉ L'UDOVÉ TANCE A HAJDUCHY (Slovensko v tanci a spevu) — pod patronátem Frigery, Hronov (v Náchodě MEZ-, Leko, Cottona).

21. srpna:

Záv. klub ROH Chronotechna, Šternberk — V. Káňa: PARTA BRUSIČE KARHANA — pod patronátem okresního výboru KSČ ve Šternberku a závodu Spotos v Hronově.

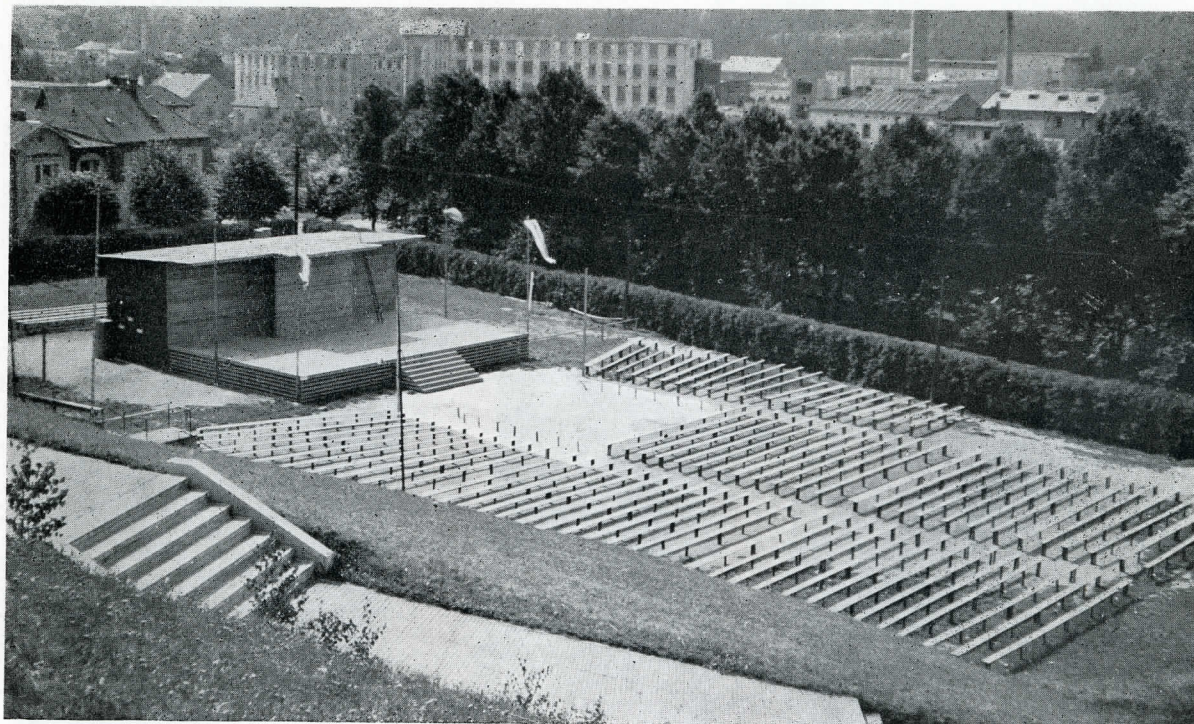

ČSM přijíždí do Hronova

Fr. Kubr zabývá XIX. Jiráskův Hronov

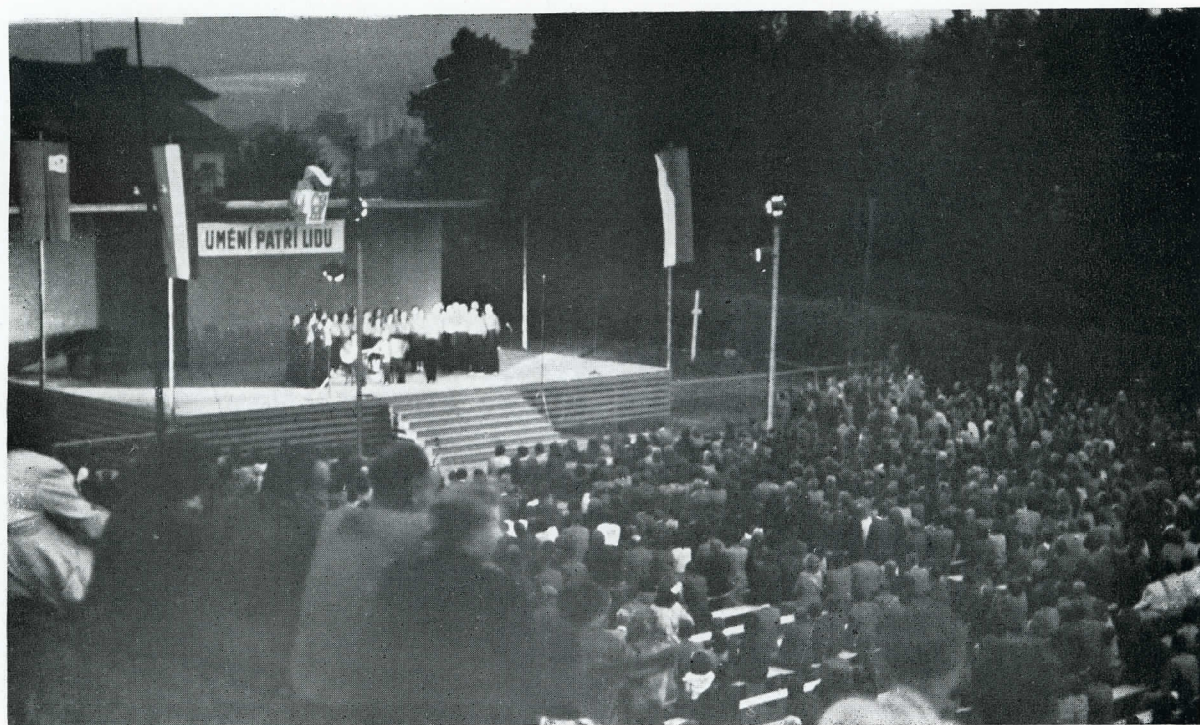
Přírodní divadlo na sokolském hřišti

Scéna z Běloblávky hry „Ohnivce“ — Tyl, Rakovník (ÚMDOČ)

Mevro ČSM na sokolském břišti

K. Lukeš (Obnivec), Bob. Kejla (Jeník), Eva Hynková (Maří); na druhém obrázku: K. Lukeš (Obnivec), Sláva Cón (Jan z Jenštejna), Jiří Vopršal (z povědník Pavel) z Bělohlávkovy hry „Obnivec“ — Tyl, Rakovník (ÚMDOČ)

neděle 7. VIII. 1949

Papíráčci hrají dětem na náměstí maňáskové divadlo — Nesvadbovu „Zeleninku“

Vítání souborů ČSM na náměstí

Náměstek ministra informací a osvěty Ing. M. Kouřil při veřejném projevu

Vítězné soubory STM

T. Beneš (Šimon) a J. Dušek (Vít); na druhém obrázku: Bob. Votava (Beneš z Vaitmile) a J. Kareš (Rekordát) ve hře J. K. Tyla „Kutnoborští havíři“ — Lidové divadlo ve Svitavách (ÚMDOČ)

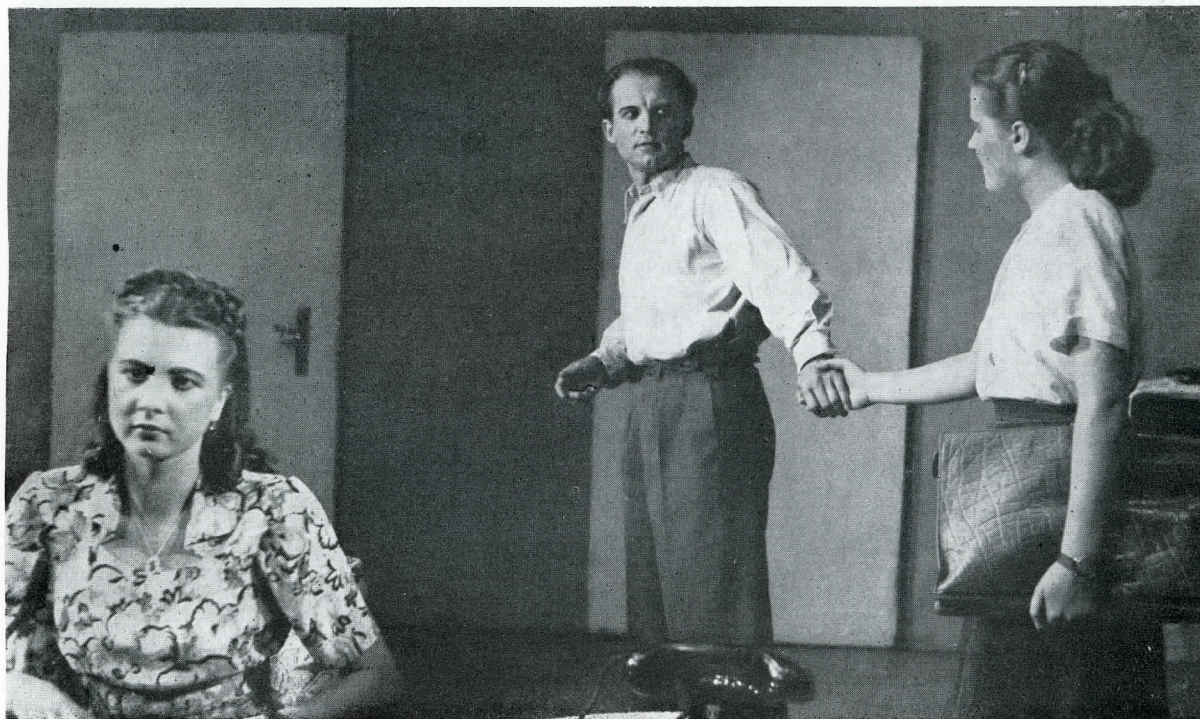
Scéna ze hry J. K. Tyla „Kutnoborští havíři“ - Lidové divadlo ve Svitavách (ÚMDOČ)

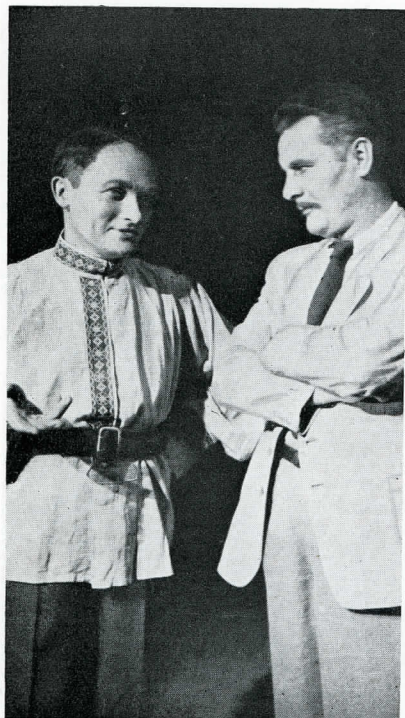

M. Lörincová (zpěvačka); na druhém obrázku: V. Batelová (D. Baburinová) a L. Kostyrková (L'uba Popová) ve veselobře K. Isajeva-K. Galice „Vold Vds Tajmyr“ — Mestské divadelné sdruženie, Levice (místní odbor Matice Slovenské)

V. Batelová (D. Baburinová), P. Bobuš (A. N. Griško) a L. Kostyrková (L'uba Popová) ve veselobře „Vold Vds Tajmyr“ — Mestské divadelné sdruženie, Levice (MOMS)

K. Veselý (Lavrenko) a J. Kotrba (Larcev); na druhém obrázku J. Součková (Renata) a M. Mokošin (velitel školy) ve hře bratři Turových-Šejnina „Konfrontace“

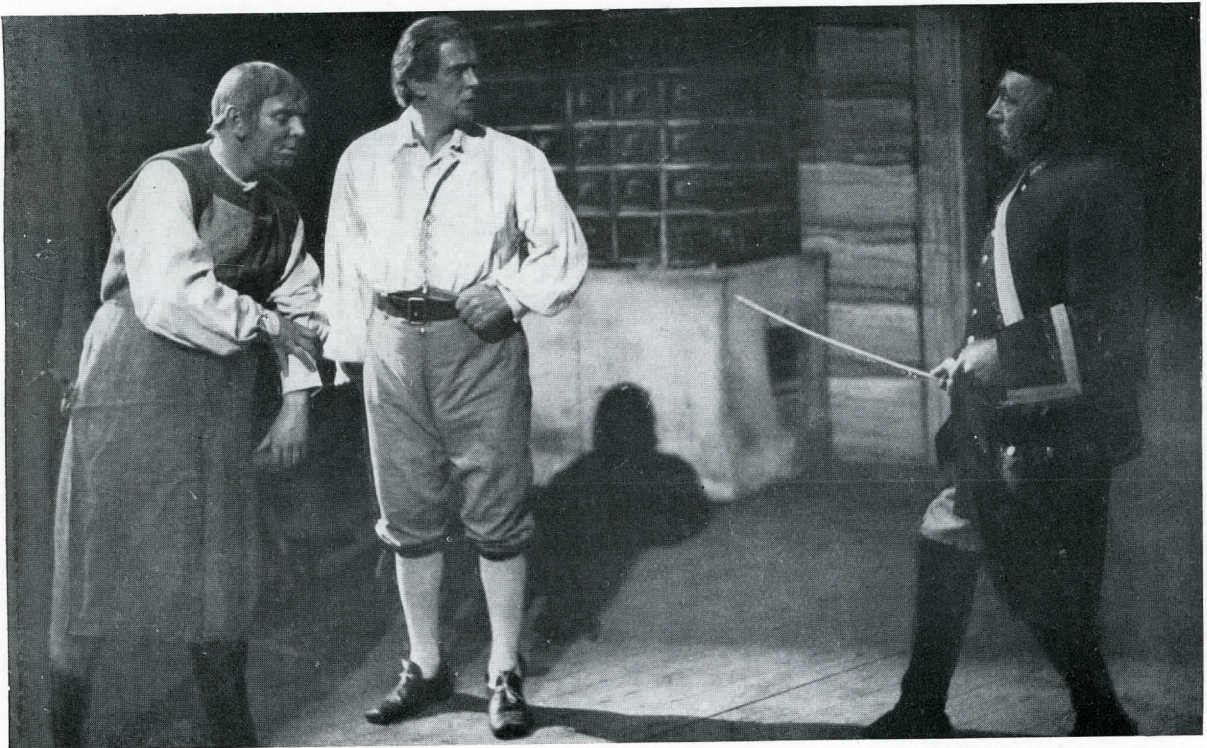
Brigáda v čele s předsedou MNV VI. Meisnerem zdobí ulici Hronova

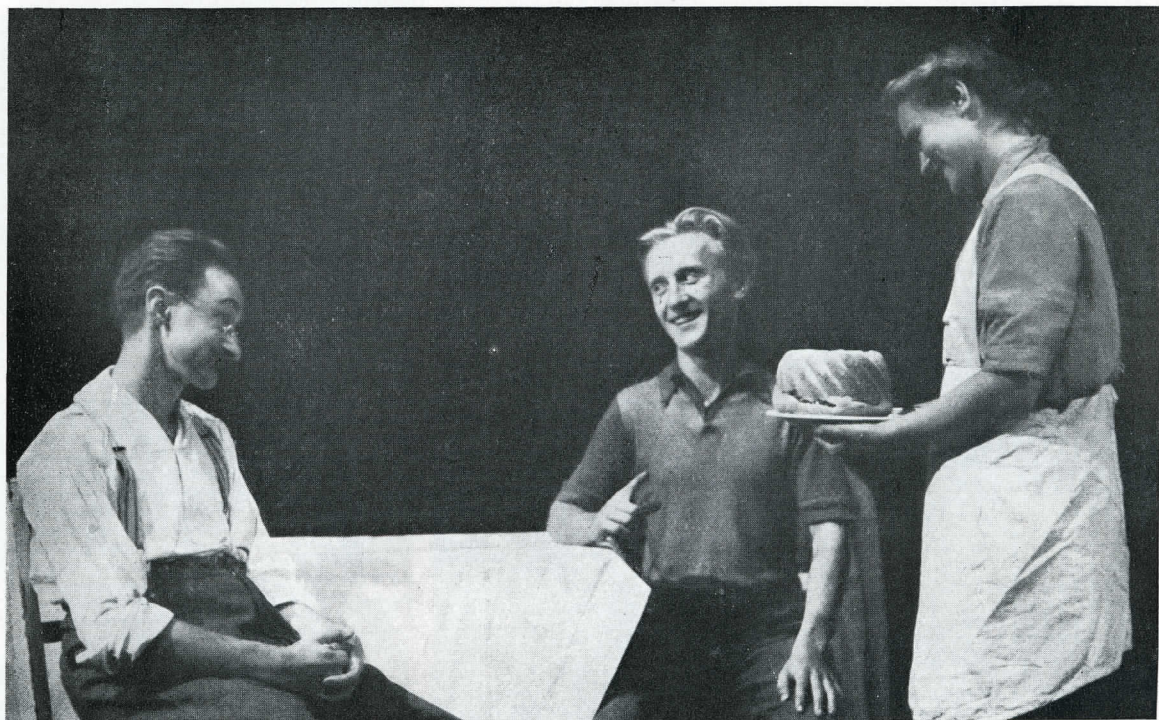

Vl. Coufal (vodník Michal) a D. Kuřilová (Klášková); na druhém obrázku: R. Fischerová (mladá kněžna) ve hře Al. Jiráska „Lucerna“ — div. odb. TJ Sokol Praha-Zižkov (ČOS)

K. Hanyš (sekerník Braba), Fr. Kozíšek (mlynář) a J. Barták (mušketýr) ve hře Al. Jiráska „Lucerna“ — div. odb. TJ Sokol Praha-Zižkov (ČOS)

M. Nesvadba (otec), K. Nonner (Ivánek), D. Antušková (matka) ve hře M. Nesvadby „Brigádník Ivánek“ — soubory ČSM

K. Nonner (Ivánek), M. Nesvadba (číšník), J. Střítežská (Lexa) ve hře M. Nesvadby „Brigádník Ivánek“ — soubory ČSM

Des. asp. R. Vacek (Howard), des. asp. K. Vacek (Brett) ze hry A. d'Usseau-J. Gowa „Hluboké kořeny“ — div. kroužek vojenského útvaru 8927 Beroun — čs. armáda

K. Chourová (Alice), rotný asp. M. Hýbl (Langdon) ve hře A. d'Usseau-J. Gowa „Hluboké kořeny“ — div. kroužek voj. útvaru 8927 Beroun — čs. armáda

„Fracimor“ (záv. klub Dopr. podniků, Praha)
v přehlídce divadelních kostýmů „Člověk dělá šaty“

Údernice Věra Bartoničková (Lina, Mostek u Dvora Králové), Alena Krepáčková (Tepna, Náchod-Pilbov) a Věra Kleprlíková (Tepna, Broumov-Olivětín) a L. Hádl (posluchač Akademie musických umění) v přehlídce divadelních kostýmů „Člověk dělá šaty“

Osoby ze hry F. V. Jeřábka „Služebník svého pána“ (Spolek div. ochotníků Braník) a postava z Gorkého hry „Nepřítelé“ (Záv. klub Dopr. podniků, Praha) v přehlídce divadelních kostýmů „Člověk dělá šaty“

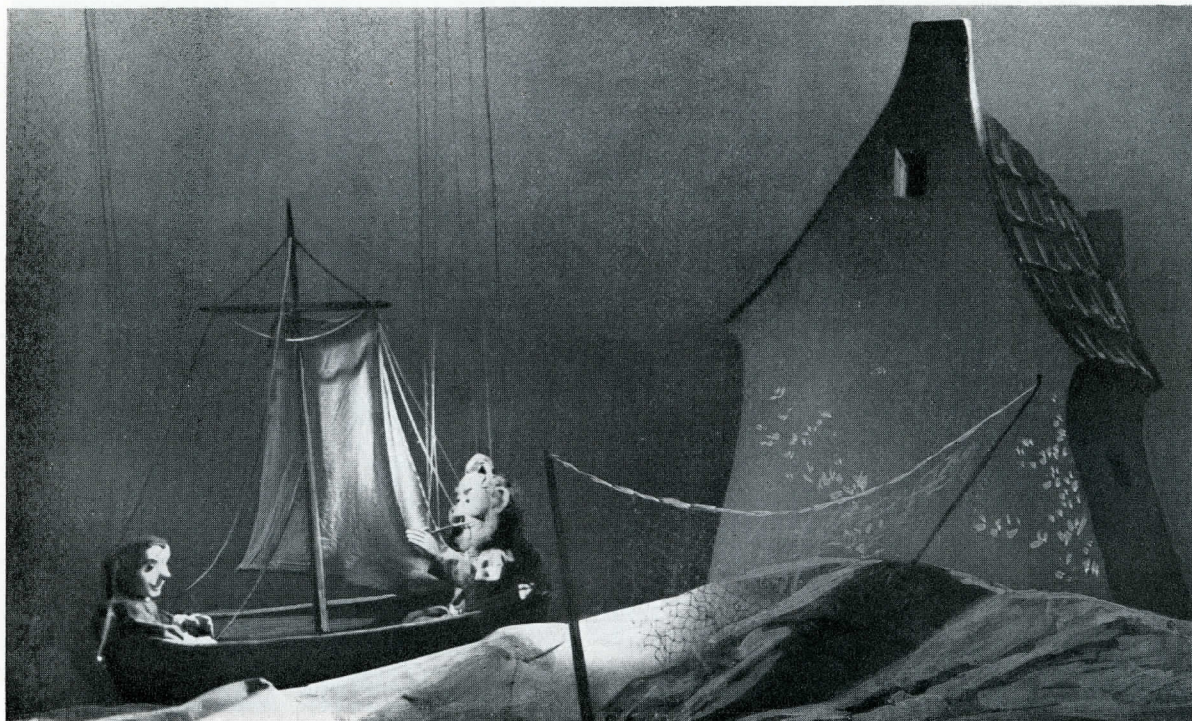

Scéna ze hry M. Gorkého „Matka“ — Sympasion v Třebechovicích pod Orebem (ÚMDOČ)

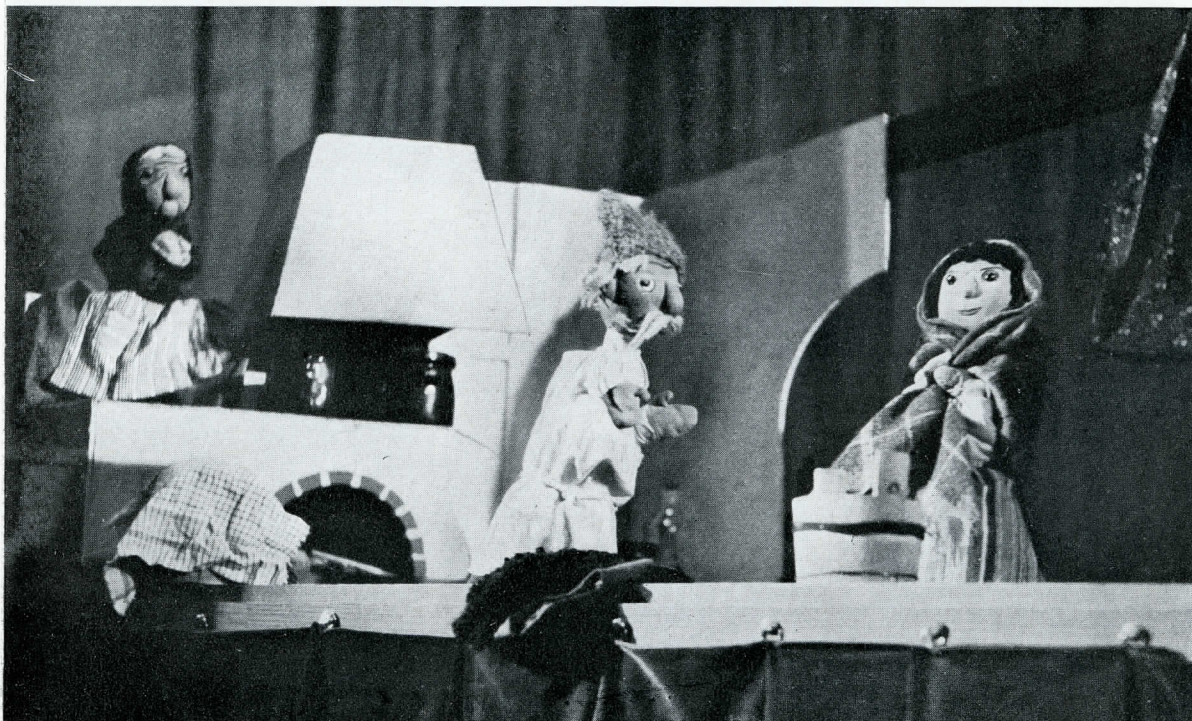
Scéna ze hry M. Gorkého „Matka“ — Sympasion v Třebechovicích pod Orebem (ÚMDOČ)

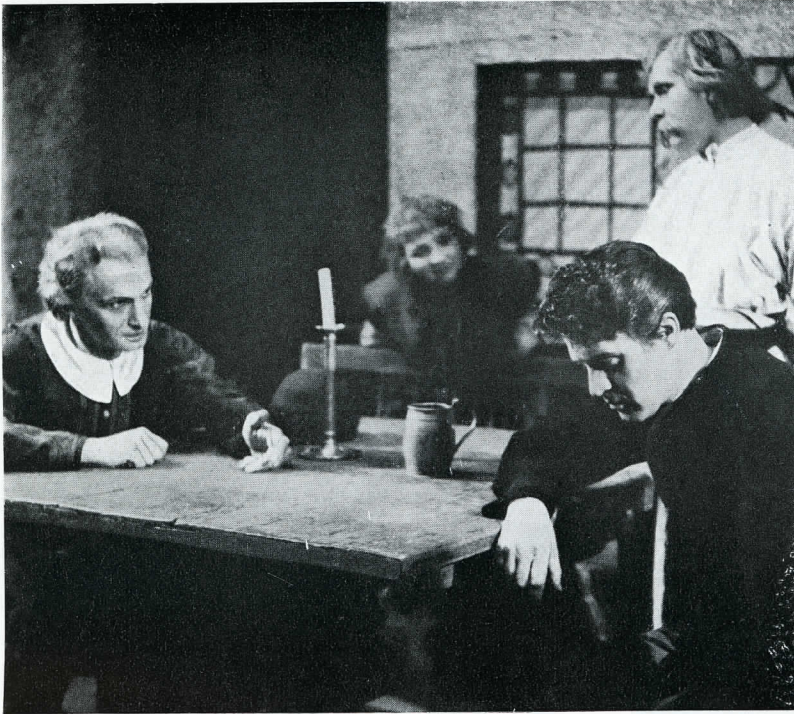

Scéna z loutkové hry V. Cinybulka „Ostrov splněných přání“ — Kašpárkova říše Olomouc-Hejčín (Loutkářské soustředění)

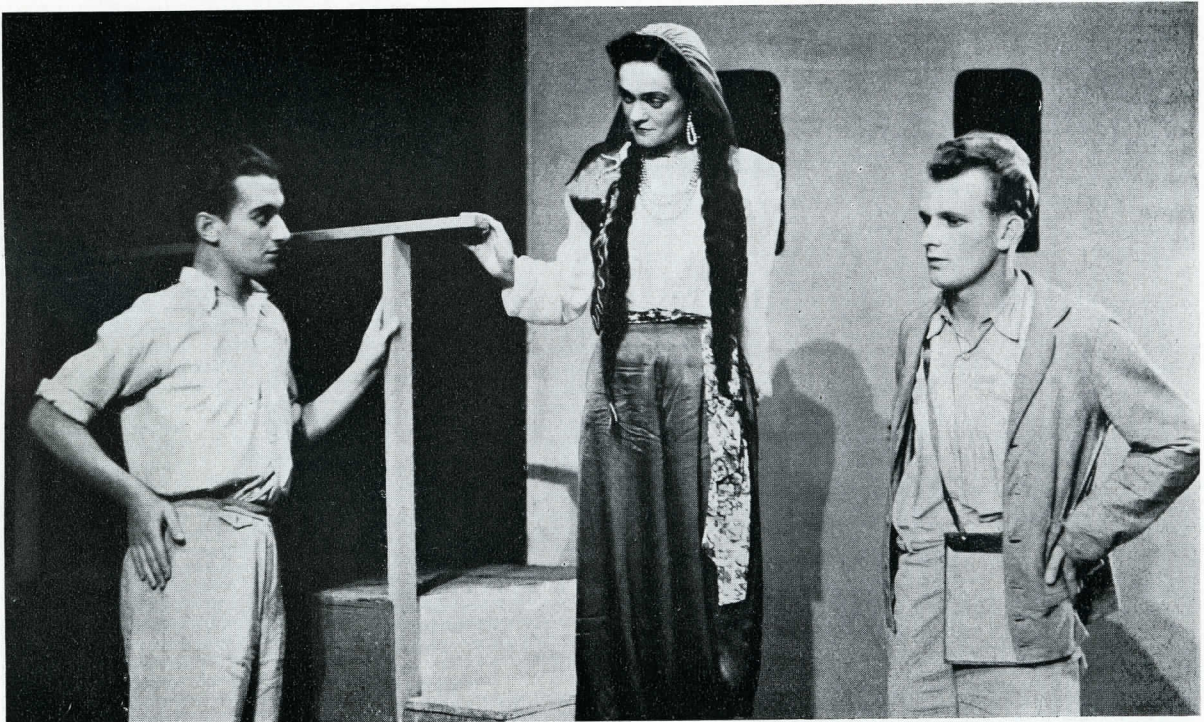
Scéna z Gradovovy „Směšné práce“ — maňáskový soubor Umělecké výchovy, Praha XII. (Loutkářské soustředění)

*J. Lín (Václav), M. Dubská (Frantík), L. Bodlák (šenkér), Z. Dobnal (Martin); na druhém obrázku: E. Pachmanová (kněžna). Ve
bře Fr. Spitzera „Tovaryš Martin“ — soubor pražských klubů ROH*

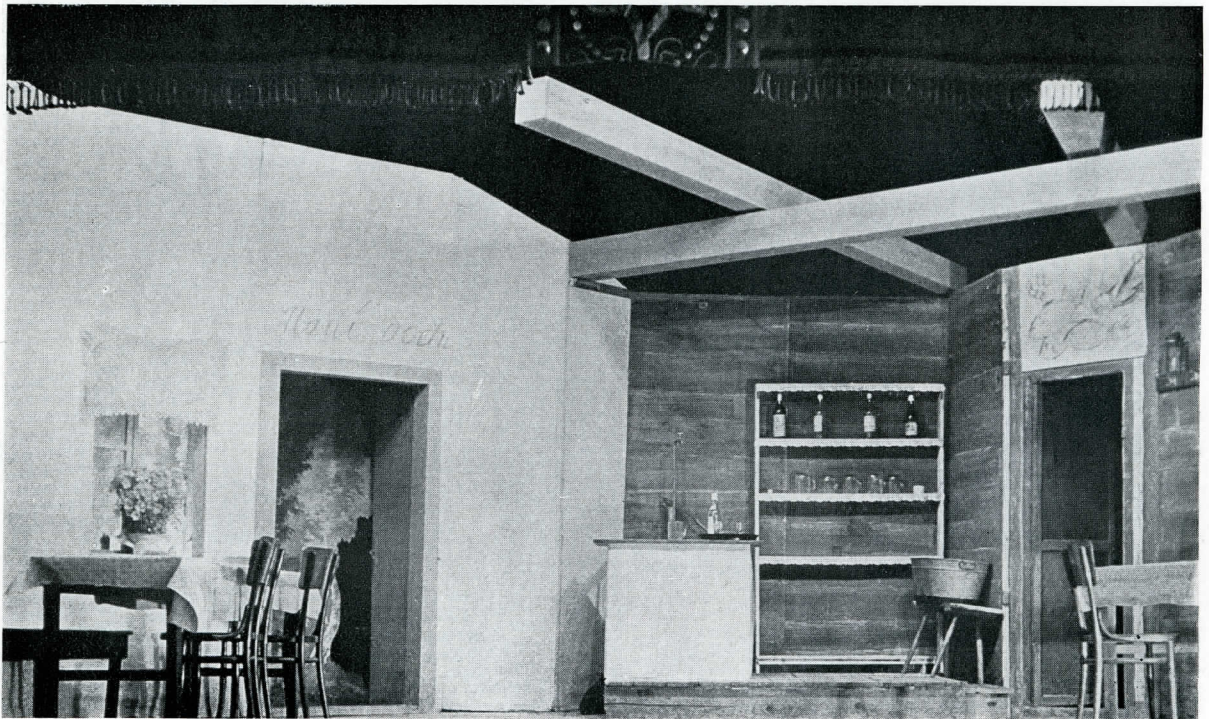
*A. Čibenka (Šura Igolkin), H. Baronová (Džamile) a J. Uber (Valja Zotov) v Katajevově veselohře „Zázrak v pustině“ — ZK ROH
Odeva, Púchov (ROH)*

A. Svoboda (hajný), J. Kodeš (Jan); na druhém obrázku: V. Felklová (Tonka) a V. Svobodová (Anda) ve hře E. F. Buriana „Krčma na břehu“ — Chrást u Cbrudimě — Svaz ěs. básičtva

Scěna bry E. F. Buriana „Krčma na břehu“ (vypravil arch. Jan Karpaš) — Chrást u Cbrudimě — Svaz ěs. básičtva

Scéna ze hry P. Karvaše „Bašta“ — ZK ROH cukrovar Trebišov (MS)

M. Gavala (Nikolaj), D. Gábor (Andreas) a J. Mibalko (Tobiáš) ve hře P. Karvaše „Bašta“ — ZK ROH cukrovar Trebišov (MS)

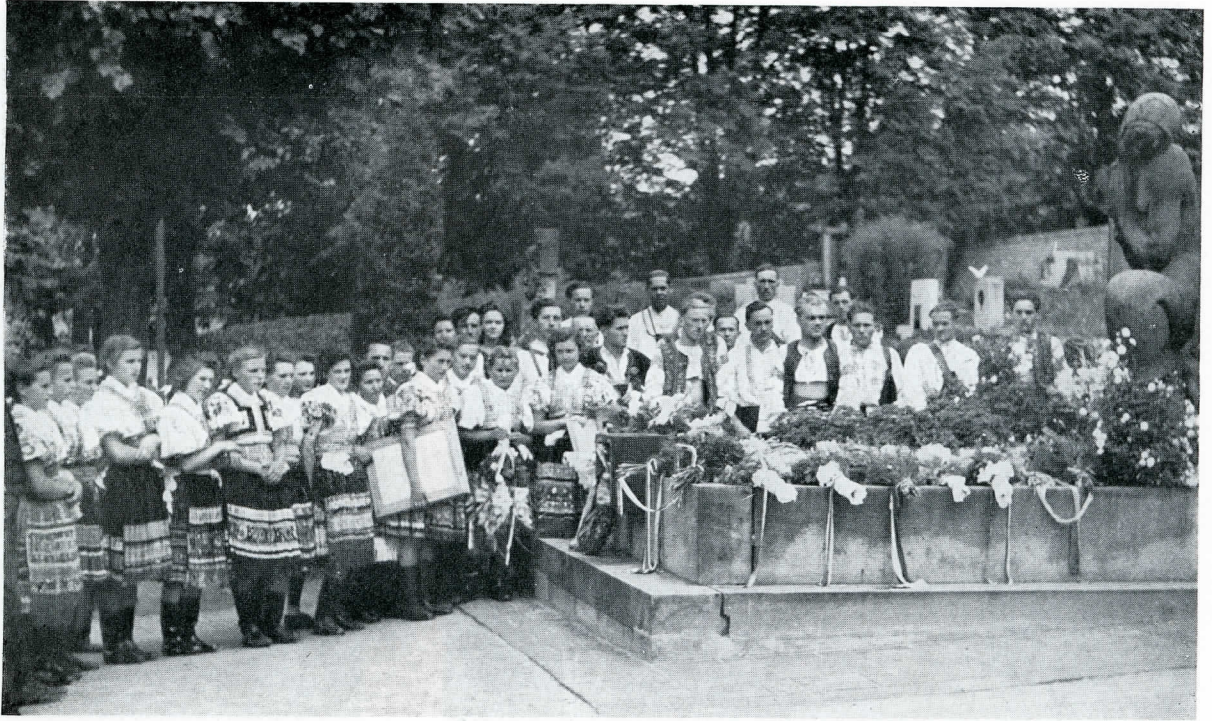

*J. Horák (Kaftan), D. Šimková (Zd. Kristýnová); na druhém obrázku:
J. Kubišta (Ing. Marek), M. Trublová (Baltýnková) ze hry V. Cacha „DS 70 nevyjíždí“ — Severotuk v Ústí n. L. (ÚMDOČ)*

Ant. Křiženecký (Vacek), D. Šimková (Zd. Kristýnová), J. Zdeněk (Gabriel) ze hry V. Cacha „DS 70 nevyjíždí“ — Severotuk v Ústí n. L. (ÚMDOČ)

Jánošíkova tanečná skupina Fil'akovo (MS) u brobu Aloise Jiráska

MEVRO ROH v Jiráskově divadle

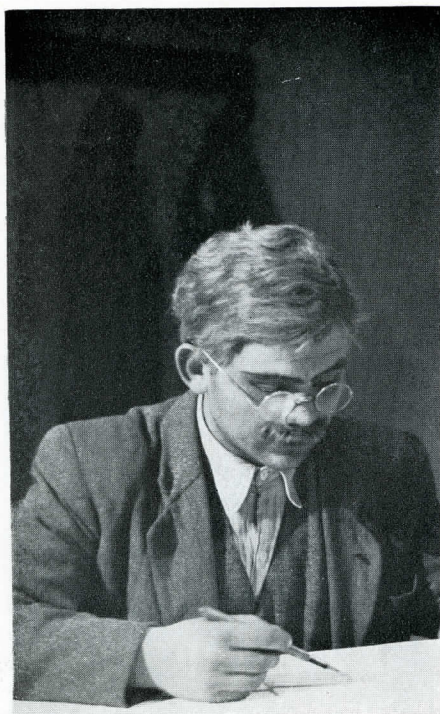
Po pouti k Jiráskovu brobu 21. srpna : náměstek ministra informací a osvěty Ing. M. Kouřil, náměstek ministra školství, věd a umění V. Pavlásek, rektor AMU prof. A.M. Brousil, předseda MNV Vl. Meisner, primátor hl. m. Prahy Dr V. Vacek s chotí

Projev náměstka ministra školství, věd a umění V. Pavláška na náměstí

Pout' k Jiráskovu brobu

K. Jakeš (Karban); na druhém obrázku: J. Sotilář (Záruba), J. Pavlík (Fikejs) v Kánově „Partě brusiče Karbana“ — ZK ROH, Chronotechna, Šternberk (ROH)

Scéna ze hry V. Káni „Parta brusiče Karbana“ — ZK ROH, Chronotechna, Šternberk (ROH)

Diskuse po divadle

Výsledky celostátní soutěže lidové tvořivosti oblašeny : Předseda MNV VI. Meisner mluví k zástupcům ZK ROH, Chronotechna, Šternberk (ROH)

Oděv z XIV. stol. na Divadelní výstavě v Hronově

Loutky na Divadelní výstavě v Hronově

Oděvy ze začátku XIX. stol. na Divadelní výstavě v Hronově

Pobled do Divadelní výstavy v Hronově

Oděvy z XIX. stol. na Divadelní výstavě v Hronově

KLEMENTA REKTORISOVÁ

Rok 1948, rok slavného vítězného února, rok, který se zapsal do našich dějin skvělými činy pracujícího lidu měst a venkova, semknutého v obrozené Národní frontě, rok očisty našeho veřejného života a vyjasněných obzorů života kulturního, rok všestranného vypětí zdravých vlasteneckých sil na výzvu „Kupředu, zpátky ni krok!“, přinesl také osvětovým pracovníkům mnohou novou zkušenost a nové pracovní úkoly. Tak tomu bylo také při zahájení XVIII. Jiráskova Hronova dne 8. srpna, kdy jsme si uvědomili, jak obsáhlá osvětová práce čeká na obrodu.

Již během slavností XVIII. Jiráskova Hronova se hlásili pracovníci ze všech odvětví divadelní kultury, kteří měli dost odvahy k sebekritice a dost zkušeností i vůle k zahájení nového díla.

Podle slov A. M. Brousila mají být Jiráskovy Hronovy reflektorem, osvětujícím všemu ochotnictvu vždycky cestu dopředu. Bylo třeba ostře si posvítit na všechny příčiny, které způsobily, že se nám hronovské hodiny zastavily, rychle spravit, vyměnit kolečka a dohonit čas.

Na prahu XIX. Hronova vrátil se znovu ing. Miroslav Kouřil k Hronovům minulosti a napsal o nich v Tvorbě 10. srpna 1949 toto: „Osmnáct ročníků Jiráskových Hronovů vytvořilo tradici ochotnických soutěží divadelníků, které rok od roku měřily v naprosté převaze jen technickou vyspělost hereckých jednotlivců i skupin, režisérů a výtvarníků. Vycházelo se ze samoučelnosti oboru, opomíjel se cíl a účel Jiráskových Hronovů, podněcovat tvořivost. Napomáhálo se formalismu, odvaru výtežků oficiálních scén, opakovalo se mnohokrát řečené a jevištní efekt platil zhusta více než dobrá divadelní práce, burcující diváky. A přece Tylův odkaz nám jasně prikazoval budovat divadlo vpravdě národní, divadlo podporující národní sebevědomí větve české i slovenské, aktivovat národ a lid pro vznešené ideály svobody; to bylo v době probuže-

necké, a toho mladá měšťanská třída českého národa i rodící se velkoburžoasie využila pro své úzké cíle rozvoje kapitálu a svazku s mezinárodním imperia-listickým kapitálem. Probouzející se národ byl spoután do kapitalistické ohlávky a národní uvědomění nesmělo přestoupit přes hranice uvědomění sociálního.

V takovém prostředí a ovzduší rostly ideologicky Jiráskovy Hronovy jako nástroj buržoasní kulturní politiky. Neblahý vliv konveršanti dramaturgie Národního divadla, Vinohradského, Komorního a za okupace i divadla Uranie provedl propagandu maloměšťáckých falešných her do široké obce divadelní tvořivosti. České divadlo národní se stalo divadlem maloměšťáckým; přičinilo se významně o maloměšťácký nános na náš lid.

V únoru 1948 skoncoval československý pracující lid definitivně s kapitalismem hospodářsky a politicky a založil pevně naši cestu k socialismu. XVIII. Jiráskův Hronov v roce 1948 konal se ve znamení vnitřního rozporu široké obce divadelních ochotníků. Rozhodující část přešla na stranu pracující třídy, část rozpačitě přešlapovala a hledala únik do oblasti besídkových her, malý zbytek snažil se o zachování posic maloměšťácké ideologie útekem do „národní“ symboliky; takový byl dramaturgický obraz Hronova 1948 a soutěž, která ho předcházela.“

V praxi byly v prvních dobách po únoru prvním jednotícím orgánem, první společnou základnou ochotnické činnosti *osvětové rady*, které ožily novým duchem a věnovaly zvýšenou péči všem ochotnickým souborům bez rozdílu jejich organizační příslušnosti. Tam byly také objeveny a podchyceny skryté pokrokové síly a dána jim příležitost k projevu. Osvětové rady dostaly bližší styk s masami než vedoucí orgány ochotnictva. Tam, kde začaly okrsky ÚMDOČ hned po revoluci spolupracovat se státní péčí osvětovou, objevily se brzy dobré výsledky. Zejména nové soubory, tvořící se v pohraničí, na vesnicích a v předměstích velkých měst, složené z dělnických a zemědělských vrstev a drobné inteligence, hlásily se nepokrytě do služeb lidové demokracie. Vlastníma rukama, po úderníku si dovedly zajistit materiální podmínky pro svou činnost a v kulturních brigádách manifestovaly svůj aktivní podíl na lidovém divadelnictví i na výstavbě státu.

Potěšitelný zjev byl také ten, že rázem po kritice hronovského festivalu se přihlášily k nové práci

mnohé spolky se starou tradicí a prokázaly, že bez okázalé propagace plní své kulturní úkoly již od r. 1945. Jezdí do závodů, do škol a na vesnici s dobrými představeními, soustřeďují v svých řadách všechny tvořivé síly v obci, neboť vznikly dobrovolným sloučením několika starých souborů. Vychovávají si divadelní dorost a své vynikající herce posílají k profesionálním divadlům. V těchto souborech se nám vytváří *nový typ ochotnické práce* a ty budou tvořit základ obrozeného celostátního hnutí lidových divadelníků, kádry jeho akční jednoty. Jejich činnost je tak intenzivní, podnětná a úspěšná, že je nemyslitelné, aby nestrhly svým příkladem ty, kdož ještě po srpnu 1948 zůstávali „na rozpacích“.

Mnohý z těchto čilých souborů se podobá svým sociálním složením, programem a společenskou funkcí souborům závodních klubů ROH. Nemohl se však stát závodním divadlem, poněvadž jeho členstvo i obecní se skládá z osazenstva různých závodů v místě. Od tradičních spolků se liší také tím, že se aktivně a z vlastní iniciativy účastní všech veřejných událostí, oslav; jejich kulturní kalendář se kryje s celostátním kalendářem politickým. K tomu účelu se také pustily do vytváření malých jevištních forem, založily recitační, loutkářské a pěvecké i hudební kroužky, jichž prostřednictvím přitahují dělnickou i studentskou mládež, vysílají kulturní úderky i do přespolejších obcí a závodů. Těsná spolupráce s orgány státní osvětové péče je u těchto souborů samozřejmá věc. Jsou ozdravujícími buňkami v celém ochotnickém hnutí a předurčeny k tomu, aby se v budoucnosti na jejich půdě vytvořila střediska lidové tvořivosti pro široké okolí.

Jménem osvětových pracovníků hodnotí XVIII. Jiráskův Hronov šéfredaktor Osvětové práce Norbert Pitthard takto:

„Když se minulého roku uzavřela opona hronovského divadla za posledním představením Jiráskova Hronova, uzavřela se také definitivně za soutěží ideologicky špatně pochopenou a provedenou. Uzavřela se za starými názory a předsudky, za neusměrněnou dramaturgií ochotnictva. Dramaturgie jest základem jeho práce. Bylo jasné, že XVIII. Jiráskův Hronov se stal historickým rozmezím v ochotnicko-divadelní dramaturgii a činnosti vůbec, neboť cílem divadelního umění rozhodně není jen činit lidi chvilově šťastnými. Jeho smysl a význam je daleko hlubší. S hlediska lidovýchovných pracovníků,

s hlediska veřejné osvětové péče nutno říci, že je nadevše nejúčinnějším realistickým výchovným prostředkem.“

Uvědomělým divadelním pracovníkům bylo jasné, že je třeba ihned začít psát *novou kapitolu Jiráskových Hronovů*. Osvětoví a ochotnickí pracovníci postavili společně ideové zásady budoucí ochotnické práce. Budou se jasně projevovat především v uvědomělé a svědomitě vytvářené dramaturgii. Po stránce organizační byla vyslovena důvěra ve spolupráci s celou sítí osvětových rad, které soustředí svou péči na repertoár a úroveň představení všech ochotnických spolků bez rozdílu, ke které celostátní organizaci náleží. Ochotnické divadlo, které vyrostlo z lidu, je především zase jemu určeno, a proto také musí sloužit nejširším vrstvám. Jeho cílem je formou jevištního umění vzdělávat lid, zvyšovat jeho kulturní úroveň, neboť je dosud zaostává na našem venkově jediným činitelem umělecko-výchovným. Jeho cílem politickým je nahrazovat v myslích lidí starý světový názor, vštěpovaný buržoasí a odpovídající kapitalistickému řádu, novým světovým názorem dělnické třídy. Půjde tedy o to vrátit ochotnickému divadlu jeho pokrokovou úlohu, kterou sehrálo v době obrozené. Tehdy bylo předvojem v boji za národní svébytnost, v buditelském úsilí za rozšíření společenské funkce českého jazyka. V době osvobozené bojovalo kritikou monarchistického režimu, měšťáctví a vychovávalo k založení státní samostatnosti. Také v období obnovy a výstavby naší republiky ve stát socialistický je svěřen ochotnictvu úkol bojový a tvořivý. Bojovat proti brzdivým a nebezpečným ideologickým přežitkům, které zůstaly ve vědomí pracujících vrstev z doby kapitalistického řádu a nadvlády buržoasie. Vytvářet pokrokové a vlastenecké divadlo, socialistické obsahem a národní formou, které bude pomáhat k převýchově národa ve znamení světového názoru dělnické třídy a pod praporem nového vlastenectví socialistického. Se zvýšením hospodářské úrovně lidu zvýší se i úroveň kulturní. Ochotnictvo musí být tedy připraveno stát se platným činitelem, kulturou povzbuzujícím hospodářský rozmach, aby se mohlo v blízké budoucnosti podílet na jedinečném rozmachu kulturním v šťastném a blahobytném státě.

Miroslav Kouřil to vystihl takto:

„Únor 1948 otevřel široce a do hloubky lidovou tvořivost. Tvořivost práce přinesla nové formy pracovní — údernictví, socialistické soutěžení, brigády

a zlepšovací návrhy, tuto novou formu lidového vynálezectví. Je tedy zcela přirozené, že v tomto rozvíjení lidové tvořivosti prohloubila se i lidová kulturní tvořivost a tak byl dán podklad pro přirozenou změnu celostátní soutěže Jiráskův Hronov.“

*

S těmito perspektivami jsme se vraceli r. 1948 z Hronova. Zatím co na pražských jevištích probíhala první představení Divadelní žatvy 1948, které se také účastnily dva vítězné soubory XVIII. Jiráskova Hronova — hronovský Spolek divadelních ochotníků se Strýčkem Váňou a Divadelní krúžok Záv. klubu ROH Povážských strojární, n. p. z Povážské Bystrice s Ženitbou — dala se do práce dramaturgická komise, ustavená v Hronově, a sestavila *repertoárový výběr pro ochotnická divadla*. Komise přistoupila k svému úkolu se zásadou o nedělitelnosti profesionálního a ochotnického repertoáru, se zásadou, že nelze diskriminovat ochotnictvo nějakým druhořadým repertoárem z her „jen pro ochotnická jeviště“, psaných podle vyzkoušeného receptu, z her, na něž se specialisovali „lidoví“ dramatikové a nakladatelé, jsouce upřímně přesvědčeni, že jejich tvorba a výroba je pro dolních deset milionů dost dobrá. Toliko technická proveditelnost hry vzhledem k velikosti souboru a vybavení scény může znamenat omezení při výběru. Méně než reprodukční schopnosti souboru. S dobrým repertoárem i slabší soubor brzy vyspěje.

Výběr asi 300 her jsme sestavili do tří skupin řídíce se hlediskem nikoliv čistě uměleckým, nýbrž tím, do jaké míry odpovídá hra, třebaš stoletá, tendencím dneška, do jaké míry je předjímá.

Výběr byl k 1. říjnu 1948 odevzdán divadelní a dramaturgické radě a brzy nato schválen a publikován. Dodatečně v něm byly ještě provedeny některé změny a doplňky. Komise byla ze všech stran zahrnována dotazy, návrhy. Spolky žily jediným problémem: zlepšit dramaturgii. Osvětoví inspektoři v těch prvních dobách po Hronově nosili si domů k noční četbě plné aktovky divadelních her a v knihkupectvích kupující odmítali brak a dožadovali se vytištění rukopisných novinek. V denním tisku se množily podněty, kritiky a praktické pokyny a v ochotnických organizacích nastalo plánování na dlouhou dobu a s nejbližším cílem: Jiráskův Hronov 1949.

*

V polovině října 1948 se sešli zástupci organizací,

sdruzujících ochotnické spolky, divadelní odbory, kluby a skupiny pěstující scénicky musická umění. Vytvořili *divadelní sekci Ústředí lidové tvořivosti*. Při této sekci se vytvořil zakrátko přípravný výbor XIX. Jiráskova Hronova.

Na sjezdu divadelníků v Praze koncem října — vrcholila jím Divadelní žatva — byl učiněn první zásadní projev o jednotě a spolupráci obou typů divadelnictví, profesionálního i ochotnického, o dramaturgii ochotnických divadel, nedílné od dramaturgie divadla profesionálního, o její kulturně politické funkci. „Ochotnická dramaturgie jako činnost kulturně politická, jako součást státní péče osvětové, je nedělitelná od kulturního vývoje naší národní společnosti a od politického stavu dané doby.“

Ochotnickým spolkům dáno na vědomí, že jim roste zdravý soupeř v závodních klubech ROH, v kulturních čtách SČM, v souborech SNB a armády a jako příklad výchovy na vesnici uvedeno Vesnické divadlo. Všechny tyto složky zaměřují své úsilí na to, co se rodí, co roste a sílí počtem i hodnotou, na ty vrstvy, v nichž je budoucnost našeho národa. Má tedy tradiční ochotnické divadlo starého typu i vzhledem k obecenstvu jen dvě možnosti: buď hrát dál pro slabou vrstvu městské i venkovské maloburžoasie a zajít jednou s ní, nebo se postavit do jedné řady s těmi, kteří stavějí skutečné divadlo lidu, vydat se s nimi za novou dramaturgií, za novým obecenstvem.

Bylo třeba velké míry nadšení, optimismu a nadání přesvědčovat, abychom ochotnické soubory uvedli na dobrou cestu a ukázali jim významnou roli, která na ně čeká v nastávajícím období rozmachu kulturního života a zvláště divadelní tvorby, na níž měla v minulosti lidová tvořivost v širokých masách ochotnictva podíl mnohem větší, než divadlo profesionální. Podíl mnohem větší množstvím představení, velikostí obhospodařovaného území, a tedy i počtem obecenstva a divadelních výkonných sil, které představují téměř jeden milion občanů našeho státu. — Avšak zároveň jsme si byli vědomi toho, že nelze stavět význam lidového divadelnictví jen na počtu sehraných představení, na hustotě jeho divadelní sítě a na hospodářském podílu při vytváření kulturních hodnot. Početnost, které by neodpovídala kvalita, byla by jen na škodu. Důležité je, aby velikosti organizací odpovídaly kulturní hodnoty, které vytvářejí. Je třeba, aby právě tato velká armáda uměleckých pracovníků, složená ze všech vrstev pra-

cujícího lidu, má-li si udržet svou závažnou roli, plnila úkol, který na ni kladé nová doba, aby pomáhala budovat lidově demokratickou republiku a její nový hospodářský, společenský řád, spějící k socialismu. Proto jsme také v divadelní sekci ÚLT spoléhali na strhující příklad dělnických a mládežnických souborů na příštím Jiráskově Hronově. Zdárně se také začala uskutečňovat spolupráce ochotníků s profesionálními divadly.

Ideový, pracovní a organizační program ochotnictva v pětiletce, vyjádřený v deseti bodech, vypracovaných předsedou závodních klubů Františkem Kubrem, stal se součástí *usnesení bratislavské konference divadelníků* v lednu 1949. Obsahuje generální linii a úkoly ochotnického hnutí: ochotnictvo má neúnavně napomáhat výstavbě socialismu, vytvářet k tomu účelu pro všechny soubory závazný repertoár, organisovat systematické školení na základě vědeckého světového názoru, skoncovat s t. zv. nepolitickostí a bezideovostí, vybudovat ideové a organizační ústředí pro celé hnutí, podporovat divadelní tvořivost mládeže, zavádět soutěživost socialistického typu, vybavit se z rodinného a sousedského prostředí a navázat styk s kulturním hnutím na závodech a na vesnicích, upevnit mezinárodní styky s pokrokovými amatérskými divadelníky, podporovat vzájemné sblížování s divadelníky profesionálními. (Viz str. 12-13.)

A třeba si dobře uvědomit, že toto hnutí se neomezuje jen na výchovnou povahu, nýbrž že se přímo podílí na vytváření kultury lidového typu, lidového umění. Organizace tohoto hnutí vedou lid nejen k vnímavosti uměleckého díla, nýbrž především k vlastní tvořivosti, objevují a podporují její růst. Uměleckými prostředky jevištními pomáhají pracujícímu lidu v úspěšném plnění budovatelských úkolů. Sblížují vytváření kulturních statků s výrobou statků hmotných. Převýchovou a výchovou uměleckého cítění obyvatelstva měst i venkova přispívají k přestavbě a výstavbě hospodářského a sociálního řádu.

A tak na sklonku dvouletky a na prahu pětiletky rozloučili jsme se nadobro s neupřímnou zásadou o nepolitickosti ochotnického divadla, s pochybným tříděním na dramaturgii „uměleckou“ a „jen ochotnickou“. Odvykli jsme si také protilidový a reakční nemrav omlouvat výběr méně hodnotného repertoáru ohledem na „nevyspělost“ a nedostatečnou chápavost lidového obecnstva. Poslední pochybovače

umlčely zprávy z Vesnického divadla, které se svými novými deseti soubory hraje na dědinách s úspěchem Moliéra, Balzaca, sovětské autory a bude hrát i Shakespeara. Pro hry, které budeme hrát, je dost vyspělé a kulturní veškeré naše obecnstvo. Loučilo se totiž v minulé sezóně divadlo profesionální zase s dramaturgií pro hořeních deset tisíc, s kulturou, která se vznášela nad chápáním zdravě myslících lidí, a uvedlo první vynikající představení socialistických her z domácího i světového repertoáru. Zato nás mnohé ochotnické soubory ROH a ČSM překvapily novými typy divadelních forem s časovou tendencí, snadno proveditelnými malým souborem a na jednoduché scéně i bez opony a kulís a naturelem svých postav blízkých herci, vzešlému z pracující třídy. Hrál se hojně časová pásma s budovatelskou tendencí, Spitzerova Sklárna, pásma zasvěcující do tvorby českých klasiků, dramatisace jejich díla a života, Fučíkovy Reportáže a koncem sezóny pásma z díla Jiráskova.

Rovněž hospodářské přeměny počínajícího období postupného omezování a potlačování zbytků soukromokapitalistického podnikání přinesly i úspěchy na trhu divadelní literatury. Likvidací liberalistické zásady volného podnikání byl také *zlikvidován divadelní brak*. Skončila vydavatelská činnost těch, kteří vydělávali na dodávkách lehkého zboží chudým ochotnickým spolkům a měli na svědomí zahnívajících stav dramaturgie lidového divadla. — Brak ovšem zůstal v spolkových knihovnách a během roku dral se ještě na nestřežených místech na povrch. Ještě existují ojediněle spolky, které chtějí divadelním brakem a kýčem ucpávat hospodářské trhliny své existence.

Tato škodlivá produkce byla s vydatnou pomocí státní osvětové péče a osvětových rad během roku omezována a závazným plánováním hodnotného repertoáru pro sezónu 1949-50 již zcela znemožněna. Spolkům, souborům, které přispívaly svou činností budovatelskému dílu, dostalo se podpory od vedoucích organizací a od ministerstva informací a osvěty.

Z jara 1949 ustaly již diskuse s úzkoprsmými a pokryteckými předsudky o netendenčnosti, nestranickosti lidové kultury. Na přípravách XIX. Jiráskova Hronova se účastnily celé šiky lidových pracovníků, vyznávajících společný světový názor pokrokových pracujících celého světa a nejlepších vlastenců našeho národa, vyznávajících a budujících socialismus.

V tom je tendence a stranickost a třídní vědomí lidového divadelnictví, lidové tvořivosti.

A s tímto vyznáním jsme připravovali repertoír předhronovských soutěží a *repertoír XIX. Jiráskova Hronova*. K tomuto programu se kladně vyjádřily všechny organizace a jemu také odpovídal repertoír ÚMDOČ, který k 1. lednu 1949 vyhlásila pro 36 členů Kruhu vítězných souborů, soutěžících mezi sebou o první místa do soutěže v Hronově. Rozhodli jsme se pro výběr nejlepšího a nejčasovějšího repertoíru, v té době spolkům přístupného. Výběr byl také oznámen ostatním organizacím, které vysílaly své soubory do Hronova po prvé. Obsahoval přes 50 her, rozdělených do těchto ideových skupin:

1. Hry českých autorů s námětem boje proti fašismu a za socialismus: Burian: Krčma na břehu, Není pozdě na štěstí, Bláha: Hodí se žít, Cach: DS 70 nevyjízdí, Černoch: Veliká zkouška, Klíma: Na dosah ruky, Lahola: Naši šli tudy, Pavlík: Nikdy, Stehlík: Vesnice Mladá, Markovičová: Za frontou.

2. Hry současných českých autorů s pokrokovou tendencí ve formě hry historické nebo lidové: Drda: Hrátky s čertem, Toman: Slovanské nebe, Suchý: Blázen a princezna, Šafránek: Červencová noc, Nový: Česká bouře, Spitzer: Tovaryš Martin, Karvaš: Pevnost, Martáková: Janošik, Stodola: Marina Havranová, Kratochvíl: České jaro, Vančura: Josefina, Janovský: Hledač světla.

3. Nejlepší hry českých klasiků, Tyla a Jirásky, zasluhující nového hodnocení a reprodukce: Kutnohorští havíři, Jířikovo vidění, Bankrotář, Tvrdohlavá žena, Paličova dcera; Pan Johanes, M. D. Rettigová, Vojnarka, Jan Hus, Jan Žižka, Jan Roháč.

4. Hry sovětské a hry slovanských lidových demokracií s námětem boje proti fašismu a za socialismus: Afinogenov: Mášenka, Arbuzov: Šest zamilovaných, Daleká cesta, Čepurin: Stalingradci, Fajko: Můj přítel kapitán, Gorkij: (Kubala) Matka, Jegor Bulyčev, Kornejčuk: Chirurg Platon Krečet, Leonov: Obyčejný člověk, Vpád, Lavreněv: Na širém moři kamarád, Pogodin: Kremelský orloj, Simonov: Chlapík z našeho města, Ruská otázka, Ruští lidé, Turové-Šejnin: Konfrontace, Setkání na Labi, Vasilovská: Duha, Bor: Noc v Hlubokém, Kruczkowski: Odvety, Choromaňski: Když mramor oživne.

Během vyhlášení soutěže byly ještě souborům schváleny tyto hry: Izajev-Galič: Volá vás Tajmyr, Neumann: Dina Müllheimová, Klíma: Ohnivá hranice.

Repertoír přihlášený do soutěže Kruhu vyplynul bez jakýchkoliv předchozích vzájemných úmluv nebo dokonce příkazů v poměrném zastoupení oněch čtyř skupin téměř ideálně: Z 1. skupiny si zvolilo hru 8 souborů, z 2. skupiny 4 soubory, z 3. skupiny 10 souborů, ze 4. skupiny 14 souborů. Tedy 22 her českých a 14 slovanských.

Nešlo tu jenom o zajištění dobré dramaturgie velké části programu příštího Jiráskova Hronova, nešlo jenom o napravení pošramocené reputace souborů matičních. Šlo tu o víc. Členské soubory Kruhu vítězných souborů jsou vlastně nejlepšími soubory ÚMDOČ v krajích a podmínkou jejich setrvání v Kruhu je vzorná a důsledně dobrá kulturní práce i mimo hranice jejich působitě. Repertoír, který zvolily, byl vlastně příkladem pro celou oblast jejich působnosti a soutěžní představení nebyla pro žádný z těchto souborů představením jediným. Hrály nově zvolené hry v mnoha reprisách, na zájezdech do sousedních krajů, na předhronovských festivalech. Tak se vlastně předhronovská soutěž stala přehlídkou a propagací nového repertoíru a školou jeho reprodukce.

Na jedné z prvních schůzí přípravného výboru bylo usneseno, že repertoír XIX. Jiráskova Hronova se přidrží staré tradice a bude se skládat toliko z her českých a slovanských. Měli jsme na zřeteli ten cíl, aby ve výsledku soutěží byla co největší pravděpodobnost, že do Hronova přijdou jako vítězné hry současných českých autorů a autorů sovětských.

Kolem Nového roku také vrcholila soutěž závodních klubů ROH, již se účastnily i některé soubory matiční, s představením Spitzerovy Sklárný. Šest vítězů soutěže se mohlo pochlubit průměrem 40 repris této hry, zobrazující socialistické úsilí sovětských lidí o vyšší produktivitu práce na závodech v prvním období průmyslové výstavby Sovětského svazu. Sklárna byla také sehrána na Nový rok v hronovském Jiráskově divadle jako součást celovečerního pásma „Radostně do pětiletky“, na němž se podílely všechny místní umělecké složky.

Život v závodních klubech přinesl také do ochotnického divadelnictví nový konstruktivní a výchovný element — diskuse po představeních mezi obecnstvem a sebekritické hodnocení kroužků na členských schůzích po premiéře. Repertoír divadelních kroužků závodních klubů řídí od jejich vzniku kulturní oddělení ÚRO a své ideové pokyny doprovází cílou edicí aktuálních pásem a hodnotných her

z tvorby české, klasické ruské i sovětské a světové, které se ve stech cyklostilovaných výtiscích rozletěly do společenských středisek na závodech. Koncem r. 1948 začal repertoár ÚRO vycházet v úhledných tištěných knížkách a po 1. lednu 1949 přešlo vydavatelství tohoto kmenového repertoáru nakladatelství Práce v edici Život v klubech ROH. Množily se také svazky Knihovny Divadlo lidu, vydávané Svobodou, a krátce před zahájením Jiráskova Hronova a jako dar teplické konferenci divadelníků vyšel první sešit Divadelní žatvy a v něm rázem proslavená Parta brusiče Karhana. Československé divadelní a literární jednatelství a Dramaturgická kancelář, nové a jednotné orgány našeho divadelnictví, předložily plány, v nichž se s ochotnickým divadelnictvím počítá stejnou měrou jako s profesionálním.

Ideologická ujasněnost, kladný a aktivní vztah k socialistické výstavbě v kulturní oblasti jsou ústrojně spjaty s plánováním práce, s úsilím o zvýšení kvality zdravou a soudružskou soutěživostí. Těmito zásadami se řídil pětiletý ideový, umělecký a organizační plán ÚMDOČ, vyhlášený v březnu 1949. Z mnohých krajů začaly vzápětí docházet radostné zprávy o jeho uskutečňování, ale také v mnohých krajích a okresech zůstaly asi pokyny ústředí v zásuvkách ospalých funkcionářů. Také na mnohých úsecích při organizaci a provádění předhronovských soutěží jsme ještě naráželi na starý způsob myšlení, na organizační patriotismus a okresní obzory. Ta krátkozraká neschopnost vidět dál než za oblast působnosti jednoho spolku! Ve všech úsecích naší činnosti je třeba kriticky se podívat do minulosti a *skoncovat se zastaralými formami myšlení a zvyklostmi práce*. Ať podnikáme cokoli, neseme za to odpovědnost před budoucností. Nelze dnes řešit problémy a plnit úkoly jen v měřítku jednoho spolku, nýbrž se zřetelem k prospěchu všeho divadelnictví a s odpovědností k pracující třídě! Je stále nutno doplňovat kádry funkcionářů a uměleckých pracovníků, je nutno získávat a vychovávat mladé divadelníky z řad mládeže a z dělnické třídy. Dorost, který spolky vychovávají, zajistí vývoj ochotnictva, dělnické kádry a dělnické obecnostvo nás naučí správnému vztahu k práci, odnaučí formalistickému poměru k umělecké tvorbě. Je už konečně třeba provětrat šosácké, maloměstácké ovzduší, které ještě dusí život v některých spolicích a vedoucích orgánech. V něm se nedobře dýchá mladým lidem, zvyk-

lým z pracovišť jinému tempu, jiným metodám a jinému duchu práce. Výchova nového hereckého dorostu, nových pracovníků lidové tvořivosti, divadelníků nového typu je náš naléhavý úkol. Jsme za odpovědní před budoucností. Je to úkol velkého, přímo kulturně politického dosahu.

Stálé doplňování souborů mladými ochotnickými silami je potřebou tím naléhavější, poněvadž z dobrých ochotnických herců a režisérů mohou být časem doplňovány soubory profesionálních divadel. Dělo se tak již loni na jaře, kdy v důsledku organizačních přeměn v duchu divadelního zákona a potřeby rozšířit síť oblastních divadel i Vesnického divadla nastal u divadel nedostatek zejména mužských sil středního věku. Ochotnické soubory nám pomohou také objevovat a připravovat talenty pro přijetí na divadelní školy. Tato skutečnost slouží jen ke cti ochotnictvu a svědčí o důvěře představitelů našeho divadelnictví v kvalitu a možnosti ochotnických pracovníků. I v budoucnosti bude umožněn nadaným ochotníkům přechod k profesionálním divadlům. Vstupujeme do doby družného *soužití ochotnického a profesionálního divadla*. Prohlášení předsedy divadelní a dramaturgické rady na sjezdu herectva o potřebě vyhledávat talenty z řad ochotnictva bylo přijato s potleskem. A nežli skončila divadelní sezóna, mnohý vyspělý ochotník po úspěšných kvalifikačních zkouškách se změnil v profesionála. A tak jsme se setkali zase s jedním novým zjevem na XIX. Hronově, který je dobrým znamením toho, že padají hráze mezi oběma typy divadelníků: V některých souborech jsme spatřili herce, kteří tu dobu již byli vlastně profesionály nebo posluchači Akademie musických umění. Mnohá oblastní divadla spolupracují s ochotnickými soubory již od počátku sezóny 1948-49.

Divadelní komise v okresech, krajích i politické orgány Národní fronty počítají s dobrými ochotnickými soubory pro zájezdovou činnost na venkově, aby byla doplněna práce oblastních divadel a Vesnického divadla. Dostane se jim za to veřejného uznání a jistě i hmotné podpory od státní péče osvětové. Kvalifikačními zkouškami pro činnost tohoto druhu byly na příklad soutěže ochotnických souborů ve Velké Praze, pořádané osvětovými radami. V rozsáhlé oblasti Pražského kraje najdou velkoměstské soubory pravý smysl své práce, své pravé obecnostvo. Tyto kulturní brigády mohou být odměnou za činnost ve městech, ale mohou být také podmínkou

veřejného uznání, postupu v soutěžích a hmotné podpory.

Ve smyslu bratislavské resoluce snažili se zvýšit hodnotu lidového divadelnictví nejen její iniciátoři, odborářští ochotníci, ale i ostatní pokrokové a vedoucí složky ochotnického hnutí. Osvětové rady podporovaly iniciativu a kulturní tvořivost všech typů. Objevily se *první projevy akční jednoty*. V okresech a krajích se v jarních měsících konaly společné aktivity lidových divadelníků, krátkodobé masové školení. Diskuse po představeních stávaly se zvykem a představení tím získávala na přitažlivosti. Přítomnost zástupců veřejných orgánů, tiskových referentů, členů soutěžních porot na aktivech a představeních přestávala být aktem oficiálnosti. Jejich příspěvky do diskusí bývaly největším kladem shromáždění a představení, soubory si samy přímo vyžadovaly přímé a přátelské kritiky a rady od kulturně politických pracovníků, odborníků a novinářů.

Také tisk častěji a častěji přinášel kladné zprávy ze života v ochotnickém hnutí a na jaře, když se rozběhla poslední kola předhronovské soutěže, staly se zprávy o nich středem kulturních rubrik ústředních i krajských tiskových orgánů.

*

Tak jsme mohli sklonkem jara 1949 v Ústředí lidové tvořivosti, v odboru pro ochotnické divadelnictví při MIO, na stránkách Osvětové práce a konečně na sjezdu divadelníků v Teplicích konstatovat, že prověrka ochotnické dramaturgie měla dobré výsledky, že byly vytvořeny všechny předpoklady ideové i organizační pro zvýšení úrovně ochotnického repertoaru a pro plánování činnosti ochotnických divadel v příští sezóně a v celé pětiletce. Tehdy jsme vyhlásili další stupeň v našem úsilí. Stalo se tak po zkušenostech v jarních kolech krajských soutěží: Hodnota repertoaru ochotnických divadel skutečně stoupá, ochotnická dramaturgie je na dobré cestě. Soubory z převážné většiny projevíly upřímnou vůli a uvědomělost politickou. Ale při shlednutí mnoha představení nás zkušenost poučila, že sama volba hodnotné hry ještě nezaručuje stejně hodnotný výsledek provedení. Proto bude třeba věnovat *pozornost výchově režisérů a hereckých souborů*. Teprve správné pojetí režijní a uvědomělá práce celého souboru dává představení správný ideový a umělecký smysl.

Zatím co v nejrůznějších úsecích našeho veřejného

života probíhalo usilovné školení kádrů, školení ochotníků se konalo v rozměrech dosud velmi omezených a stále ještě ve starém duchu odbornictví bez *socialistického pojetí umělecké tvorby*. Plané výsledky některých kursů a nespokojenost samých posluchačů, kteří se dychtivě hlásili do školení, byly způsobeny nedostatkem politicky vzdělaných odborníků-instruktorů. Jedině s pomocí vyspělých kulturně politických pracovníků a profesionálních divadelníků splatíme v budoucnosti svůj dluh ochotnickému divadelnictví, napravíme svou vinu na ideové zastořlosti ochotnické práce. Školení v dramaturgii, režijní tvorbě a tvůrčí metodě socialistického realismu je naprostá nezbytnost, má-li dostat ochotnická činnost svůj pravý ideový, osvětový a umělecký význam — a tím: plné právo na existenci v současné přestavbě a výstavbě našeho státu ve stát socialistický. Tuto sebekritiku společně s plánováním kulturní pětiletky podaly všechny složky lidové tvořivosti a její zástupci vystoupili na teplické konferenci s věcnými návrhy:

Věnovat zvýšenou pozornost ideově politickému působení na ochotnické hnutí.

Bojovat proti zbytkům staré divadelní ochotničiny.

Vnést do ochotnických skupin ducha socialistického tvůrčího myšlení, elán pracovních úderů na závodech.

Od základu změnit způsob práce ochotnického divadla, v níž bude rozhodovat kvalita a společenská funkce představení, a nikoli jen počet premiér a repris.

Ochotnické divadlo se stane školou, v níž každá zkouška a každé představení bude výchovnou prací pro lid.

Jen z takových divadel nám poroste dorost, jaký bude moci potřebovat profesionální divadlo.

Učíme se a chceme se učit od sovětského divadla, od divadla Komsomolu, od sovětských divadel na závodech.

Plnění těchto úkolů je třeba zajistit vypracováním nových osnov pro školení ochotnictva.

Vydáváním her, přístupných ochotnickým scénám, a studijních příruček, schválených dramaturgickou kanceláří při Divadelní ústředně.

Teplická konference uložila všem divadelníkům větší zideování dramaturgie, zaměření veškeré práce k základním hlediskům socialistického realismu, obdobným hlediskům A. A. Ždanova pro oblast literární: 1. hledisko ideovosti, 2. revolučního romantismu,

které nám má objevovat nové hrdinství práce a pomoci vytlačovat všechny přežitky měšťáckých názorů, 3. hledisko pravdivosti, 4. lidovosti.

„Všem divadelníkům, ať v oblasti profesionální nebo ochotnické, ukládáme vytvoření jednoty, a to jednoty dramaturgické při zachování všech speciálních forem práce tak, jak to s sebou nese práce profesionální a ochotnická v divadelnictví. Divadelníkům všem, zejména profesionálním, ukládáme, aby se učili z lidové tvořivosti a nejenom se stavěli do postavení učitelů lidové tvořivosti. V této práci, v tomto spojení se naučí, jak je potřeba sám být přesvědčeným, aby člověk mohl a dovedl přesvědčovat.“

Prohlášení o zásadách ochotnické dramaturgie v budování socialismu, uveřejněné k zahájení XIX. Jiráskova Hronova v Osvětové práci, nemůže už nikoho nechat na pochybách:

1. Dramaturgii vůbec, theoretickou i praktickou, chápeme jako činnost kulturně politickou. Neúchylně a bez dalších diskusí.

2. Ve shodě s vytvářením kultury v socialismu bude naše dramaturgie vycházet jednak z nejlepších tradic naší národní kultury, jednak z nových děl současných autorů, vyjadřujících socialistické úsilí pracujícího lidu. Kladné hodnoty divadla doby obrozenecké a doby osvobozené budou východiskem pro vytváření divadla lidu, socialistického obsahem a národního formou. Revoluční tradice spojíme s revolučním dneškem.

3. Dramaturgický plán dovršuje režijní a herecké provedení. Nestačí zvolit hru ideově hodnotnou. Aby působila ideově, aby vychovávala lid a rozněcovala jeho mysl, je třeba ji provést s vnitřní přesvědčivostí, pravdivostí, srozumitelně a s celým citovým zaujetím. — A rozněcovat dovede jen ten, kdo sám je zanícen.

4. Ve volbě i v provedení klasických i novodobých děl budeme usilovat o to, abychom se co nejvíce přiblížili zásadám socialistického realismu. Splnit je, bude naší největší ctížádostí.

5. Budeme studovat a podporovat vznik samostatných lidových forem divadelních, vytvářet pro ně podmínky, objevovat jejich tvůrce v živé skutečnosti dneška a tuto skutečnost tvořením nových forem vyjadřovat.

6. Při výběru repertoaru a rozdělení úkolů v provedení díla zbavíme se starých buržoasních předsudků a třídních hledisek. Jedním z nich je dosud

nevykořeněná povýšenost intelektuálů a na druhé straně staletými vštěpovaný pocit méněcennosti městského a venkovského dělníka. Umělecká tvořivost a umělecká vnímavost lidových mas bude naším východiskem a cílem.

7. Dramaturgie jednotlivých souborů i celých masových organizací bude výrazem uvědomění celých kádrů vedoucích pracovníků, hereckých kolektivů, režisérů a dramaturgů, nikoli výrazem vůle nebo svévole jednotlivců, ovládajících nemyslní celek. Studium představení bude dílnou, v níž se stanou všichni na díle zúčastnění dramaturgy, vykladači víry a stvořiteli umělecké pravdy.

8. Dramaturgie každého souboru i celé sítě souborů bude plánována v čase i prostoru, podle kulturně politického kalendáře a podle kulturních potřeb krajů, okresů, obcí.

9. Ochotnické soubory v okresech, krajích, v celém státě budou spolu soutěžit v dramaturgii. Soudit budeme s mnoha hledisek: Jakou společenskou funkci přikládaly svému repertoaru se zřetelem k politickému a sociálnímu složení jejich působistě. Zdali těmto úkolům také odpovídá sociální složení souboru samého. Jak koordinují svůj repertoar s repertoarem profesionálních divadel. Zdali si volí hry, odpovídající uměleckým a technickým vymoženostem souboru. Mají-li k tomu dost schopného a uvědomělého dramaturga a režiséra. Jakých dramaturgických úprav a jakých překladů užívají. Jak pečují o kulturu mateřského jazyka na jevišti. A jiná ještě hlediska vyplynou z praxe soutěží.

10. K tomu účelu je pro ochotnické soubory nezbytná spolupráce se všemi složkami osvětovými v jejich okolí, s orgány státní péče osvětové, s organizacemi odborovými a politickými. A chtějí-li se stát budovateli ideologické nadstavby naší společnosti, nesmějí žít v bludu, že budou duchem vznášejícím se nad vodami, nýbrž uvědomí si a budou plnit příkaz skutečně budovatelský: blíž k výrobě!

Tudy vede cesta k nové tematice, k nové ideologii, k novému obecnství i k nové podobě ochotnického divadla, budujícího socialismus.

*

K těmto ideovým závěrům v plánování úkolů československého ochotnického divadelnictví jsme dospěli na základě práce a zkušeností, spojených s přípravami XIX. Jiráskova Hronova. Na prahu festivalu jsme již věděli, které z uvedených úkolů ne-

budou ještě letos na Hronově splněny a jakých zásadních i organizačních proměn bude pro příští rok třeba, aby se získaly lepší předpoklady pro plnění plánu. Ověřili jsme si během roku, co jsme již na počátku příprav předpokládali, že *Jiráskův Hronov není účelem sám o sobě, výbrž že je celoroční školou ve výstavbě ochotnického hnutí pro všechny jeho složky. Vlastní slavnosti jsou jen závěrečnou zkouškou vyspělosti pracovníků v jevištním oboru lidové tvořivosti, zkouškou daného stupně ve vývoji našeho divadelnictví.*

*

Nemohu se zde šířit o všech drobných a věcných zkušenostech, které získali členové přípravného výboru během příprav, o všech podnětech, z nichž ty dobré byly uskutečněny.

Dohodou zástupců celostátních organizací, sdružených v Ústředí lidové tvořivosti v Praze, bylo stanoveno, že ono bude pořadatelem Jiráskova Hronova. *Přípravný výbor* byl sestaven z delegátů ROH, ČSM, ÚMDOČ, Matice slovenské, ČOS, Svazu čs. hasičstva a Loutkářského soustředění. Do přípravného výboru byl také pozván zástupce osvětových a divadelních souborů čs. branné moci. Ministerstvo školství, věd a umění, ministerstvo informací a osvěty a Umění lidu měly stálé zástupce ve výboru. Po zhodnocení dosavadních Jiráskových Hronovů usnesli jsme se pracovat podle této zásady: navázat na tradici dosavadních Jiráskových Hronovů a přijmout z nich všechno to, co bylo na nich kladného ve smyslu vývoje, co prospívalo všenárodní a celostátní lidové kultuře divadelní. Vzhledem k tomu, že význam Hronovů v dnešní skutečnosti přerostl význam, který mu určili jeho zakladatelé, že přerostl možnosti jedné organizace, budou se na XIX. Jiráskově Hronovu podílet všechny organizace, které pěstují lidovou tvořivost v jevištní podobě. Budou rozšířeny i formy jeho soutěžních představení, budou rozmnoženy i druhy ostatních podniků.

Idea XIX. Jiráskova Hronova se jasně rýsovala. Hronov bude nejen soutěží, ale i přehlídkou, a už nejen ochotnického divadla starého typu, ale i typů nových. Bude dále školou pro divadelníky a zdrojem dobré zábavy. Bude opravnou zkouškou po neúspěchu XVIII. Jiráskova Hronova ve smyslu obrozeného pojetí jevištní tvořivosti. Bude manifestacním přiznáním k programu státní politiky. Všechna představení, slavnosti, výstavu i školení prostoupí myšlenka budování socialistického řádu, pětiletého

hospodářského plánu, obrany světového míru, přátelství se Sovětským svazem, myšlenka umění lidu, lidem a pro lid, úcta k slavné tradici národních dějin a k jejímu pěstiteli, Aloisu Jiráskovi. — Do jaké míry jsme splnili tento ideový program, to ponechávám odpovědné kritice.

Vytvoření divadelní sekce při Ústředí lidové tvořivosti a přivtělení Ústredia slovenských ochotnických divadiel k Matici slovenské bylo výrazem generálního plánu ochotnictva, vyhlášeného na bratislavské konferenci.

Členové přípravného výboru byli zároveň naplno zaměstnáni ve vedoucích funkcích soutěže a jinými významnými úkoly ve svých vlastních organizacích, a přitom cítili stejnou odpovědnost za zdar společné věci v soutěži vrcholné. *Program XIX. Jiráskova Hronova* a organizační plán byl připraven již v březnu. V poslední fázi příprav se konkrétní práce soustředila v komisi soutěžní, školské, výstavní, v komisi pro přehlídku a v komisi technicko-propagační. Opatření technická, hospodářská a organizační prováděl s vědomím výboru celý štáb vytrvalých pracovníků z řad zaměstnanců Umění lidu. Výbor i Umění lidu byly ve stálém spojení s divadelním a později i výstavním odborem MIO a s odborem pro školení při MŠVU. Schválen byl repertoárový výběr pro soutěžící soubory, *schválen repertoár pro Hronov*, který vyplynul z výsledků dílčích soutěží, vypracován soutěžní statut a *jednací řád poroty*, sestaveno složení *desetičlenné poroty*, vypracován učební plán a *rámcové osnovy pro Ústřední školu lidové tvořivosti v Hronově*, navrženi *docenti z českých i slovenských divadelníků*. Učiněna zásadní usnesení ve věci *divadelní výstavy, přehlídky divadelních kostýmů a veřejných projevů*. Slavnostní ráz dostala všechna tři nedělní dopoledne. Vzhledem k tomu, že záštitu nad slavnostmi slíbili ministr Zd. Nejedlý i ministr V. Kopecký, byli oba požádáni o slavnostní projevy; ministr informací a osvěty k zahájení Hronova, ministr školství, věd a umění při skončení slavností, které spadá k výročí Jiráskových narozenin. Tehdy jsme ještě netušili, že v době slavnosti budou oba ministři na dovolené v Sovětském svazu.

Tři noční „mevra“ v přírodě ze soboty na neděli byla plánována jako ukázka masové lidové zábavy a poučení, jako velká shromáždění dělnictva a zemědělců v době jejich oddechu, a jako *reserva pro ty, na něž se nedostanou vstupenky do divadla*.

Ideový plán přehlídky divadelních kostýmů se vy-

hranil nakonec v ten smysl, že na obraze vývoje lidského oděvu předvedeme zároveň vývoj lidské společnosti v jejich třídních rozporech. A aby nebylo upuštěno od funkce divadla jako společenského činitele ani v tomto podniku, rozhodli se libretisté, že pásmo sestaví z krátkých scén, vybraných z těch domácích i světových klasických her, které jasně vyjadřují dané historické epochy.

Divadelní kostymy se staly také součástí divadelní výstavy, která měla především předvést ukázky technického vybavení velkých i malých jevišť, divadel loutkových a být našim ochotnickým výtvarníkům názornou školou uměleckých výprav klasických i současných her z kmenového repertoiru. S přispěním Národního musea, Národního a Městského divadla v Praze, výstavního oddělení MIO byla výstava včas zabezpečena a jevila se nám slibně hned od počátku, ať máme na mysli hmotné vybavení nebo pracovní skupinu svědomitých umělců odborníků.

Zato přehlídka nám působila do poslední chvíle starosti, kde a jak soustředit v době žní, prázdnin, dovolených, vojenské služby na devadesát ochotných ochotníků k nastudování a provedení pásma? Vyjednávání s náhodským okrskem selhalo. Byl tedy svolán aktiv pražských souborů i s jejich režiséry. Účast na aktivu byla překvapující, takže jsme měli ještě možnost výběru a rozdělení úkolů podle povahy souborů. Byl to jeden z nejradostnějších okamžiků z poslední doby příprav. Pražští ochotníci bez rozdílu organizační příslušnosti tu prokázali pohotovost, píli a obětavost.

Z odkazu minulých Hronovů jsme také převzali úkol školit divadelní pracovníky. Významem měla ovšem tato *škola lidové tvorivosti* odpovídat významu XIX. Jiráskova Hronova. Pod mohutným dojmem z projevů a jednání na IX. sjezdu komunistické strany Československa potvrdili jsme si správnost svého výchozího stanoviska a znovu si uvědomili veliké závazky, které jsou uloženy osvětovým pracovníkům, a hledisky sjezdových projevů kontrolovali svůj program a do vědomí ukládali korektury pro budoucnost ve věcech již nezměnitelných.

Také výběr posluchačů školy bylo třeba řídit vzhledem k budoucím úkolům. Nebyla to již vysoká škola pro jednotlivé vynikající protagonisty ochotnických scén starého typu, nýbrž živá, kolektivní a socialistická příprava pracovníků v lidovém divadelnictví, kteří si jsou vědomi, jaký kulturně poli-

tický úkol vzali na sebe vstupem do školy, kteří zanesou získané poučení do širokých mas lidových divadelníků. Frekventanti se zavázali, že po vyskolení se stanou docenty na krajských a okresních osvětových školách pro ochotnictvo. K přednáškám byli pozváni nejlepší odborníci z řad profesionálních divadelníků, theoretikové i praktikové, čeští i slovenští umělci, profesori akademie musických umění v Praze. Tito profesionální divadelníci měli nejen čestný úkol vyskolit kádr nových ochotníků, ale i příležitost poučit se od nich o smyslu a potřebách lidové tvorivosti. Školení bylo bezplatné a hospodářsky je zajistilo ministerstvo školství, věd a umění. Vyučování trvalo 12 všedních dní, denně 7 hodin ve formě přednášek, diskusí, kroužků a referátů. Mimo to se všichni posluchači povinně účastnili všech 16 představení a všech veřejných projevů a slavností. Škola měla mít 50 posluchačů, 37 z českých měst, 13 ze Slovenska. Organizace dostaly za úkol delegovat do školy posluchače politicky vyspělé, především z dělnické třídy. Výběr se dál také ve spolupráci s osvětovými radami. Vedoucího školy jmenovalo kulturní oddělení ÚRO.

Největší nesnáze měl přípravný výbor spolu s divadelním oddělením MIO při získávání profesionálních divadelníků pro školení i do soutěžní poroty. Hronovské slavnosti se totiž konaly v době, kdy naše profesionální divadla byla již buď v plném provozu nebo v přípravách pro první poprázdňinovou premiéru. Marné bylo také naléhání na slovenský státní film, aby pro nás uvolnil na dva dny Mikuláše Hubu pro přednášku o herectví.

Celostátní soutěže lidové tvorivosti účastnily se organizace v tomto zastoupení: ÚMDOČ — 5 soubory, Matica slovenská — 3 soubory, ROH — 2 soubory, ČSM — 2 soubory, jedním souborem armáda, Sokol, Svaz hasičstva a Loutkářské soustředění. Celkem 16 souborů ve dvou stejných představeních denně, odpoledním a večerním. Ty organizace, jejichž soubory pěstují také malé jevištní formy nebo různé druhy jevištních forem, vytvořily celovečerní představení ze souborů několika (ČSM, loutkáři, ROH), ale představení bylo hodnoceno jako celek. Vůdčím příkazem pro hodnocení byla porotě slova min. Zdeňka Nejedlého při loňské soutěži: „Hodnoceno by tu mělo být to, co který ensemble přináší nového ve směru zlidovění divadla.“

Soutěžní komise sledovala průběh předhronovských soutěží v jednotlivých organizacích a kalendář

představení byl sestaven za účasti a se souhlasem zástupců všech složek. V prvním týdnu byla přiřčena vedoucí úloha souborům mládežnickým, které z Hronova odjedou přímo na mezinárodní festival mládeže v Budapešti. V druhém týdnu vedoucí složkou byly závodní kluby, vysílané z českých i slovenských krajů. Po zásluze se tak stalo. Neboť právě dělnickým scénám má naše lidové divadelnictví co děkovat za to, že nebyla za minulých politických režimů přerývána pokroková tradice ochotnického divadelnictví. V době, kdy mnohé měšťácké ochotnické spolky zrazovaly své poslání, vědomě nebo z nevědomosti sloužíce zájmům buržoasie, dělnické soubory chránily lidovost divadla, živily jeho revolučnost a přenesly je i šťastně do osvobozené vlasti pracujícího člověka.

Avšak ani matiční soubory české a slovenské si letos nezasloužily své místo v hronovské soutěži jen tím, že prošly vítězně pernou soutěží předchozí. Probojovaly si je také dosavadní prospěšnou a pokrokovou činností v místě svého působení, uvědomělostí, kázní a nadějemi, které v ně klademe pro budoucnost.

Naším cílem nebylo vyvolat třídní nebo dokonce řevnivost mezi několika typy souborů na půdě Hronova, nýbrž předvést a přehlédnout vzornou práci všech bez rozdílu, vytvořit první skutečné základy pro jejich vzájemné sblížení a poučení. Ověřit si, jakých výkonů jsou schopni divadelníci, jimž umění není vlastním povoláním, nýbrž zanícenou tvořivou činností jejich veškerého volného času. Naším cílem bylo zkoumat všechny možné podmínky pro vytvoření sjednocené lidové tvořivosti. Zkoumat, zdali se ochotnické soubory staršího typu, prakticky již spolupracující s dělnickou třídou, vyrovnají také politickou ujasněností a pracovním elánem závodním klubům a mládežníkům.

Repertoire XIX. Jiráskova Hronova.

Již při pouhém pohledu na sestavený kalendář hronovských představení a slavností jsme si radostně oddychli se Zdeňkem Nejedlým: I sem vtrhl dnešek. — A to nejen s tematikou současné československé a sovětské dramaturgie, zrcadlící údobí budování socialismu a boje za mír, nýbrž i s novými formami a odvětvími lidové tvořivosti. Po tři večery v Jiráskově divadle a po dva večery v přírodě se rozezpívalo, rozhlaholilo a roztančilo jeviště samorostlými projevy našich mládežnických a závodních souborů, náladou životní hrdosti a radosti.

Slovenští lidoví umělci z Detvy, nejlepší závodní kluby ROH, ostravští vítězové a účastníci Světového festivalu mládeže v Budapešti nás přesvědčili, že tvořivost v lidu žije, roste a voní osvobozeným životem.

Ani divadelní tradice hronovská nezůstala za dneškem. Oněch třináct divadelních dnů utvořilo řetěz článků poctivé československé a slovanské divadelní tvorby, současné i minulé. Obrazí se v něm celá stáletí zápasů pracujícího člověka o spravedlivý řád ve světě a současný zápas o jeho upevnění a obranu. Od předhusitského vzdoru proti kněžskému feudalismu, od hornického odboje českého a slovenského přes hrdou neúplatnost věčných tovaryšů a svobodných mlynářů až k měšťanské revoluci 1848 a k Pavlu Vlasovovi, provolávajícímu slávu bojující dělnické straně vedou nás dramata *Ohnivec*, *Kutnohorští havíři*, *Bašta*, *Tovaryš Martin*, *Lucerna a Matka*. Tragická dějinná skutečnost ve zpracování látky těchto her je naplněna vírou v konečné vítězství pravdy na čas přemožené. *✕* Obraz šťastné přítomnosti se před námi s mnoha pohledů rozvinul v optimistických hrách s tematikou boje proti fašismu, proti zbytkům měšťáctví v nás i proti hrozbám světového imperialismu, s tematikou výstavby socialismu, v radostných hrách, které oslavují pracovní úsilí, solidaritu dělnické třídy, drobné hrdinství sovětských lidí, které jsou školou bdělosti a ducha brannosti, i dobromyslným výsměchem starému světu i vážnou výstrahou před jeho nástrahami. Jsou to vesměs hry realistické a plné lidového humoru, životní jistoty, vysokomyslnosti a důvěry v člověka. A novinka na Jiráskově Hronově — jsou mezi nimi hry sovětské, a hned čtyři: *Konfrontace*, *Volá vás Tajmyr*, *Zázrak v pustině* a *Směšná práce*. Z českého repertoaru jsou tu naše první porevoluční hry z dělnického života: *Krčma na břehu*, *DS 70 nevyjíždí* a *Parta brusíče Karhana*. Na hře Burianově, Cachově a Káňově bylo možno si názorně ověřit, jak prudce stoupá linie hodnoty her tohoto typu a jak každá z nich znamená vývojový stupeň naší poválečné dramaturgie. — A jako disonanční akord z druhého břehu — a také po prvé v historii Jiráskových Hronovů, hra neslovanská — *Hluboké kořeny*, tragická obžaloba třídní a rasové nenávisti americké buržoasie. Touto hrou jsme podali na dálku ruku všem, kdož bojují za osvobození své vlasti ze jha imperialismu a třídní nadvlády buržoasie.

Snoubila se tedy v repertoaru XIX. Jiráskova Hro-

nova *revoluční minulost s revolučním dneškem*. Ani stopy po hrách měšťáckého vkusu.

Ochotnictvo se tedy tváří v tvář skutečnosti po IX. sjezdu komunistické strany Československa po prvé pokusilo zdolat základní úkoly, které dal kulturním pracovníkům ministr Václav Kopecký: zhodnotit a zpřístupnit národní kulturní dědictví a prokázat svůj poměr k vládnoucímu pracujícímu lidu, poměr k dělnictvu, poměr k socialismu.

Avšak dramaturgický plán neznamena ještě vyhranou bitvu na scéně. Dramaturgický plán je uskutečňován a dovršován teprve dramaturgickým pojetím hry, jejím režijním a hereckým provedením. Ideově hodnotná hra musí také ideově působit a uměleckým ztvárněním ideu umocňovat. A v tom byla také hlavní a rozhodující kriteria, uložená soutěžní porotě. S tímto kriteriem bylo možno jednotně hodnotit také jiné typy jevištního umění, jako mládežnická pásma souborů STM, taneční pásmo jednoho ze tří slovenských souborů a celovečerní představení loutek a maňásků. Uvědomělost a pracovní elán souboru skýtaly větší čáku na vítězství než bravurní režie souhry, akademicky vypracovaný dialog nebo efektní výprava scény.

Tradiční vítání souborů před divadlem bude zachováno — bylo rozhodnuto — ale zbavíme je šablonovitosti a konvenčních formalismů. Užili jsme té příležitosti k tomu, aby odpovědní zástupci ÚLT souboru vyjádřili, co od něho dnes na jevišti očekáváme, jaký ideový a umělecký úkol mají splnit, aby plán soutěže byl naplněn žádoucími výsledky.

Rovněž návštěva souborů u *Jiráskova hrobu* byla vykonána jako minulá léta. Prostě a pietně, jako slib věrnosti Mistrovu odkazu.

Vydavatelská komise Jiráskova výboru věnovala třem vítězným souborům dvaatřicetisvazkový soubor Jiráskových spisů, jehož první svazek vyšel právě v červenci.

Jiráskův Hronov se loni také rozezněl novou písní lidové tvořivosti, kterou na slova Tylova složil Josef Stanislav, a všechny slavnostní události zahajovala fanfárová znělka Václava Dobiáše. Přijímáme z minulosti příkaz Tylův:

*Všechny kroky naše musí vésti
lásku k národu a jeho štěstí.*

A vyzýváme s ním k zanícené činorodosti:

*Světla proud necht celou vlasti vane,
v němž se rodí skutky požehnané . . .*

a důrazně připomínáme tím všem, kdož vlasteneckých hesel a národního odkazu minulosti zneužívali k pěstování měšťáckého sobectví a vlastenectvím zahalovali vlastnické nároky své třídy na všechny hmotné a duchovní statky národa, že vracíme Tylovu příkazu jeho bývalou platnost a hodláme jej plnit ve jménu těch, kdož jsou pravými představiteli národa a nejlepšími vlastenci. Ve jménu potomků Tylových měšťských tovaryšů a venkovských děveček.

*

Lidové divadlo dneška povstalo na Jiráskově Hronově proti těm, kdož by v něm chtěli dožívat svou měšťáckou minulost, proti těm, kdož by v něm chtěli umrtvovat revoluční nerv a svádět lid do tuposti a ztrnulosti. V čí prospěch, ptáme se, měly by být tyto divadelní slavnosti nepolitické? V zájmu koho měly by být pouhou zábavou? Jaký účel má mít celoroční úsilí velkého zástupu dobrovolných pracovníků? Ve prospěch hrstky měšťáků, v zájmu jejich klidného zažívání, s účelem zpestřit jim komfortní dovolenou v údolí nad Metují?

Klasikové českého divadla sloužili celým svým dílem revolučnímu vývoji a předmětem i smyslem jejich činnosti byl život sám. Josef Kajetán Tyl, patron českého národního divadla, došel k této zásadě bez složitých theoretických studií. Napsal r. 1841 v dopise příteli do Nymburka: „Divadlo je život a jde zase do života.“ Z pera Tylova to nebyla fráze, vnitřní pravdu těchto slov zaplatil Tyl celým svým životem. Jaké divadlo psal a vytvářel, to všichni víme, a proto se k němu vracíme: ze života lidu a pro jeho budoucí život. — Je proto pokřtět uctívat Tyla, citovat jeho památná slova o lásce k národu a týmiž ústy hlasovat pro nepolitické divadlo, pro divadlo západnického kosmopolitismu nebo „jen pro zábavu“. Tyl nenapsal jedinou původní hru, která by neměla výchovný a politický dosah, některé z nich měly v jeho době význam přímo revoluční a jsou mezníky v české divadelní tvorbě. A jaký to byl zároveň tvůrce zábavy pro lid! Ušlechtilé a uvědomělé. Jaký to byl divadelní školitel národa! S jakým optimismem se díval do budoucnosti! Jak rozpoznával v své době třídní rozpory. A s jakou vysokomyslností odmítal rasové problémy . . . A jaký to byl úderník v práci!

Tyto pravdy prostupují naše vědomí, ale skutky je stále ještě málo osvědčujeme. Jen malý dluh jsme letos na Hronově splatili Tylovi a Jiráskovi. „Mlčení

nad Jiráskem“ přece nikdy ochotnictvo nepěstovalo, i když ho hrálo většinou po staru a podle osvědčených vzorů. A stávalo se nám, že právě v t. zv. neumělém představení malého ochotnického souboru najednou pronikla lidová a realistická podstata a prostota obou národních básníků jeviště. Soutěžily naše soubory s několika jinými ještě hrami Tylovými a Jiráskovými, ale ono „po staru“ nebo dokonce „komorní“ pojetí jsme letos už presentovat nemohli. Blížíme se k 100. výročí Jiráskových narozenin i k 100. výročí Tylovy smrti. Do té doby je třeba dát jejich divadelnímu odkazu, co zaslouží. — Takové úvahy a perspektivy nás provázely v době příprav tohoto historického Jiráskova Hronova.

A byla nám na pomoc podána ruka nad jiné pevná a spolehlivá právě ve chvíli, kdy jsme již všichni nevěděli, kde nám starostmi hlava stojí. Z Hradecka přišla zpráva, že *textilní dělnictvo se bláší o patronát* nad slavnostmi a že jednotlivé závody náhodského okresu se stanou hostiteli souborů z celé republiky. Slib byl manifestačně vyhlášen na konferenci odborářů Hradeckého kraje a rozhybal všemi úseky příprav, poznamenal první jarní tiskové zprávy o příštím Hronově. — Objevilo se tedy loni v Hronově nové a dychtivé obecnstvo, *dělníci z přádelen, tkalcoven, gumáren*, pozvali jsme první úderníci Andulku Vackovou z blízkého Broumova, horníky ze Svatoňovic. Svezli je všechny z širokého okolí autocary, stejně jako zemědělce z pohorských obcí — pokud v tom ovšem nebránily špičkové úkoly polních prací a u dělnictva doba hromadných dovolených na závodech.

A se soubory přijeli jejich domácí patroni, také většinou závody, přijeli horníci až z Mostecka. A nechtěli jsme, aby jen pasivně přihlíželi na četných místech divadelním představením. Chtěli jsme především slyšet od nich úsudek, jak jevištní dílo odpovídá jejich představám a přáním. Z úst nejpovolanějších ať vyslechnou soubory kritiku své práce. Proto po každém představení, odpoledne i večer, byla v malém sále divadla beseda s obecnstvem. Účastnili se jí frekventanti školy, porota, členové přípravného výboru a celý soubor.

Dobré zkušenosti s diskusemi jsme získali na předběžných soutěžích a zejména na festivalu závodních klubů v Radiopaláci v Praze, který probíhal celý červen pod heslem „*Ať žije Jiráskův Hronov!*“. Repertoar tohoto festivalu byl zároveň kulturně politickou

manifestací smyslu amatérské práce na závodech. — Klub textilního závodu Arandar v Jeseníku sehrál Tylovy Kutnohorské havíře, klub Spojených bavlnářských závodů v Ružomberku, vítězný soubor celoslovenské divadelní soutěže ZK v Košicích, sehrál Spitzerovu Sklárnou, hornický soubor dolu Maxim Gorkij v Bílině novou hru z doby okupace od českého dělníka z Jižní Ameriky P. Pavlíka nazvanou „Nikdy!“. Z českého severu byl pozván divadelní soubor závodu Severotuk n. p. v Ústí n. Labem, zároveň člen Kruhu vítězných souborů ÚMDOČ, aby sehrál Cachovu hru z Mostecka DS 70 nevyjíždí. Záv. klub Západoslovenských elektráren v Nitře, vítěz celoslovenské soutěže divadelních kroužků ZK ROH sehrál Simonovovu Ruskou otázku, zaměstnanci ONV Praha-jih Ostrovského Les. Hoši a děvčata z libčických oceláren nastudovali hru o plnění dvouletého plánu, napsanou textilním dělníkem F. Špidlíkem, Za pět minut dvanáct. Záv. klub Československých pojišťoven nám ukázal hrou M. Čebišové *Strašidelný dům*, že se ochotnické divadlo vážně a úspěšně zabývá problémy divadla pro mládež. Poslední dva z deseti úspěšných večerů byly věnovány aktovým hrám a dramatisacím. První byl Večer sovětského smíchu s aktovkami A. P. Čechova a Val. Katajeva. Cyklus byl ukončen pásmem „*Ať žije Jiráskův Hronov!*“, v němž dramatisace z Jiráskova díla a scény z jeho her sehráli zaměstnanci Vítkovických železáren, Tatry z České Lípy a ÚRO z Prahy.

Všechna představení ukázala, že na závodech se žije novým kulturním životem a že právě tam, kde jsou nejlepší výsledky ve výrobě, rodí se i nové kulturní hodnoty. Poučili jsme se také o tom, že tyto dělnické ochotnické kádry potřebují organizované pomoci divadelních odborníků, kteří dosud raději pomáhali jen reprezentačním městským souborům. Skromné vybavení jeviště v paláci Radio nesvádělo aspoň k vnějším scénickým efektům a dalo čistě vyniknout přirozenému nadání herců i režisérů.

Teprve koncem pražského festivalu ROH došla zvěst o absolutních úspěších šternberské Chronotechny s Partou brusiče Karhana. Soutěžní komise ověřila si správnost pochvalných zpráv a rozhodla se za ROH vyslat do Hronova tuto nejmladší závodní scénu s poslední průkopnickou novinkou naší soudobé dramaturgie.

Pražský odborářský festival, který byl přípravou Revolučního odborového hnutí na Jiráskův Hronov,

přinesl ještě mnoho důležitých poznatků a ukázal jasně, že divadlo má své bojové místo v naší společnosti; že pracovníci v ZK, funkcionáři ROH a všichni, kteří pomáhají také na této frontě vychovávat novou dělnickou inteligenci, nové tvůrčí pracovníky z řad dělnické třídy, splňují poslání, které nám všem uložil slavný IX. sjezd komunistické strany Československa.

Dělnická třída nastoupila letos do Hronova nejen se závodními kluby ROH, ale i v souborech pracujících mládeže, v souborech slovenských. V Ústřední škole lidové tvořivosti v Hronově měli značné zastoupení kulturní pracovníci z řad dělnických.

Jedním z hlavních motorů lidové tvořivosti je umělecká činnost mládežnická. Tak bylo řečeno v Ostravě na festivalu ČSM, kde vrcholila Soutěž tvořivosti mládeže. Potvrdila to také ta skutečnost, že se věnovala velká péče přípravám mládežnických vystoupení v Hronově, která měla přinést vzorné ukázky podiového umění malých forem v divadle, recitaci, zpěvu, hudbě a tanci. Proto byly do Hronova vyslány vítězné soubory STM v Ostravě a vlastně i soubory, které koncem srpna zastupovaly Československou republiku na Světovém festivalu demokratické mládeže v Budapešti.

„STM se stala mocnou podněcovatelkou kulturní práce mládeže ve všech odvětvích kultury. Téměř 6.500 souborů soutěžilo v letošní STM ve zpěvu, v recitaci, hudbě, tanci a divadelním představení. Festival STM ukázal, že divadlo zatím tvoří v kulturním životě ČSM poměrně slabou skupinu. Jedna z příčin je patrně ta, že je to obor poměrně nejnepohodlnější, a pak, že ostatní formy, recitace, zpěv a tanec měly zatím větší oprávnění a konečně i pádňější funkci. Uměly lépe řešit dané aktuální úkoly nežli divadlo, které je proti nim dosud přece jen těžkopádné. Festival STM ukázal, že ČSM bude pěstovat spíše malé divadelní formy jako hlavní, ovšem vedle úkolu plnit funkci ochotnického divadla na vesnicích, kde dosud tohoto není.

Všechna divadelní představení mládeže na festivalu STM ukázala, že technické vady, které se tu a tam objevily, jsou celkem lehce překonatelné zkušenostmi a dalším studiem. Ovšem na jednu věc si svazáci musí dát dobrý pozor. Nevybírat si neúměrně těžkou hru, ať už námětem, látkou nebo technickým provedením. Vítězové ústředního kola STM, vinohradští Papíráčci, kteří provedli svou vlastní hru, pohádku „O stroji Vaškovi“, jasně ukázali, že mlá-

deži nejlépe svědčí jednoduché, co nejsrozumitelnější a nejaktuálnější thema i forma divadla.

Dosavadní divadelnická práce mládeže ukazuje, že se mládež nespokojuje a ani nemůže pracovat starým tradičním způsobem ochotnických divadel. Mládež pátá po vhodných aktuálních themech, úporně hledá své autory, kteří by psali pro její soubory. Nové thema ovšem nestačí. Mládežnické soubory ukázaly, jak pilně a poctivě se připravují na svou divadelnickou práci. Bohaté ostravské diskuse jsou důkazem, že mladí svazáčtí divadelníci mají chuť i dostatek trpělivosti učit se od dobrých ochotnických i profesionálních divadel, že přitom se však zbaví všech zbytků mechanického napodobování, že budou pečlivě číst a studovat divadelní literaturu. Řekli jsme, že divadelnický obor byl na festivalu STM poměrně slabě zastoupen, že na Jiráskově Hronově bude zastoupena mládež jen jediným souborem. Ostravský festival STM a všechna dosavadní kulturní práce mládeže je však jasným svědectvím, že ani divadlo nezůstane baštou, kterou by mládež neztekla. Je však třeba, aby naši osvětoví inspektoři, knihovníci, ochotníci a profesionálové i konečně naši kulturní patroni vydatnou měrou svými zkušenostmi, dobrými radami i příkladem mládeži kdykoli ochotně pomohli.“ (Věra Richtrová-Černá.)

Na budapeštský festival se v červenci připravovaly vítězné soubory STM v Lázních sv. Markéty v Pošumaví, a odtud jely zvláštním vlakem — vždyť to bylo na 300 hochů a děvčat! — přímo do Hronova, kde provedly vlastně svou generální zkoušku na Světový festival. Věřili jsme, že to budou právě malé formy svazáckých vystoupení, které zdravě zapůsobí na ochotnické divadelnictví a svým příkladným provedením vzbudí chuť pěstovat podiové umění také v tradičních ochotnických souborech. Naopak se zase mohla mládež poučit na vyspělých ochotnických představeních, jak studovat dobré celovečerní hry.

S radostí a láskou jsme přivítali v Hronově také soubory slovenské. Mají ducha a živelný elán a vzácné nadání k realistickému projevu. Jeden ze slovenských souborů sehrál první sovětskou hru Jiráskových Hronovů. Dva ze tří souborů, které vyslala Matica slovenská, jsou závodními kluby a všechny soubory přišly z těch končin Slovenska, kde jsou ještě velmi těžké pracovní podmínky. Ochotnickým souborům na Slovensku donedávna připadala úloha, kterou mělo české divadelnictví v dobách probuzeneckých. A také rozdíl mezi ochotnickým a profe-

sionálnym divadlom není na Slovensku tak veľký. Z celých ochotníckych souborů se tvoří mladé profesionální scény a profesionálové mají stále srdečný poměr k těm, z nichž vyšli.

Na Slovensku je divadlo věc opravdu živá. Kdo se účastnil na př. týdne socialistické kultury v Košicích, který organizovala Slovenská odborová rada v Bratislavě, nikdy nezapomene nejen na jeviště, ale především na nadšené diváky. Slavnostní závěr této akce tvořila třídní soutěž divadelních kroužků ZK ROH. Ve čtyřech představeních jsme shlédli 22 souborů. Každý z nich měl vyhrazeno 30 minut na jevišti Národního divadla. Vypadalo to nebezpečně, ale zdařilo se to díky dobré organizaci znamenitě. Bylo to pestré, dojmy se stále měnily. Ukázky ze známých her v jednáních, aktové hry, režisérské projevy tvořily tento třídní běžící pás divadelního umění. A nezapomenutelné bylo košické obecnstvo, jeho živý, srdečný poměr k jevišti. Tedy i dělnické divadlo se v naší sesterské zemi zdárně vyvíjí.

Přečtěme si, co píše o slovenském ochotnictvu člen přípravného výboru XIX. Jiráskova Hronova Miloš Borský:

„Keď upreme zhodnocujúci pohľad na vyše storočnú činnosť slovenského divadelného ochotníctva, možno celé jeho obdobie rozvrstviť na tri podstatné významné fázy. Čo do dĺžky prevláda dodnes prvá, ktorá trvala až do r. 1918. Jej význam spočíval predovšetkým v podopieraní národne-vedomovacieho procesu, ktorý niesol aj črty socializujúce. V snahách národnevedomovacích išlo tiež o iný dôležitý moment: o spravodlivé zaradenie slovenského človeka do tedajšieho spoločenského života.“

Divadelné ochotníctvo si razilo cestu postupne medzi vrstvy najširšie, ktoré vytváraly ľudové divadelné umenie v prospech kultúrneho rastu ľudových mäs. Hoci početne a ani kvalitatívne vtedajšie ochotníctvo ešte nebolo na výške, predsa v individuálnych prípadoch prinieslo slušné výsledky svojej práce. Je isté, že jeho postupnému rozvoju už v minulom storočí napomáhali slovenskí dramatickí spisovatelia a prekladatelia, ktorých niektoré práce majú ešte dnes svoju funkčnú platnosť. Spomeniem napríklad Chalúpkovo „Kocúrkovo“ alebo Záborského „Najdúcha“. A hoci slovenské ochotníctvo pred prvou svetovou vojnou pracovalo celkove neorganizované, predsa jeho činnosť zaznamenala kladné a prospešné výsledky.

Stváranie a postupné kolektivizovanie ochotníckej práce nastáva až po prvej svetovej vojne za predmníchovskej ČSR, a to najmä založením Ústredia slovenských ochotníckych divadiel (ÚSOD) v Turč. Sv. Martine, prvej a jedinej celoslovenskej organizácie slovenského divadelného ochotníctva. Založenie ÚSOD (1922) prinieslo nielen organizačné zachytenie jestvujúcich a novo sa zakladajúcich divadelných krúžkov, ale usmerňovalo jeho prácu aj po stránke výchovnej. Buržoázna demokracia prvej ČSR dovoľovala ziskuchtivým nakladateľom vydávať dramatickú literatúru, ktorej výchovná hodnota sa rovnala nule, ba z väčšej časti vychovávala pospolitost negatívne a takto ju pod rúškom lacnej zábavy odvádza od jej vlastných životných problémov. Bojovnosť proti tejto pliači na základe dobrovoľnej organizácie v ÚSOD, bez akejkoľvek podpory štátnych orgánov, bolo v tom čase aj pre tých najschopnejších vedúcich ochotníckeho hnutia umením. A predsa dosiahnuté výsledky hovoria o ich systematickej a dobre premyslenej práci. Veď postupom času sa podarilo zorganizovať do 700 divadelných krúžkov, za ktorých vlastnej súčinnosti sa usmerňovanie divadelnoochotníckej práce po stránke kultúrno-výchovnej mohli zamieravať dosť cielavedome. Organizovaly sa celoslovenské ochotnícke sjazdy, veľký počet divadelných závodov okresných, oblastných a celoslovenských a rovnako aj kurzy pre divadelné ochotníctvo, na ktoré ústredná organizácia vysielala svojich prednášateľov.

Po skončení druhej svetovej vojny pristúpilo ÚSOD k reorganizácii slovenského ochotníctva. Divadelné krúžky sa počaly pretvárať na odbory ÚSOD, čím bol nadviazaný užší kontakt medzi ochotníctvom vlastným a jeho ústredím. Týmto snahám bolo však treba napomáhať väčšmi aj so strany štátnych osvetových orgánov, čo sa uskutočnilo dôsledne až po februári 1948. Od tých čias sa mohlo cielavedomejšie pretvárať ochotníctvo aj po stránke ideologickej a tak sa plne zapojiť ako mocná kultúrna složka do socialistickej výstavby Republiky. — Ochotnícke hnutie na Slovensku sa postupne usmerňovalo na jednotnej základni a včlenením Ústredia slovenských ochotníckych divadiel do celoslovenskej kultúrnej organizácie Matice slovenskej sa sjednotilo úplne. Treba ešte poznamenať, že bola nadviazaná úzka spolupráca so závodnými klubmi ROH a ich ústrednou organizáciou, ktorá prehlbovaním spoločných snáh najmä po stránke ideologickej bude rozhodne klad-

Slovensko

ným prínosom pre kvalitatívny a početný rast slovenského ochotníctva. Je len samozrejmosťou, že všetkým snahám napomôže aktívne budovanie novej dramatickej spisby a je len na našich autoroch a prekladateľoch, aby vytvárali diela s problematikou socializujúcou. Nám treba vytvárať novú beztriednu socialistickú spoločnosť a ochotnícke hnutie ako masový ľudový umelecký prejav môže pri dobrej robote týmto snahám len prospieť.

Sektor ľudovej umeleckej tvorivosti v Matici slovenskej, ktorý vo svojom divadelnom odbore započal aktívne budovať nový program ochotníckej práce, a to nielen dôsledným plánovaním v ústredí samom, ale predovšetkým tiež plánovaním celoročnej práce v divadelných krúžkoch vlastných, zostavuje kmeňový ochotnícky repertoár, ktorého schválenie podlieha Divadelnej a dramaturgickej rade. Napokon sa chystá krátkodobé krajové školenie divadelných ochotníkov a pre rok 1950 prvé dlhodobé školenie ochotníckych pracovníkov. Aj pri tomto plánovaní sa dôsledne pamätalo na tradičnú spoluprácu slovenského ochotníctva s divadelníkmi profesionálnymi, ba pričinením Divadelnej rady sa táto ešte väčšmi prehľbuje.

Hoci sa v poslednom čase na niektorých miestach medzi ochotníctvom javily určité medzery, najmä čo do stránky umeleckej, podstatne možno konštatovať, že slovenské ochotníctvo rastie, čoho dôkazom je už okolo 1.000 organizovaných divadelných krúžkov, dosiaľ počet najväčší. Prechodné medzery možno pripísať organizačným zmenám, resp. nedostatku vhodného ochotníckeho repertoáru. Rozhodne však nemožno hovoriť o stagnácii slovenského ochotníctva, lebo na druhej strane sa rapídne množia divadelné krúžky závodných klubov v závodoch a podnikoch, čo možno kvitovať len s uznaním. Napomáhajú ony ideovokultúrnemu napredovaniu továrenského osadenstva, ktorému v minulosti bola vlastná tvorivá kultúrna práca odopieraná a naopak obchodpodfukárske divadelné spoločnosti mu servírovaly výchovne negatívne „zábavné umenie“, odvádzajúce robotníka od jeho vlastných životných problémov.

A tak sa postupne pretvára slovenská divadelno-ochotnícka práca na silné kultúrne hnutie širokých mas, slúžiace našej ceste k socializmu. Organizačne a ideovo sústredené v Matici slovenskej, ktorá bola Divadelnou radou poverená ako jediná organizovať a usmerňovať jeho prácu, rastie nové ochotnícke hnutie, ktoré nerobí ideologický rozdiel medzi prá-

cou ochotníka na slovenskej dedine a v závode. Naopak, snaží sa doteraz rozdielne životné problémy oboch týchto prostredí sblížiť, prehĺbiť a jednotne usmerniť. A to je ďalší podiel slovenského ochotníctva na vytváraní novej beztriednej spoločnosti.“

*

Velká úloha v šíření divadelní kultury v širokých masách čeká na naše *loutkáře*. Jejich podíl v dosavadním kulturním vývoji nebyl až do nedávna ani dostatečně zhodnocen. „Bojová funkce probuzeneckého loutkářství ožila a žije dodnes. A je to právě amatérská, lidová tvořivost, která je nervem a osou této do nedávna opomíjené a neprávem podceňované jevištní tvorby. Jako všude tam, kde se musí teprve probíjet posice, kde se hledá, zkouší a kde se výkony leckde vykupují blouděním a dílčími programy, tak i tady, v oboru novodobého loutkářství, ležela celá tíha práce na amatérských nadšencích, jednotlivcích i skupinách,“ píše Dr Jan Malík. O současném stavu loutkářství, v němž najdeme platného pomocníka v úsilí o nové, lidově pojaté a pokrokově průbojné všennárodní divadlo, nás před Hronovem informoval takto:

„Porevolučnímu budování přineslo naše loutkářství věru hodnotný přínos. Většina scén byla sice poničena nebo úplně zničena okupací a válkou, byl tu však k dispozici početný kádr osvědčených, pokrokově orientovaných a technicky školených pracovníků a bylo tu tvůrčí nadšení, které navázalo na předválečnou ideově bojovnou a technicky průkopnickou tradici tím intensivněji, poněvadž tentokrát se mohlo opřít o účinnou mravní i hmotnou pomoc se strany samosprávy i státu. Nástup do pohraničí, nástup do vesnic, brigádnická kulturní práce v dělnických předměstích, v závodech, v rekreačních střediscích, jevištní propagace politických, hospodářských a sociálních akcí atd. atd. — to všechno jsou kapitoly plné dokladů o tom, jak loutkáři pohotově chápali a často pionýrsky předjímalí úkoly, dané velkou dobou.

Vydání nového divadelního zákona (na jaře 1948) a z něho plynoucí zastoupení loutkářů ve státní Divadelní a dramaturgické radě a Divadelní propagační komisi vytvořilo další předpoklady pro vývoj a rozvoj našeho loutkového divadelnictví a způsobilo, že loutkářství, až dosud jaksi izolované, vrůstá do jednotného divadelnického organismu jako jedna z jeho nejmladších a věru slibných složek.

Symbolem tohoto nového pojetí je zapojení loutkářské tvorby do programu Jiráskova Hronova, uskutečněné po prvé právě letos, kdy i v jiných směrech se přehodnocuje dosavadní tradice těchto přehlídek amatérské jevištní práce. Do pořadu XIX. Jiráskova Hronova je zařazeno jednak představení s loutkami závěsnými (scéna z Olomouce-Hejčína zde provede Cinybulkovu hru „Ostrov splněných přání“), jednak ukázka prstových loutek, maňásků (vínohradská Umělecká výchova sehraje dvojici komedií o práci žen v domácnosti — středověkou „Frašku o kádi“ a Gradovovu „Směšnou práci“). Výběr festivalových souborů vyplynul z užší soutěže, kterou provedla zvláštní komise Loutkářského soustředění.

Nechceme tvrdit, že tato forma začlenění loutkářské tvorby do celostátní amatérské divadelní přehlídky je konečná. Zejména u loutek závěsných (marionet), musíme totiž zdolávat nemalé potíže technického rázu, poněvadž právě nejlepší scény předpokládají speciální jevištní konstrukci s dvojicí mostů, horizontem, pojízdnými podlahami a s poměrně složitým a výkonným jevištním parkem. Zdá se tedy, že v příštích letech budeme asi pro marionetáře organisovat zvláštní festivaly, zato však prstové loutky (maňásci) už svou bezprostřední mimicko-gestikulační povahou zůstanou jistě přitažlivým a trvalým doplňkem hereckých přehlídek.

Loutkářství bude tentokrát zastoupeno i v osnově hronovského divadelního školení, ne snad jen jako formální theoretický doplněk, nýbrž jako zcela organický článek, poněvadž právě loutkářská (a zejména maňáskářská) praxe je výbornou školou pro každého jevištního pracovníka (upozorňuje na to právem S. V. Obrazcov a před lety psal o tomto vztahu G. Graigh a B. Shaw) — a kromě toho loutkové jeviště, které ve svých nových formách je zaměřeno samozřejmě i k dospělému divákovi, má především hodně blízko k dětem prvního věkového stupně, tedy právě k oné vrstvě mládeže, z níž roste a vyroste naše příští obecnost.

Veliké starosti, zejména technického rázu, působila právě instalace scény pro závěsné loutky na jevišti Jiráskova divadla. Odpovědní činitelé našli všechny prostředky a zdolali všechny překážky, dokonce ještě vlastníma rukama vytrvale pomáhali, aby se železná konstrukce divadélka a celé jeho kouzelné vybavení stalo vzornou ukázkou loutkového divadla. S radostí jsme tu viděli již v době prvních pří-

prav zájem všech členů výboru a při konečném díle pracovali pro úspěch loutek a maňásků odborníci z divadelnictví sokolského, hasičského i odborářského.

Sokolské divadelnictví bylo na XIX. Jiráskově Hronově zastoupeno jen jedním souborem, a to souborem žižkovské jednoty, jedním z vítězů soutěže k XI. všesokolskému sletu. Přihlízejíce k tradicím sokolství a povaze i schopnostem početného souboru, požádali jsme zástupce ČOS, aby jejich soubor nastudoval některou hru Jiráskovu. Neměli jsme totiž předem nikterak zajištěno, že v organizacích, které vysílají do Hronova soubory cestou soutěže, najde se vítězný soubor s hrou Jiráskovou — a Jiráskův Hronov bez Jiráska by bylo neodpovědné porušení tradic, které s plným pochopením přijímáme. A tak nám z jara oznámil zástupce ČOS, že Žižkov sehraje Lucernu. Je to soubor, který po léta pracuje v staré pražské dělnické čtvrti a volbou hry z vesnického života chtěli naznačit „vnitřní spojitost mezi prací dělnickou a rolnickou“. Do Hronova se chystali s velkým nadšením, vlastníma rukama a z vlastních prostředků si vytvořili novou výpravu. Reprezentovali jeden z těch typických sokolských souborů, které mají v ČOS 20 let trvající organizaci se samostatnou divadelní komisí při předsednictvu vzdělávacího odboru. Před okupací bylo v ČOS registrováno celkem 2.547 divadelních odborů. Persekuce Sokolstva za okupace znamenala také ochromení divadelní činnosti. Členstvo souborů vstupovalo do jiných ochotnických spolků nebo se vytvářely nové soubory a organizovaly v ÚMDOČ. V roce 1948 bylo v ČOS celkem 1.209 registrovaných souborů, k nim po sjednocení tělovýchovy přistupuje 122 odborů DTJ a 700 odborů Orla. Po změně struktury vzdělávací a osvětové činnosti v Sokole byla nově utvořena společná divadelní a loutkářská komise, která má také své zástupce v ÚLT.

O významu sokolského divadelnictví píše Karel Vlachý, člen přípravného výboru:

„Ochotnickou divadelní činnost v Sokole můžeme sledovat téměř k samým začátkům Sokola. Nejstarším divadelním představením na sokolském jevišti byl Molièrův „Lakomec“, sehraný 1. prosince 1867 těl. jednotou Sokol ve Valašském Meziříčí. Od té doby stalo se ochotnické divadelnictví podstatnou součástí vzdělávací a osvětové činnosti sokolské, takže ČOS je možno považovat za nejstarší organizaci divadelních ochotníků.“

„Provozování divadelní činnosti,¹ pojaté do stanov sokolských jednot jako jeden z prostředků kulturní činnosti, mělo a má dvojí poslání. Pro vnitřní život jednot má ten význam, že přivádí do sokoloven i členstvo necvičící, které je tak možno podchytit, zaujmout, připoutat i k jiné práci ve prospěch celku. Pokud se veřejnosti týče, je předvádění divadelních her na sokolských jevištích v mnohých místech jediným projevem kulturního života, v jiných pak jeho podstatným doplňkem.

Z těchto důvodů bylo ochotnické divadelnictví podporováno nejen jednotami, nýbrž i vyššími složkami sokolskými. Při stavbách sokoloven bylo pamatováno na divadelní zařízení, bylo stále dohlíženo na hodnotu představení jednak vzdělavateli, zejména po stránce ideové, jednak divadelními důvěrníky po stránce umělecké úrovně. O zvýšení celkové úrovně divadelní činnosti v Sokole bylo kromě toho pečováno odbornými školami, kursy, pracovními sjezdy, soutěžemi a výstavami.

Persekuce Sokolstva za okupace ochromila samozřejmě i divadelní činnost. Divadelní zařízení byla zčásti zničena, zčásti rozkradena, mnoho sokolských divadelních pracovníků se stalo obětí nacistického řádění. Po osvobození mohla být obnovena divadelní činnost jen v části jednot v zemích českých, takže k 31. březnu 1948 bylo zaregistrováno v ČOS pouze 1.209 divadelních odborů. Avšak ani tyto všechny odbory nemohly všude rozvinout plně svou činnost, i když materiální podmínky k provozování divadelních představení byly příznivé. Mnohdy narážely na nepochopení svého poslání, mnohdy na úmyslné překážky a znemožňování činnosti, a to i od veřejných činitelů. Po vydání výnosu ministerstva školství, věd a umění z 13. dubna 1949 o úpravě divadelní činnosti v českých krajích v období 1949-50, který přináší jasno v mnohých dříve sporných otázkách ochotnického divadelnictví se týkajících, nastane jistě zmnožení a zlepšení divadelní činnosti sokolské. Různé dosavadní třetí plochy budou jistě odstraněny péčí divadelní sekce Ústředí lidové tvořivosti při Umění lidu, pověřené zmíněným výnosem registrací a koordinací práce všech ochotnických spolků a sdružení. ČOS se rozhodla upustit od vlastního odborného školení a připojit se ke školení pořádanému SPO, jak to bylo již s úspěchem prováděno v divadelnictví loutkářském. Povolávání v praxi osvědčených a s duchem doby krácejících sokolských divadelních ochotníků ke spolupráci v okresních a krajských osvětových

vých referátech a osvětových radách, nebo jako poradců osvětových inspektorů přispělo by jistě ke konsolidaci ochotnického divadelnictví a zvýšení jeho úrovně po stránce ideové i odborné.“

*

Hasičský ochotnický soubor svou účastí na XIX. Jiráskově Hronově měl rovněž doplnit letošní široký rejstřík všech typů ochotnického divadelnictví. Kdežto sokolské soubory mají své působiště po většině v městech a všude tam, kde vyrůstaly ze předmnichovské republiky nové sokolovny, hasičské sbory mají zase svá divadelní střediska ponejvíce na vesnici a jsou často jedinou kulturní složkou v nejzapadlejších místech naší vlasti. Ve výchově venkovského lidu divadlem mají bohatou tradici. Hasičský sbor byl založen r. 1864 a od té doby se věnoval i drobné divadelní práci. Jeho soubory jsou nejchudšími mezi chudými ochotnickými soubory, většina z nich nemá vlastní jeviště a hraje za svízelných podmínek po hospodách a tanečních sálech. Zde máme opět jeden doklad pracovního a vlasteneckého idealismu našich drobných venkovských lidí, který nesmí být promrhán nedbalostí odpovědných osvětových pracovníků. Naopak, třeba podchytit a vést a poskytnout mu hmotnou i morální podporu. Tyto soubory, složené z malých a středních rolníků, dělníků a živnostníků, kteří mimo svou vlastní práci jsou kdykoliv připraveni chránit majetek svých spoluobčanů a majetek státní, mají plné právo na to, aby také chránily a střežily kulturní bohatství národa.

V armádních souborech se šíly duch obrany a osvěty v nový vyšší typ vojenské výchovy. Zejména po únoru nastal v armádě nebývalý rozmach kulturní činnosti. Příslušníci útvarů se seskupují v recitační, hudební, pěvecké a divadelní kroužky. Dobrou úroveň své práce prokázaly tyto soubory jednak v armádních soutěžích, jednak v STM. Vítěz armádní divadelní soutěže, divadelní kroužek v. ú. 8927, reprezentoval armádu v Hronově. Podal důkaz své vyspělosti, oddanosti dělnické třídě a kázně. Svou činnost dosud rozvíjel nejen mezi vojáky, ale i mezi pracujícími, a pomáhal tak utužovat družbu armády s lidem. — O zvláštní povaze divadelní činnosti v armádě píše ppor. Luděk Kovanda, člen přípravného výboru:

„Klademe-li na profesionální i ochotnické divadlo nevojenské požadavky, aby bylo odrazem našeho budovatelského úsilí, aby posilovalo a vlévalo nadše-

ní do srdcí a kovalo přesvědčení o správnosti naší cesty k socialismu, aby jako reflektor ozařovalo naše šťastné vývojové perspektivy, pak od divadla v armádě vyžadujeme mimo plnění těchto úkolů také plnění úkolů čistě vojenských. Jsou to úkoly, které před naši armádu postavil IX. sjezd KSČ, historický pro vojáky již proto, že to bylo po prvé, co na sjezdu KSČ zasedali delegáti vojáků-komunistů. Jsou to úkoly, o nichž mluvil ministr národní obrany, arm. gen. L. Svoboda a náčelník HŠVO, div. gen. JUDr J. Procházka.

„Prvým úkolem divadla v životě armády je výchova našich vojáků v duchu nového socialistického vlastnictví, vyzdvížení našich nejpokrokovějších a nejbohatších tradic, zhodnocení období husitské revoluce a revoluce roku 1848, ukázat tvořivou, nezdolnou sílu lidu a dokázat pravdivost hesla „Co lid nevykoná, nikdo nevykoná“. Na příkladu hrdinů Velké vlastenecké války, kpt. Meresjeva, Zoji, Matrosova, kolektivu Mladé gardy, na příkladu našeho Švermy, Fučíka, kpt. Jaroše, škpt. Nálepky, na příkladu vietnamských, indonéských a španělských partyzánů, čínských a řeckých demokratických vojsk v dramatickém provedení obnažit všechny ty prvky, které podmiňují růst hrdinů, pro které neexistují překážky. Hrdinů, kterým nemůže dát vyrůst zahnívájící imperialismus prostě proto, že sám je nemorální.

Druhým úkolem divadla v armádě je vhodným výběrem her pomáhat při zvyšování vojenské kázně. Nechceme v naší armádě germánský dril, který člověka ponižuje, ale uvědomělou, dobrovolnou, vysokou kázeň. Taková kázeň pramení z politického uvědomění, z lásky k vlasti, z hrdého pocitu, že náš národ je mezi těmi, kteří jdou v čele světového pokroku. A zase musí voják vidět na jevišti vzor, který ho strhne k následování. Sám musí poznat a vzít za svá slova div. gen. J. Procházky: „Bez železné vojenské kázně, přesného plnění velitelských rozkazů nemůže být úspěchu ani v boji, ani ve výcviku.“

Třetím úkolem je osvojovat si a neustále rozšiřovat poznatky sovětské vojenské vědy a sovětského vojenského umění a jejich uplatňování v praxi. Může při plnění tohoto úkolu pomoci divadlo? Kdo z vás jste viděl při zájezdu moskevských do ČSR představení Vrtových „Velikých dní“, dáte se mnou kladnou odpověď. Ano, i při plnění tohoto úkolu může divadlo pomoci.

A nyní, jak nám divadlo v armádě plní tyto úkoly? Již z uvedených požadavků vidíme, že divadlo v ar-

mádě je nedílnou součástí výchovné a osvětové činnosti, že je jednou z jejích součástí, chcete-li jedním z pracovních prostředků.

Dnes ještě využívá osvěta z větší části k plnění daných úkolů divadla nevojenského, t. j. převážně profesionálního. Prakticky to znamená, že organizuje hromadné návštěvy vojenských osob na hodnotných představeních v posádce.

Vlastní tvůrčí činnost vojáků začíná být masovým zjevem teprve v poúnorovém období. Kladné výsledky této tvořivosti nám ukázal závěr STM v Ostravě, kde některé vojenské soubory patřily mezi nejlepší.

Sama tvůrčí divadelní práce v armádě je ztížena některými překážkami, s kterými nemusí zápasit civilní soubory ochotnické. Jsou to vysoké požadavky výcvikové, které jsou vždy na prvním místě a z kterých plyne častá fluktuace příslušníků souborů do různých škol a speciálních kursů. Nemáme proto v armádě soubor, který by mohl se stejnými lidmi pracovat déle než jeden rok. Nemohou se tedy jednotlivé soubory opírat o takovou tradici jako mnohé soubory ochotnické-civilní. Pak je tu otázka ženských kádrů, jejichž vyhledávání naráží často na obtíže.

Z těchto důvodů vznikají divadelní soubory, které nacvičují ucelené divadelní hry jen u těch útvarů, kde slouží buď profesionální nebo ochotnický divadelník, který si dovede vyhledat vhodné spolupracovníky. U většiny útvarů pak převládá nácvik a provozování t. zv. malých jevištních forem, t. j. pásem, skládajících se ze zpěvu, hudby, recitace, případně tance a krátkých dramatických výstupů. Tato forma nejlépe odpovídá nácvikovým, materiálním a personálním možnostem, které v armádě jsou. Je možné v nich vhodně omezit nebo se zcela obejít bez ženských kádrů, takže tato pásma mohou být prováděna i ve výcvikových táborech, kde je toho právě nejvíce zapotřebí. Odchod jednoho nebo i více účinkujících není tak citelnou ztrátou jako jejich odchod ze souborů zcela divadelních, kde často znamená rozklad souboru. Ovšem máme i takové útvary, které si přes všechny překážky divadelní tradici vytvořily.“

V době všesvětového hnutí na ochranu míru mělo vystoupení souboru lidově demokratické armády na XIX. Jiráskově Hronově hluboký smysl. Československý občan ani ve vojenské výzbroji nepřestává být kulturním člověkem a hlasatelem míru mezi národy, nepřitelem imperialistických válek a uvědomělým obráncem zájmů pracujícího lidu.

Vojsko, hasiči, sokolové, mládež a odboráři stali se také zdatnými pomocníky velkého *organisačního a propagačního aparátu*, který se rozjel již v květnových týdnech a rozhrýbal Královéhradecký kraj a zejména náchodský okres. V Praze i v Hronově byly zřízeny v místech s největší frekvencí informační kanceláře, kde se pracovalo v posledních týdnech před zahájením ve dne v noci a ve stálém spojení s Uměním lidu a příslušnými odbory obou ministerstev.

Záhy byl také do příprav zasvěcen tisk. Zástupci všech redakcí se sešli po dvakrát v Praze na tiskových konferencích, svolaných tiskovým odborem ministerstva informací a osvěty. Byli informováni nejprve o nové tvářnosti Jiráskova Hronova, o jeho ideovém a organizačním plánu, později o jeho konkrétním programu a průběhu všech chystaných slavností. Mimo to měl přípravný výbor stálé spojení s ČTK. Ani jediná zpráva, ani jediná nová myšlenka, projednávaná přípravným výborem a všemi jeho komisemi, neušla tentokrát našemu tisku. Časté zprávy, vycházející v novinách, nám připomínaly naši neobyčejnou odpovědnost k vrcholnému úkolu. Tisk nám byl věrným průvodcem od prvních chvil našeho vstupu na veřejnost a zůstal nám věrný i po celou dobu slavností. Na konferencích nepřijímali novináři naše zprávy pasivně a jako povinné přídělky pro tisk. Viděli jsme u nich opravdový zájem o novou velkou oblast národní kultury. Ten se projevoval jak v zásadních dotazech po referátech, tak i ve zpracovávání zpráv pro noviny.

Propagační i hospodářská komise přípravného výboru měla tentokrát úkol nemalý. Stály před problémy, o kterých se dosud ani velmi osvědčeným pracovníkům nezdálo. Na př.: Jak opatřit manekýny pro divadelní kostymy? Jak vytisknout včas plakáty, katalog s úplným programem, když ještě v poslední chvíli některé soubory, právě proto, že jsou složeny z ochotníků a lidí vázaných na různá pracoviště nebo vojenskou službou, nedodaly v určený termín potřebné údaje? Jak zdolat nával přihlášek o byty v malém městě s několika desítkami hotelových lůžek? Jak uspokojit všechny návštěvníky dostatečným počtem vstupenek do divadla, které má něco přes 600 sedadel?

Do organizace a propagace slavností se nejdříve čile zapojila odbočka ČSM v Hronově. Od otevření informační kanceláře na hronovském náměstí bylo všude plno mládežníků. Zavázali se také, že vyškolí několik svých členů jako průvodce po památných

místech Jiráskova Padolí. Hlavním studijním materiálem pro tento úkol byla jim četba Jiráskových spisů. Od nich také vyšel návrh, uspořádat s pomocí místního rozhlasu soutěž ve znalosti Jiráskových děl. Odměnou vítězům budou vstupenky na divadelní festival, a ty byly při velkém počtu zájemců velmi vzácné!

Spolupráce přípravného výboru s Hradeckem, Náchodskem a samým Hronovem se začala rozvíjet dále než půl roku před slavnostmi. Četné porady na půdě MNV v Hronově, referáty na aktivech zástupců všech organizačních složek, na sjezdech a konferencích odborářů, při zahájení výstavy v Trutnově uvědomovaly zástupce obyvatelstva o všem, co letošní Jiráskův Hronov pro kraj znamená a co přinese nového a nakolik spoléhá pořadatelstvo na místní činitele, aby se slavnosti vydařily. Nelíčený zájem a skutečná účinná pomoc, které z těchto akcí a společných porad vzešly, předem nás utvrzovaly v předsevzetí, že Jiráskův Hronov 1949 již vskutku nebude věcí spolkovou, omezenou na jedinou organizaci, nýbrž že se stane záležitostí mnohem širších mas. Že dělnická třída nebude již jen výrobní silou pro hmotné potřeby divadelních slavností, nýbrž čelným podílníkem a spolutvůrcem na jejich duchovních, uměleckých hodnotách.

A vlastní Hronov, jeho veřejní činitelé z řad pracujících, celý místní národní výbor, lidospráva, kulturní složky daly k dispozici všechny své možné prostředky a síly pro úspěch slavností. Mnoho z nás žilo po všechny ty rušné týdny celou svou myslí i srdcem víc v Hronově než v Praze. Vznikala nová pracovní a ideová družba mezi novými lidmi, hospodáři, umělci, učiteli, politiky, a všichni jí věnovali veškeren volný čas, veškerou energii, která člověku ještě zbývá po vykonané práci vlastního povolání. Z desítek a set lidí se stali po dobu příprav v pravém a nejlepším toho slova smyslu ochotníci. Ožily dobré tradiční vlastnosti českého člověka, jemuž divadlo nikdy nebylo statkem zbytným, který z vlastních prostředků si vystavěl Národní divadlo a k obrazu jeho malé stánky umění v tisících obcích naší vlasti, který si založil slavnosti v kolébce svého Mistra, slavnosti nemající obdoby v celém světě. Všechno velké a památné v životě národů vznikalo z dobré vůle, z ochoty, z překypující lásky a jako nadplán. Z překypující energie, neuspokojené ukojením denních potřeb, z tvořivé touhy měnit svět a přetvářet vědomí o něm novými a novými obrazy.

Touhy, přání, prohlášení, programy a závazky mají tehdy naději na uskutečnění, vytvoříme-li pro ně předpoklady. Jiráskův Hronov 1949 měl mnohé předpoklady, aby se program r. 1948 jemu daný naplnil skutkem. Avšak jeden z nich je nejpřednější, a ten nebyl dílem jenom omezené oblasti pracovního odvětví. Bylo to zpevnění a posílení celé hospodářsko-politické základny našeho společenského řádu splněním dvouletého plánu a stoupáním výrobní produktivity v prvním půlletí pětiletky, prohloubením vlastenecké uvědomělosti širokých mas pracujícího lidu. To byl předpoklad významu všenárodního, bez něhož by slavnosti celostátního rázu ne-

měly pravý smysl a pravý dosah. Vytvářet na této základně zvláštní podmínky pro zdar slavností, to už byla věc zdatnosti a uvědomělosti oněch ochotnických kádřů. A je to věc naší sebekritiky, abychom si po slavnostech poctivě odpověděli na otázku, zdali jsme splnili svůj úkol: XIX. Jiráskův Hronov se má stát předobrazem činnorodé jednoty lidové tvořivosti jevištní v celém státě.

Snažili jsme se obnovit, upevnit a rozšířit základnu pro ni, aby se mohlo pokračovat ve výstavbě. Nový kulturní letopočet Jiráskových Hronovů je jen předzvěstí příchodu celé nové epochy lidové tvořivosti.

FRANTIŠEK KUBR

XIX. Jiráskův Hronov přinesl mnoho nového. Mezi jiným i pokus o nový obsah ochotnické školy. Z podnětu a za podpory ministerstev věd a umění, informací a osvěty byla realizována myšlenka Ústřední divadelní školy lidové tvořivosti ve dnech Jiráskova Hronova. Z původně stanovených dvanácti vyučovacích dnů stalo se však 16 dnů tuhé práce. Na žáky dolehlo zatížení, které nebylo nikým očekávané. Stalo se to proto, že škola byla spjata s praxí, t. j. se vším, čím po 16 dnů žil celý Hronov a čím se také od minulých Jiráskových Hronovů znatelně odlišil. Padesát žáků ústřední školy mělo na těchto změnách také výrazný podíl.

Jak byl proveden výběr žáků? 14 jich přijelo ze Slovenska vybraných ze spolků Matice slovenské a závodních klubů ROH. Ostatní — z českých krajů — vyslaly závodní kluby ROH, ústředí ČSM, ČOS, Svaz čsl. hasičstva, Ústř. Matice div. ochotnictva českého a Loutkářské soustředění. A tak ve třídě odborné školy v Hronově zasedli vedle sebe členové a pracovníci divadel závodních klubů z dolu na železnou rudu v Železníku na Slovensku, pražských Dopravních podniků, chomutovské ocelárny, Vítkovických železáren, Gottwaldových závodů v Brně, Bavlňánských závodů z Rybárpole, trebišovského cukrovaru, olomouckých ČSD, Smíchovského pivovaru a dále několik učitelů, osvětových inspektorů, úředníků veřejné správy, korespondentek, dva profesori. Všichni vytvořili pracovní kolektiv plný vůle odnést si z letošního Jiráskova Hronova co nejvíce, aby mohli rozdávat doma a ve svém okolí. Měli svou samosprávu, rozdělovali si úkoly a denní služby, sehráli 4 představení s maňásky, napsali kolektivně dvě scény, stačili udělat nástěnný časopis školy, navštívit 15 divadelních představení, 3 večery Mevra, hromadně divadelní výstavu a Jiráskovo museum, 5 veřejných projevů a absolvovat 28 diskusí o předvedených představeních Jiráskova Hronova. A to vše v 16 dnech, rušných a bojovných, protože šlo a jde

o další cestu, vývoj a obsah úsilí čs. lidového divadelnictví.

Pracovní program školy začínal od 8—9 hod. diskusí o včerejším představení. Účastnil se jí soubor i s režisérem ev. autorem. 9—12 hod. přednáška učitele. 13,30—15,00 hod. diskuse v kroužcích nebo v plenu podle povahy učebné látky. 15,15—16,15 hod. zprávy o výsledcích práce kroužků, diskuse a závěr učitele. 17,00—21,00 hod. účast všech na představení v divadle a diskusi po představení. Ve 22,00 hod. se mělo jít spát, což bylo někdy obtížné dodržet. Ne, že by se šli žáci povyrazit na flám (škola neměla jediného poklesku v tomto směru), ale v Jiráskově Hronově se žily dlouhé, zajímavé dny.

Program školy a učitelé Ústřední divadelní školy lidové tvořivosti:

1. Vědecký světový názor J. Kruis
2. Dějiny dělnického hnutí . . . Dr V. Soják
3. Úkoly v pětiletce a poslání
čs. divadla Ing. M. Kouřil
4. Dějiny divadelní tvorby . . . Dr J. Pokorný
5. Kultura v SSSR a lid. dem. . J. Sequens
6. Vývoj a problémy lid. tvořivosti Fr. Kubr
7. Tvůrčí metoda soc. realismu Dr J. Kopecký
8. Režie J. Borodáč
9. Herecká tvorba O. Ornest
10. Výtvarnictví na scéně J. Raban
11. Malé jevištní formy Fr. Němec
12. Loutkářství a div. pro mládež Dr J. Malík

Nejde o to svět pouze vykládat, jak to činili dosud různí filosofové, ale změnit jej, říká Marx a určuje tak poslání revolučního socialistického učení, které se stalo vědeckým světovým názorem proletariátu všech zemí, všech vykořisťovaných a utlačovaných. Je to učení o třídním boji, nesmiřitelných protikladech uvnitř společnosti, o politické ekonomii, která odhalila vývoj výrobních sil jako skutečných hnacích sil společenského vývoje a dialektický a historický materialismus, jakožto nejvědeckější metodu poznání přírodních i společenských jevů, majících svou zákonitost a jejichž poznávání vede společnost vpřed k vyššímu a pokročilejšímu životu. Učení marxismu rozvíjí dále Lenin a Stalin odhalením kapitalistického vývoje v úpadkové formy imperialismu, o měšťáckém státu, proletářské revoluci a diktatuře proletariátu, o poslání a úkolech revoluční strany dělnické třídy a zkušenostech výstavby socialismu v zemi vítězné Říjnové, veliké socialistické revoluce, v SSSR.

Přednášky o vědeckém světovém názoru, dějinách dělnického hnutí, úkolech v pětiletce, kultuře v SSSR a lidových demokraciích, vývoji a problémech lidové tvořivosti a tvůrčí metodě socialistického realismu, staly se v hronovské škole jádrem vyučování.

Učitelé, kteří se účastnili představení a diskusí, spojovali přednášenou látku s touto denní praxí, s tematikou předváděných představení právě tak jako žáci. Co mohlo lépe doplňovat látku o vývoji dělnického hnutí a dáti podnět k nejživějším diskusím, nežli byla představení her Kutnohorští havíři J. K. Tyla; Spitzerův Tovaryš Martin; Gorkého Matka. Sovětské hry Konfrontace (špionáž, zázkoďnictví, nutnost bdělosti), Směšná práce (ženská otázka), Volá Tajmyr (veselé intermezzo socialistického kolektivu), Káňova Parta brusiče Karhana, Brigádník Ivánek, DS 70 nevyjíždí, Krčma na břehu, hry nedávné a soudobé tematiky, jak ji prožíváme, Bašta s obsahem národněrevolučního boje, Hluboké kořeny o rasové otázce a fašisujícím americkém imperialismu. Vidíme, jak blízko byl program školy k jevišti hronovských představení. Jiráskova Lucerna, Bělohávkův pokus s Ohnivcem daly podnět k diskusím o přehodnocování kulturního dědictví, o podobě lidu a jeho vládců v minulosti na jevišti, o ladění a jevištním tvaru divadelního představení.

Diskuse byly tvrdou školou pro ochotníky. Účastnili se jich žáci školy, divadelní kritikové denních listů, členové souborů hrajících na hronovském festivalu a diváci z řad obecnstva. V neposlední řadě funkcionáři závodů, majících patronáty nad jednotlivými soubory. Je nutné si představit soubor, který jednoho dne k večeru přijede, podívá se na představení soutěžního soupeře, zúčastní se diskuse, druhý den dopoledne zkouší a s určitými obavami z věci příštích nastoupí k dvěma představením, diskusím, vše v jednom sledu.

Diskuse byly otevřené, upřímné a pravdy byly řečeny tvrdě, až bezohledně. Kdyby v těchto diskusích nebo místo nich někdo blahosklonně oceňoval a poklepal na ochotníky na ramena, pak by jim mnoho neposloužil. To jsme cítili všichni. Odvaha vážně poposuzovat a kritisovat tu znamenala pravé ocenění hodnoty výsledků úsilí představitelů hnutí lidové divadelní tvořivosti. Viděli skutečný zájem o své úsilí, poznávali své nedostatky, které jim doma unikaly.

V tomto ohni se octli žáci ústřední školy. Denně konfrontovali teorii s praxí. Ve škole se vybírali denně žáci, kteří měli za úkol jít do diskuse a na ni

se připravit. Sledovali představení, dělali si poznámky a přišli se svým hlasem mezi prvními v diskusi. Byla to zkouška pohotovosti a rychlého úsudku. Pomohla překonávat rozpačité váhání v začátcích diskusí. Volba hry a hodnota autorovy práce, ideové pojetí představení a jednotlivých postav, práce kolektivu a kázeň na scéně byly hlavním thematem diskusí. Diskuse se staly proto od prvního dne součástí učebního programu a daly žákům mnoho poučení.

Ve dnech Jiráskova Hronova bylo v městě pět veřejných projevů. Tři z nich pořádalo Ústředí lidové tvořivosti v součinnosti s místním národním výborem a místní odborovou radou, místní organizace komunistické strany čs. měla projev s odevzdáním praporu, na kterém pozdravili tento vážný akt dva žáci školy — Jan Matejík z Púchova na Slovensku a T. Suchánek z Bolevce u Plzně. Konal se zde okresní sraz čs. hasičstva v den, kdy na scéně Jiráskova divadla vystoupil jejich representant — dramatický odbor hasičské jednoty z Chrasti u Chrudimě. Žáci se účastnili všech těchto projevů. Průběhu slavností se i jinak aktivně zúčastnili. Soubor „Papíráčků“, který ČSM vyslal celý do školy, sehrál na náměstí Hronova po projevu ÚLT hru s maňásky, čímž způsobil velkou radost místním dětem i dospělým. Opakoval v rozšířené formě toto představení ještě na sokolském hřišti. Tyto projevy přinesly žákům možnost styku s místním obyvatelstvem, seznámení s funkcionáři místních organizací a patronátních závodů. Je vyloženo jinde, kterak podnětně a hluboce vtiskly ráz Jiráskovu Hronovu tyto patronátní svazky dělnictva celého kraje.

Školou stala se představení Mevra. Nadšená přehlídka nejlepších souborů ČSM s nejrozmanitějšími formami uměleckého projevu, v hudbě, recitaci, zpěvu a tanci byla pro mnohé žáky objevem a poučením. Večer „Člověk dělá šaty“ byl jevištním výkladem světových dějin divadla. Soubory ROH a Ústřední Matice sdružily se zde, aby za obtížných podmínek na malém jevišti předvedly scénické pásmo šťastně vybraných výňatků z her, počínaje čajem u římského senátora a konče přehlídkou údernic textilních závodů hronovské a náchodské oblasti. Třetí Mevro ROH bylo opět pestrým pásmem hudby, zpěvu, tance včetně útržku z dramatisace F. L. Věka.

Vydatným názorným poučením byla divadelní výstava, inscenovaná Dr Portem z měst. divadel praž-

ských a akademickým malířem V. Antuškem za účinné pomoci Národního divadla a Městských divadel pražských. Nevelká svými rozměry, zato hutného obsahu. Návrhy scén, kostýmy, fotografie, různé jevištní pomůcky byly seřazeny přehledně a instruktivně. Žáci ji navštívili několikrát, jednou s důkladným výkladem. Výstavu doplňovala expozice literatury nakladatelství Svobody, které se zúčastnilo vydáním pamětí Stanislavského, Jureňovové, Rapaportovy příručky, Václavkových studií a řadou her nového repertoíru.

Pro studium byly frekventantům doporučeny tyto knihy: Kl. Gottwald: O kultuře a úkolech inteligence. — V. I. Lenin: Velká iniciativa. — B. Engels: Vývoj socialismu od utopie k vědě. — J. V. Stalin: Dialektický a historický materialismus. — L. Štoll: Skutečnosti tváří v tvář. — J. Fučík: Milujeme svůj národ. — M. Gorkij: Beseda s úderníky v literatuře. Stati o literatuře a umění. — Dr. Zd. Nejedlý: O kulturu národní a lidovou. — A. A. Ždanov: O umění. — P. Reimann: O realistickém pojetí umění. — Stanislavskij: Můj život v umění. Moje

výchova k herectví. — Besedy se Stanislavským. — M. Kouřil: Základy nové práce čs. divadla. — Usnesení z konference divadelníků v Bratislavě. — I. ročník Čs. dramaturgie.

Škola znamenala ve svých šestnácti dnech veliké vypětí sil účastníků. Její program a organizace byly zkouškou pro nový typ škol pracovníků ochotnického divadla. Výsledky opravňují k názoru, že podobně bychom měli uskutečňovat školy v krajích a posléze v okresech. Snad se podaří vydat osnovy přednášek z této školy pro učitele v těchto školách. Alespoň o to usilujeme. Naše ochotnické divadlo je potřebuje, aby vykročilo vpřed a potvrdilo svou významnou roli býti školou tvořivé práce a místem radostného oddechu pracujícího lidu.

Je třeba poděkovat za veškerou podporu naší vládě, ministerstvu školství, věd a umění a ministerstvu informací a osvěty. Nikdy v minulosti se takové péče a pozornosti ochotnickému divadlu nedostalo. A závodům Královéhradeckého kraje, které pomohly uskutečnit XIX. Jiráskův Hronov, významnou kapitolu vývoje našeho lidového divadelnictví.

(Podle záznamů Fr. Kubra, vedoucího diskusních večerů, a Dr. Klem. Rektorisové, předsedkyně poroty XIX. Jiráskova Hronova.)

Novinkou XIX. Jiráskova Hronova byly diskuse po každém představení. Účastnili se jich diváci i divadelní odborníci, profesionálové i ochotníci, divadelní referenti, tři autoři provedených her. Z diskuse si braly poučení soubory i porota.

Diskuse po odpoledních představeních měly prospěšný vliv na představení večerní. To svědčí o vyspělosti souborů, jejich sebekritice, pracovní pohotovosti a tvořivých schopnostech.

Večerní diskuse bývaly delší než představení samo a mnohá z nich se protáhla až do ranních hodin. Byly o nich vedeny podrobné záznamy. Vybíráme z nich ty, které nejlépe dokazují, jak ochotniční divadelníci usilují o to, aby zvýšili ideovost své tvorby a v jednotě s ní i umělecký výraz.

Úryvek z diskuse o vystoupení souborů ČSM na Jiráskově Hronově 7. a 12. srpna 1949.

1. Dnes bylo znát velkou, převratnou změnu s Jiráskovými Hronovy. Viděli jsme účast mládeže. Ve zpěvu, recitaci a tanci, všude projev spontánní, strhující. Lidé se smáli, bavili a domů šli s vážnou tváří. Uchvátily mě písně sovětských a lidově demokratických republik. Není to politický, státnický čin? Chci vidět a vroucně si to přeji — Jiráskův Hronov za pět let. Jak se představí na něm naše lidová tvořivost? Dnešek dal nejlepší naděje. Lituji, že nejsem mladší, nemohu si vzít modrou košili a jít mezi ně a s nimi.
2. Naše republika stojí na nových základech. Kulturní práce mládeže je důležitá státně politická činnost. Zde je základ obrovské energie, která ovládne ČSR v druhé a třetí pětiletce.
3. Kdybychom chtěli používat normální kritická měřítká, tu bychom někde řekli, že tu vysoké umělecké hodnoty nejsou, ale soubory vše vynahradí a strhují elánem.
4. Líbilo se nám to, oceňujeme skromnost ve vystoupení. Ti dva, kteří četli spojovací text, nebyli připraveni a to vyznělo slaběji ke škodě první poloviny programu. To, že text byl čten, oslabilo působivost jeho obsahu, celé vypravování o revolučních tradicích v umění našeho lidu. V druhé části to přestalo být pásmem, byl to volný programový pořad. Včerejší mládežnické mevro ukázalo nový druh zábavy.
5. Většina sborů byla ukázněná a dokonale přesná. Jen soubor Perun se nechoval na jevišti dobře. Nechápu, jak se dirigent mohl smát při vážnějších písních a strhnouti i hudebníky, že se smáli jako v jazzovém orchestru. Takové věci by se neměly souborům lehce promíjet.
6. Bez mládeže by nebyl letošní Jiráskův Hronov úplný. Mládež se musí dostat do soutěže s dospělými

mi a vyspělými soubory divadelními. Je třeba, aby soutěžila i v t. zv. velkých formách. Věc lidové tvořivosti půjde pak rychleji kupředu. Jak to bylo řečeno dopoledne při uvítání v Hronově: Jako v Partě brusiče Karhana, mladí brusiči se musí utkat s těmi starými i na tomto úseku.

Úryvek z diskuse o druhém večeru ČSM:

1. Hra o brigádníku Ivánkovi je dobrá agitka. Má životnost. Papíráčci šťastně spojili velkou divadelní formu hry v dialogu s vloženým pásmem mevro, kde se mohli vyskotsat, vyzpívat, zatančit a rozehrát orchestr. Uplatnili výborně i divadlo s maňásky. Byl to radostný, tvořivý večer.
2. Hra vznikla jako kolektivní dílo souboru Papíráčků. Spolupracují s profesionály. To je cenná věc a prospěšná pro obě strany.
3. Od STM soubory ČSM umělecky vyrostly. Mnohé rady od členů porot posuzujících jejich práci si vzaly k srdci.
4. My mladí chceme vytvářet uměleckými prostředky nového člověka a nový druh zábavy.
5. Profesionálové tu pracují s ochotníky. To je vzácná výjimka, to se dosud málo daří. Z toho by si měly vzít příklad všechny soubory. Soudruh Nesvadba z Národního divadla se v práci s Papíráčky „nesnižuje“ k ochotníkům, jemu samému to umělecky prospívá.
6. Soudruh Nesvadba potvrzuje, že by dnes nemohl již pracovat bez tohoto styku a že mu přináší obohacení a radost.
7. Na dnešním večeru jsme viděli od mládeže dobrý, originální divadelní projev. Důraz byl na obsahu, příběh o proměně rozmarného synáčka a zdatného brigádníka je aktuální. Forma přišla jaksi sama a bylo v ní leccos nového. Celkový dojem z večera v nás může utvrzovat přesvědčení, že u nás rostou rychle podmínky ke vzniku a existenci

- mládežnických divadel podobných sovětským Tramům (teatry rabočí moloděže). Malé formy recitací, zpěvu, tance mládeži nepostačí a bude chtít dokázat víc. Dnes to ukázala. Souhlasím se soudruhům, který řekl, že máme před sebou nový druh zábavy. Je třeba tomu věnovat pozornost. Tato mládež přinese divadlu novou zpěvohru, chcete-li operetu v dobrém slova smyslu, jako ji přinesl sovětský Tram. A proč ne, umí zpívat, tančit a mají orchestry a hlavně tvůrčí nadšení. Profesionálové tu chybějí, pravda, jsou tu z odborníků přítomni jen soudruzi Nesvadba a Tomášek. Je to chyba. Potřebujeme a budeme je potřebovat jako instruktory, vychovatele lidových uměleckých kádřů, které posílí a doplní řady profesionálů. Z praxe jsem poznal v SSSR stálý styk umělců s ochotnickými kroužky v závodech. Velký Kačalov od Stanislavského byl patronem moskevského Tramu. Každý herec a tvůrčí umělecký pracovník má takový závazek. Bude to svědčit jak našim umělcům, tak celé lidové umělecké tvořivosti našeho lidu.
8. Na příští Jiráskův Hronov přijdeme za ČSM s celovečerní divadelní formou. Nám by se líbila zpěvohra a budeme hledat spolupracovníky, autory i ty ostatní.

Úryvek z diskuse o představení loutek a maňásků 15. srpna 1949.

Kašpárkova říše, Olomouc-Hejčín: Cinybulka, Ostrov splněných přání. - Umělecká výchova, Praha: Gradov: Směšná práce. - Fraška o kádi.

1. Maňáskové hráli Směšnou práci a Frašku o kádi vlastně pro dospělé, ale i děti upoutali víc než loutky. Jsou líbivější. Loutky měly slabší hru.
2. Loutky mají skvělou techniku, ale slabou hru.
3. Myslíte, že jsou loutky schopny vystupovat jako samostatná umělecká kategorie? V malých formách je už velké množství ideologicky vyhovujícího materiálu. Cinybulkova hra není ideologicky správná. Avšak není to tím, že je to pohádka. Pohádkovou formu nezavrhujeme. Lze jí vysvětlit dítěti složité jevy. Doufáme, že na přeskak přineseme také hru, která bude vyhovovat také ideologicky. Chceme slyšet i loutky mluvit k dnešku. Nejsou jen zábavou pro děti, nějakým šidítkem. A je třeba, aby měly co říci i dospělým, a to tam, kam se divadlo s živými herci nedostane.

4. Představení dopadlo jako soutěž mezi loutkami a maňasy. Máme dojem, že to vyhráli maňasi. Hejčínský kroužek přišel získat pro činnost loutkářskou a dostal se do nebezpečné konkurence. Měly tu vystupovat dvě kategorie jako rovnocenné vedle sebe. Loutkáři neukázali maximum možností her se závěsnými loutkami.
5. Nejsme už odstrčenými komedianty a budeme mít dost pomocníků. Rádi bychom, aby ti, kdož volají po lepších hrách, sami vzali péro do ruky, aby nás nenechali utloukat se, aby nám pomohli. Loutka se stane jedním z prostředků politické práce, kterou chceme dělat. (Potlesk.)
6. Z osvětové služby máme dobré zkušenosti. Stala se zde chyba ve volbě hry „Ostrov splněných přání“ není hra ideově správná. Jinak musím říci, že naši loutkáři pracují na venkově ideologicky velmi dobře.
7. Maňáskové zaujali pohyblivostí, dějovostí, konkrétností, realistickou formou. Zařazení loutek do hronovských představení je věc velmi ožehavá. Každý herecký soubor hraje tu v nesrovnatelně lepších podmínkách než doma. Loutkáři naopak tu hráli v nesrovnatelně horších podmínkách než doma. „Ostrov splněných přání“ byla dramaturgická prohra. Při prvních větách — verbalismus, ideová rozpačitost, násilnost konce. Máme už nekrvavé kulometry na druhou stranu barikády u maňásků, ale marionety teprve čekají na autora. Po dnešním autorovi nesmíte hodit klackem. Zaplať Pánbůh i za Cinybulka, vytlačil nám věci horší. Povolání autoři nestačí psát. Slibují, že hodnotu repertoáru budeme v soutěži pro příští rok stůj co stůj zdůrazňovat.
8. Třeba vytvořit dobrý kádr spolupracovníků, herců a ochotníků, pracovat s profesionály. Tam, kde to není, vytvořit.
9. Herci na venkově s námi hráli a chválili si zejména obecnost, děti jsou vděčnější než dospělí. Máme sokolské i ochotnické scény, dorost se množí a z malých scének roste. U nás na okrese jsou 4 scény, z lásky k maňáskům se rodí současně marionetové divadlo, ale pro ty nemáme dost her. Maňásek je jako proletář, zahraji s nimi venku pro děti, které celý den pasou husy. Získejte pro nás mladé lidi, ukáží vám hezký kus práce. Potřebujeme lidi odvést od fňukání, žalování, šušání, dát jim radost. Učte

lidi radosti ze života, lásce k práci a naději do budoucnosti.

10. Hronov nám stmelil divadelníky, ochotníky, sokolské jednoty, soubory všech typů vůbec. Na venkově tomu ještě tak není. V loutkářství by se jednotná práce zvláště dařila. Ochotníci by měli vyjít všude do sokoloven. Námětů máme dost. Pište sami na náměty z denního života.

11. Zaráží mě, jako by starý repertoár byl haraburdí.

12. Kdyby divadlo žilo jenom ze starého repertoáru, nestačilo by. Musí být i nový.

13. Je třeba, aby soutěžní komise také uspořádala výběr starého repertoáru.

14. Nezavrhujeme jej vcelku. Není náhodou, že loutkářské divadlo se drží tak tradičních pozůstatků komedie dell' arte. Žijí na základě repertoáru.

15. Staré hry mají poměrně málo co říci, bude třeba nahradit starého kašpárka. Říká-li dnešní věci, zní to divně.

16. Je třeba více her pro děti. Velkému divadlu tak nerozumějí. I loutkové divadlo žádá průbojnost, dnešnost, chtěli jsme ji prokázat. Pročetli jsme hodně loutkových her. Je otázka, jaký dnešní kašpárek má být. Musí také přijít k názoru, že krajíc vydělaný prací je chutnější než ten, který vyzíská lstí.

17. Dítě chce něco nadpřirozeného, je pro dobro. Marionety jsou neskutečné samy o sobě, a proto je dobře hrát s nimi něco nadpřirozeného. Maňasi a loutky jsou dva naprosto odlišné umělecké projevy. V Říši loutek hráli hru s t. zv. ideovou tematikou — o řezníkově. Vzbouřili se rodiče, děti a nakonec i my. Jsou to zmetky, i když někdo napíše do podtitulu, že je to ideová hra. Píší ideově naprosto nezralí lidé. Nikde ne tak jako u loutkového divadla si vynutí obsah formu.

18. V dětech je třeba nejdříve pěstovat poznání dobra a zla a nelze odmítat pohádku.

19. Neodmítáme u her s kašpárkem pohádkovost, ale ne v tom královském smyslu. Je to vždy stylisace, ale neznamená to, že to bude něco neskutečného. Nemusí tam být ani kašpárek, ale třeba veverka, která přejímá kladné vlastnosti kašpárka.

20. Loutkáři mají nedostatek zvířátek.

21. Chtěl bych navázat na výrok, že loutky nejsou ve svých vztazích skutečné. Loutky musí mít

pohádkovou formu. Jevišť musí odpovídat technickým podmínkám marionetových loutek. V mnohých pohádkách kašpárek nemá co dělat. Musí být začleněn do hry, mít funkci, nesmí lhát, podvádět.

22. Říkáte: „Pošlete nám seznam toho, co se smí hrát!“ To si nesmí zvykat kulturní pracovník, aby za něho někdo myslel, čekat až to nahoře vymyslí. Nepodceňujeme se. Kdyby nebyli loutkáři nic nevykonali, nebyl by je sem do Hronova přivedl žádný dekret. Tvoříme přece lidovou tvořivost.

Diskuse pokračovala na thema kašpárka, hrdiny dětského divadla, stylisace loutkového divadla.

Diskuse o představení hry E. F. Buriana: Kréma na břehu v Hronově 17. srpna 1949.

Hrál soubor místní jednoty dobrovolných hasičů v Chrastě u Chrudimě.

1. Přál bych si, aby kritika nevzala chrasteckému souboru chuť k práci. Přes 2000 hasičských dramatických souborů pracuje za obtížných podmínek. Z nich je 90% na vesnicích. Měl jsem obavy, že soubor zde na Jiráskově Hronově ztroskotá. Hra byla mu přidělena. Burian bude tu mít zastánce i odpůrce. Ve hře je řada hrubých výrazů a nepěkných rčení, která se nehodí na venkovské jeviště. Tuším, že to bude předmětem kritiky. Proto jsem se obával Hronova. Gratuluji režisérovi, že zasáhl šťastně a některá místa vyškrtal. A přesto jsem v hledišti slyšel dělníky říkat, že takovými, jak je hra ukazuje, nejsou. V tom je kus kritiky. Práce a život jednotlivců i kolektivu jsou jiné, než jak to chápe E. F. Burian.

Souboru vyslovuji za sebe a doufám i za většinu diváků uspokojení a pochvalu za jeho snahu.

2. I jeviště dramatických odborů Svazu hasičstva mají být tribunami pokroku a socialismu. Je to věc naší diskuse, abychom po představení hry posoudili, zdali posloužila a bude sloužit věci socialismu nebo ne. Souhlasím v mnoha věcech s autorem. Znal prostředí i osoby děje. Vystihnout představu autorovu se nemusí vždy podařit režisérovi a hercům. Pokud se týká hrubých a nevhodných výrazů pro jeviště, vím, že my dělníci mezi sebou tak mluvíme a neurážíme se. — Ve hře jsou jistě různá úskalí. Z takové rvačky mezi dělníky a Karlem se může stát snad-

- no fraška. — Účinkující celkem splnili, co od nich žádala hra a její autor.
3. Herci hráli postavy se živým zaujetím. Hráli s takovou přirozeností, že hrubé slovo hrubě neznělo. Postava Karla byl však omyl a představitel jej založil nevěrohodně hrubě, čímž vyzněl závěr slaběji. — Hra je zatím nejaktuálnější na Jiráskově Hronově ze všech, co zde byly předvedeny.
 4. Hra je největší dramaturgický omyl Jiráskova Hronova a není radno uvádět ji dále na ochotnických jevištích. Ve hře se má obrážet nějaká typičnost našeho pojetí cesty k socialismu, ale neobráží. Nevidíme tu kladného hrdinu, který by reprezentoval ideu, nevidíme tu vůbec hrdinu. Všichni jako by tam pracovali jen proto, aby vydělali peníze. Pak je to kritika poměrů s lidmi, majícími vlastnosti doby kapitalismu. Ale je to dobré takto je ukazovat a dělat z nich hrdiny? — Problém socialistického soutěžení spolu s problémem erotickým je hrubý omyl a nemůžeme to dnes stavět na jeviště. — Hru lze hodnotit jako hrubý naturalistický výběžek, splnila ve své době účel, ale dnes je nežádoucí. — Ti Burianovi brigádníci bojovali s vehemencí za něco, co se zdá se zřetelem na naše hospodářské úsilí přímo nicotné. Zástupci dělnické třídy ať řeknou, zda je hra neuráží. — Je tam mnoho samoučelného (Procházková, hajný). Bude dobře, aby si soubor vždy rozmyslil, co má hrát a jestli hra za to stojí.
 5. Chtěl bych využít tuto diskusi k protestu. Hra je propagací pijanství. Jako by nejvhodnější dělnické prostředí byla krčma. Takhle se má zrcadlit život a budovatelské úsilí v prvních letech po revoluci? To neodpovídá pravdě. My máme socialistické dělníky a ne opilce...
 6. Zaplať Pán Bůh, že se mi hra nedostala na okres. Jsem osvětový inspektor. Odnaučujeme lidi nemírnému pití, hrubým slovům. Jediný klad hry je v tom, že jsme poznali, jak naši autoři neznají náš lid a jeho život. Ať přijdou na venkov! Takovéto lidi nemáme. Na naší dědině byli by lidé uraženi. Než takovéto hrubosti se pustí do světa, měl by hru autor někde venku přechíst. V továrnách v Praze prý se hra líbila a lidé tleskali. Je na tom vidět odstup Prahy od našeho venkova. Prosím vás, ať autoři více studují lid a dostanou se z izolace Prahy.
 7. Nikdo nic nenamítá proti souboru, který hru sehrál. Hra byla snad aktuální v době nedávno minulé, ale to je vše a tím to končí! Naším úkolem je očistit dělnickou třídu od bláta, které na ni naházela buržoasie. Jaký rozdíl od Gorkého Matky! Tam samí krásní, živí lidé a tady? Co je to za lidi? Samá prostřednost a místo citů pudy. To není vadou souboru, ale hry. — Po celou hru se táhne motiv s rukama. Je to intelektuální poměr k rukám. — Socialistické soutěžení vychází ze žárlivosti...? To je, myslím, omyl.
 8. Dělník je ve hře podán skoro podobným způsobem jako na Divokém západě. Těžko vydělané peníze propijí a perou se. — Hra byla přidělena. Právě tyto hry se souborům nedaří. Jsou z obliga. Dostávají se do neštěstí příčinou vyšší moci. Ten, kdo hru přiděluje, měl by být autoritou. Přidělující instituci by mělo být více jasno o hrách, které přiděluje, a o souborech, které je dostávají.

Postava autora nám tu vystupuje velmi jasně... je dramatik, režisér, skladatel, redaktor, poslanec a já nevím, co všechno ještě dělá. Byla by tu na místě sebekritika. —

Snaha souboru byla příkladná, ale po prvé jsme tu slyšeli napovědu. — Uvedení této hry je historický omyl dramaturgie Hronova.

 9. Já bych tak paušálně jako mnozí soudruzi hru neodsuzoval. Dělníci se mají z těchto věcí učit. Jsem důvěrník dělnictva. Zním poměry v továrně. Mluvílo a mluví se leckde všelijakými výrazy. Dříve se zpívaly sprosté písničky a nikdo nikoho nenapomenul. Ani se neodvážil, aby nebyl k smíchu. Dnes to vidí ve hře a poučí se, jak to vypadá. Divadlo je přece také výchova. Provedení se mi líbilo.
 10. Z projevu jednoho soudruha to vyznělo, jako by E. F. Burian se chtěl hrou zalíbit dělníkům. Napsal hru dělnického prostředí pražské Kolbenky, kteří ji první viděli. Oni věřili, že je to krok kupředu a že autor vytvořil něco, co bylo lepší než dosud viděli porůznu v divadlech.
 11. Důvody k socialistickému soutěžení jsou různé. Mohu vám, soudruzi, říci, že naše údernice s. Bartoníčková dnes přešla již na 72 stavů, aby dokázala, že není lajdák, jak to o ní závodní rada kdysi prohlásila. — O tom jednání dělníků: Nejsme tak ideální my dělníci a ti druzí taky. Já bych vám mohl něco povědět o hrubých výra-

- zech. — Hra na mě zapůsobila. Tolik krásných slov o rukách a o práci. Ukazuje, jak má dělník rád a pro co pracuje. — Nezastávám se celé hry, má některé zápory. A osvětovému referentu bych řekl, abychom nevolali jenom do Prahy, máme také dost lidí venku. Život dělníků je to nejpoučnější a nejzajímavější, co může někdo napsat.
12. Je přece rozdíl v tom, jak kdo vstoupí do socialistické soutěže. Brigády se všelijak znehodnocovaly a je nebezpečí, abychom to neudělali stejně tak s údernictvím a socialistickým soutěžením. Nemělo by se s tím zacházet lehkomyšlně.
13. Vidíme, že naše hlasy — dělníků — se tu v Hronově berou vážně. Bylo by třeba, aby se působilo na soudruha Buriana, aby se věnoval méně věcem najednou, než to dělá dnes. I když je sebe tvořivější, je to přece nad síly jednotlivce všechno dělat a dokázat dobře.
14. Dovolte mně říci něco do vaší debaty jako venkovskému hostinskému. Řeknu vám ze zkušenosti, že hosté, a mládež zejména, jsou ve skutečnosti ve výrazech a zábavě daleko vulgárnější, nežli je to v té hře. Sám musím někdy napomenout ke slušnosti, ačkoliv by se řeklo, že je to proti starým zásadám v hostinské živnosti. Jakým způsobem potom se mají vychovávat lidé? Vychovává taková hra nebo ne? Já bych řekl, že ano.
15. E. F. Burian chtěl ve hře vyjádřit poměr našeho člověka k práci. Tím, že přímo ve hře nemluvil o socialistickém soutěžení a vůbec nemluvil politickými frázemi a soutěžení jaksi vzniklo, tím dal hře určitý klad. Vztah k práci je mu prostě samozřejmý. — Žargon, to přece není vada lidí, to vyrůstá z prostředí. — My si nesmíme zakrývat skutečnosti anebo si je přikrašlovat, ačkoliv jsme to vždycky rádi dělali a děláme dosud. Jde nám o to, jaký člověk u nás vyroste.
16. E. F. Burian snažil se napsat něco nového. Vidíme, jak rychle to zestárla a zaniklo. Hra ne náleží k takovým, které by k socialistickému myšlení a jednání vychovávaly. Podííváme-li se takto na hru s tímto požadavkem, je to směs realismu, naturalismu, s větami z Večerů pod lampou, plus morzakor, plus falešný socialismus. Mne by to uráželo, kdybych byl příslušníkem dělnické třídy. — Hrdina zástěrkový, hrdina proto, aby dokázal před ženou, že něco dokáže.
- Jestliže někdo je vyprovokován k soutěžení výtkou, že je lajdák, je to krásný důvod. — V každé hře směřuje příběh k řešení a východisku. Jaké je zde východisko? — Že dělníci mluví hrubě, to je, dejme tomu, pravda. Patří to však na jeviště? To je otázka. — Chudák herec, který hraje ve hře studenta. A ostatní brigádníci? Nevím, kdo v nich našel něco typického. — Nechápu, jak mohl tuto hru pustit E. F. Burian na jeviště a ještě méně chápu, jak se to někomu může líbit.
17. Kritika dopadá tak, jako by E. F. Burian psal hru z nejnižších choutek. To je chybné. Víme, co vykonal pro naše umění a dělnickou třídu. Mělo by se mu pomoci, aby psal lepší hry. Podle mého se v návalu práce dopustil té chyby, že nezná nic z prostředí, o kterém píše, že hra je produktem jeho představ. Je to rychlý a povrchní záznam. Vašek Káňa je pravý opak. V Partě vidíme pravé dělnické typy. Příběh i lidé jsou typičtí. A na to si musíme dát v socialistickém umění pozor, aby lidé a příběhy byly typické. Je možné, že lidé jsou i zločinci, úchylní, perversní, ale to ponecháme západnickému umění. Hlavní vada E. F. Buriana je, že neukazuje typické lidi v typických podmínkách. — Nechtěl hrou poučovat, chtěl napsat útržek života dneška. — Žánrové figurky jsou záporné. — A nejhlavnější vada hry, práce a socialistické soutěžení není tu jako hrdinství.
18. Mnoho soudruhů mluví v diskusi o socialistickém soutěžení v souvislosti s dějem hry E. F. Buriana. Myslím, že bude správné, upozorníme-li na to, že jde při nejmenším o nedorozumění anebo nepochopení správného významu hnutí socialistického soutěžení. Ještě zdaleka nemáme u nás toto hnutí rozšířeno mezi pracujícími. Je teprve v začátcích. Socialistické soutěžení je výrazem vysoké uvědomělosti a politické vyspělosti, kde pracující dobrovolně na sebe vezmou závazky překonati obvyklé normy, splnit plán v kratší době, než je stanovena; a to vše proto, že je zde činitel, který podněcuje a mobilisuje do socialistického soutěžení v podobě politické strany a odborové organizace. Vůle a kolektivní úsilí těchto činitelů se bohužel ve hře nevyskytuje, chybí tam úplně. A na spontaneitu dělníctví, politicky uvědomělí funkcionáři nevěří. Něco jiného je soutěžení o různé ceny, takových se vypisovalo a vypisuje u nás dost (o motocykly,

rozhlasové přijímače atd.). Zde se stala předmětem soutěžení žena. A proč by nemohla být? Nemáme být negalanční, soudruzi. Prosím, abyste mě nepodezřívali z demagogie.

Zabývejme se některými zjevy, které zde působily k paušálnímu odsudku hry u řady soudruhů. Na př. problém opilosti u dělníků. Děj hry se odehrává v krčmě (proč krčma, u nás jsou hostince, restaurace, kantiny). Bývaly hry, které líčily opilství jaksi osudově, na př. hra Bataillon, kdysi velmi oblíbená u ochotníků. Pestré osudy, pití ze zoufalství, ze zklamaného života, lidé to rádi hráli, ovšem dnes nevím, k čemu takové hry. Opilství se však vyskytuje a nezabývat se tím bylo by zpozdilostí, pštroší politikou.

Byl jsem v r. 1946 na uhelné brigádě, trávil jsem v revíru večery všedních dnů, soboty, neděle. Kdybych líčil zážitky ze sobotních večerů, vyprávěl bych jiné obrazy, než jaké jsme viděli v Burianově hře. Staří, mladí, ženy i děvčata, tam se pila kořalka jako grenadina. Kolik brigádníků jsme odnesli se silnice do příkopu, aby je auta v mlze nepřejela. A pak do baráků, protože byli v bezvědomí.

O žních jsem byl na vesničce, nebylo to od vás daleko, soudruhu osvětový inspektore. Poutová taneční zábava, v hospůdce asi 140 osob, z toho polovina žen. Po zábavě jsem se zeptal hostinského, kolik prodal líkérů. 110 litrových lahví. Také zjevy totální opilosti, až do bezvědomí. A my budeme říkat, že nemáme takových lidí a případů? Nenadávej na zrcadlo, máš-li křivou hubu, říkal dobře Gogol. Kde se společensky žije? V hospodách. Podívejme se na takové pražské předměstí, třeba Vysočany. 82 hostinců, žádná čítárna, to je pražská dělnická čtvrť. Vezměte Žižkov, kde máte na každém rohu ulice hospodu. A kolik z takových hostinců jsou obyčejné špeluňky pro nízký způsob zábavy a jen a jen pro pití. Máme ještě mnoho toho starého. Nemáme ještě velký počet závodních kulturních klubů, nová střediska odpočinku a tvůrčí kulturní činnosti pracujícího člověka.

Byli jsme na brigádě, bydleli v barácích táborů, jak je postavili Němci s ostatním drátěným plotem, o nějakém pohodlí se nedalo mluvit. Jednotvárnost. Neměli jsme nic jiného, nešlo to jinak. Chodilo se do hospody. Byla veliká nespokojenost. Ale vzešly z toho zásahem organizace

táborové rady, v každém táboře byla posléze knihovna, nějaké sportovní potřeby, lidé se školoili na vedení táborů, zlepšilo se to. Brigádníci pili, ale jinak většina pracovala dobře. Plnili velké poslání. Opilství nemohlo vadit z nějakých „vznešených, ethických“ důvodů. Vznikala však velká absence v práci a proti tomu se muselo bojovat. S ostatním bychom tam byli k smíchu.

A tady bych měl výtku na neznalost věci, tady se Burian nestrefil. Nebyl vůbec typický brigádnický tábor někde na regulaci. Takové práce dohromady nestály za zmínku, těch bylo několik. Ale v uhelných brigádách byly a jsou dosud všechny přednosti i slabiny budovatelského úsilí. Tam byly a jsou všechny druhy projevů zdravé i nezdravé nespokojenosti. To hře chybí. Tlumovníkem nespokojenosti je zde na př. stará žena, typ, který dnes téměř neexistuje, je ojedinělou výjimkou.

Ale proč by hra nepatřila na Jiráskův Hronov? Máme takových her tak moc? Už to, že vznikla tak velká diskuse, svědčí o tom, že sem patřila.

K projevu před oponou a v diskusi, že hra byla *přidělena*. Neměl jsem s přidělením hry nic společného, ale chci hájit tuto zásadu. Je mnoho tisíc ochotnických spolků. Víte všichni dobře, co bylo v minulosti převážně v jejich repertoiru. Kdo zná stohy nejnestoudnějšího, nejprolhanějšího divadelního braku, vydávaného různými „lidovými“ edicemi, určeného skromně našemu lidovému ochotnickému divadlu, ví, co se napáchalo škod na výchově a vkusu diváka i ochotníka. S tím bylo třeba udělat konec. V tom byla svoboda, že si volně mohli po braku sáhnout a volně jej rozšiřovat. A je možné „*přidělovat*“ hry? To nezní dobře. *Dáti úkol*, to zní jinak. Dostávali jsme je ve škole, jako učňové, jako dělníci, funkcionáři a já nevím, proč bychom jej nemohli dostávat jako uvědomělí lidé, kulturní pracovníci, kteří mají podněcovat a organisovat divadelní činnost. Bylo by správné říkat „*my něco přiděleného neberem*“? To zní podezřele. Volný výběr tu byl a podle toho hnutí vypadalo. Nelze měřit podle deseti spolků, hrajících v Hronově, ale podle tisíců, hrajících mimo. Víme, že na př. sovětské komsomolské divadlo Tramů dostávalo úkoly. Zahrátí Shakespeara, Lope de Vegu právě tak, jako Ostrovského, Gogola a

- současné autory. I u nás musíme vyvolat u ochotníků vůli a chuť prát se s těžkými úkoly. Dát a vzít úkoly je správné. Jen člověk, který nechce nic mít se světem, který budujeme, může odmítat úkoly. Myslím, že si nikdo nepředstavuje, a já také ne, že se zřídí kancelář na „přidělování“ her obecně. Jde o výjimečné příležitosti a zkoušku souboru.
19. I v Praze byla po premiéře o hře prudká diskuse. Kritikové měli výhrady, nebylo to tak zlé. Na to byla diskuse v továrně, zdá se, že dělníci hru hájili a prosadili. Tato hra dostala I. cenu na Divadelní žatvě 1948. Pak byly rozpačité dopisy v Třebíči, že jde o „lidovou hru blízkou dělnictvu, které by rozuměli, kde by se cítili jako doma“. Chtěla bych říci, že mne v té hře nic nepřesvědčuje. Z děje nepochopíme záměr. Burian chtěl mluvit lidovou řečí a ukázat lidi za hrubou slupkou. Dopadlo to hrozně nepřesvědčivě. Odcházejí-li lidé z divadla s rozporu, už tím je hra špatná. Dosti násilně bylo této hře vybojováno místo mezi hrami se současnou problematikou. Zde však funkci splnila a dobře, že bylo o ní tak diskutováno.
 20. Omlouvali jsme opilství za kapitalismu bídou — a co dnes? Je hřích, že proti tomu Burian nebojoval.
 21. Hra se odehrává 1946. Jde nám o to, co je podstatné. Není to opilství. Hra oslavuje poměr k práci. Hra svým námětem však bojuje proti opilství.
 22. Je správné postavit souboru úkol. Tento hasičský dramatický soubor ukázal vyspělost. Hru nastudoval v poměrně krátké lhůtě. Hra měla mít výchovný ráz. Působila by na opilce tak, že by přestali pít? Chceme přece, aby divadlo vychovávalo. Burian prostředím asi znal. Měl příležitost to zažít v Brně. Scény nebyly ještě podány dosti drasticky, aby vychovávaly. Anička se zdráhala nalít, ale nakonec nalila. Zde je morálka mnohých hostinských. Sobectví. Opilství a boj proti němu je problém. To už bylo schůzí a porad a pije se dál.
 23. Nemluvil jsem proti hře proto, že je v ní opilství, ač bych měl osobní důvod — opilec ohrožoval mě kdysi na životě. Hra ukazuje problém staticky. Nepohne ničím svědomím. Po dvě hodiny se na scéně čepuje soudek piva. Kompanie opilců se staví po bok strážci zákona. Uvědomme si, co znamenal alkohol v útisku národa. Jedna z příčin, proč slovenský národ počítal své inteligenty na stovky. Dnes se pije mnoho, snad více. Boj proti alkoholu s jeviště může být úspěšný.
 24. Ať prohlásí činovníci spolků, jak pořádají podniky. Sami se starají o alkohol a vydělávají na tom. Taneční a různé zábavy se dělají na výdělek a lidé se tam přímo učí a nutí pít.
 25. Naturalismus je ideologicky nebezpečný. Neukazuje síly a činitele existující mimo příběh, a přesto působící na jeho vývoj. Neukazuje výhled do budoucnosti. Celá hra je od začátku do konce nesena psychologickými momenty. Její thema, neobyčejně důležité, je zpracováno popisně, bez řešení. Funkce hry neodpovídá našemu přání. Autor se dostal do rozporu se hrou. Jeho prostředky nebyly takové, aby ji zvládl.
 26. Je správné, že se tu hra dávala. Má slavnou minulost a patřila sem. Rozvinula pěknou diskusi.
 27. Jaké negativní pocity hra vyvolává a jaké kladné? Negativní nejsou dosti přesvědčivé, kladné také ne. To vidíme i z diskuse. — Souhlasím, že se mají přidělovat úkoly. Je to správné. Lépe přidělit dobré hry a urychlit proces likvidace brakové literatury. Kdo si obvykle vybírá hry ve spolcích? Jedinci, kterým role nebo režie se líbí a svoji ješitnost vykládají jako vůli kolektivu nebo dokonce projev jeho svobody. Dávat velké a důstojné úkoly našemu lidovému divadelnictví a nenechat je přehrabovat se v odpadcích minulosti.
 - Chrást by měl odcházet s dobrými pocity o své práci. Byly v ní herecké prvky. Snaha, život, elán. Svému členu pomohli při sklizni před odjezdem. To jim dává dobré vysvědčení.
 28. Na tom, kdo dá úkol, bude velká odpovědnost. Musí znáti, komu, co a k čemu se dává úkol. Musí umět přesvědčit ty, kteří úkol dostávají.
 29. U místního knihkupce Šefelína je výstava knížek. Víc než polovina patří do sběru starého papíru. — Její Veličenstvo láska, V turistické chatě atd. Jak se to dříve ve spolcích praktikovalo? Jeden přinesl knížky — podívejte se, je v tom šest lidí, nás je sedm, Franta bude napovídat, za 14 dní hrajem!
 30. Krčma na břehu nebyl dobrý příděl. Z toho si lidé mnoho dobrého neodnesou. Nic podnětného pro práci. Z Gorkého Matky si divák odnese

- poučení. Z Krčmy si může říci: jdem se napít. Musíme přece hledat cestu, jak bojovat proti opilství i hrubým výrazům. Tohle zrcadlo na jevišti bylo opravdu nepříjemné.
31. Jiráskovy Hronovy mají ukazovat cestu ostatním souborům. Co bude zváženo a doporučeno jako věc dobrá, to se bude hrát. Jak to, že Divadelní žatva před necelým rokem zvážila hru tak, že dostala I. cenu? Nyní zde v diskusi se ukazuje, že ji nezasluhovala.
 32. Je to hra přechodná. Takové rychle stárnou. Potřebujeme takových ještě 10—15 a šestnáctá bude dobrá. Přesto byl E. F. Burian i v tomhle avantgardou!
 33. Je to podobný případ jako Na dosah ruky a Ohnivá hranice. Uvidíme tu ještě „DS 70 nevyjždí“. Ukáže se nám vývoj a souvislost dramaturgie her z dělnického prostředí. Je to docela na místě.
 34. Nelze zavrhnout Buriana, že tuto hru napsal. Má mnoho kladů. Poučení z toho je, že autoři musí znáti prostředí. Pak se nebudou rodit hry s jepičím životem a zůstanou při nejmenším jako pravdivý dokument své doby.
 35. Hra se líbila dělnictvu. Vystihla v lecčems prostředí, v němž žijeme.
 36. Neznělo opravdu přesvědčivě, že dělníci ve hře pracují na regulaci, lomu — či o jakou práci běží? Nepřišel žádný stavbyvedoucí, nebylo to spjaté dostatečně s pracovištěm. O práci se dělníci vyjadřují prostě a přesně a dovedou v řeči kdekoli tě převést do svého závodu, natož zde, kde podle děje mají jej u krčmy. O nějaké organizaci nepadlo slovo, a to dnes není možné. Život v organizaci je částí dělnického života a nelze to úplně smlčet ani v divadelní hře. — Závěr s tou zapomenutou čepicí je falešný. Vráti se tedy hrdina k hostinské. Bude z toho dělníka soukromý hostinský? O tom má člověk dumat, když jde z divadla?
 37. Měl bych zde dělat Pontia Piláta, který by se zeptal: A co je pravda? Nepouštět se do pochybných idealistických formulací, abychom došli k otázce, co je pravda. Co chceme od umění, má-li nám ukazovat pravdu. Pravda není jen obrazení jevu tak, jak se skutečně staví v určité době, ale v jeho revolučním vývoji. Připomínám: od každého díla musíme požadovat, že nám bude obrazit jakoukoliv skutečnost v její

revoluční proměně. Zapomnělo se to zdůraznit a soudr. Kubr nás vrátil do skutečnosti a jaká je ve hře. Burian s jistým naturalismem a romantismem vylíčil dělnické prostředí. Konstatováno, že nevyšel z dostatečné znalosti, proto ty naturalismy v charakteru a v příběhu. Měl přihlídnout k silám, které jdou nad skutečnost. To neudělal. Proto tam postrádáme životní klad. Sociologicky zajímavý průřez dělnickým prostředím. Ale chybí tam jeden důležitý herec: víra, klad, cesta, východisko, výhled. Uzavírá se jeden soukromý osud, ale obecnou perspektivu nevidíme. Není to ani kritický realism. To není pravda o životě. Ta v sebehorší situaci vyslovuje víru, touhu. Budou-li žít autoři tím, co žijeme, ještě se nestanou soc. realisty. Musí nám ukázat, jak z to skutečnosti vyjít. Život měnit. Přidělení je správné, přihlížíme-li, komu hru ukládáme a k jakému obecnstvu má mluvit. S místním znalcem poměrů nutno pracovat. Hra má soubor zvedat a ne být zvedána souborem.

Jozefek se opil z radosti. Student navodí milostný vztah. Ať budeme budovat jakkoliv, vyskytnou se nepochybně lidé, kteří budou pracovat pro ženu, pro milenkku. Tento motiv nevyminí. Ale v naší hře se ztrácí. Chytlavý student, žena mu imponuje, a proto se do ní zamiluje. Jsou tam kladné rysy, ale v inscenaci se ztrácejí. Bylo třeba potlačit scény opilosti, jen náladu, píseň nechat. Záporné rysy potlačit, tím by hra prohlédla. Dal bych souboru hru, kde by se nemusel potácet v individuální psychologii. Charakterizační schopnosti má soubor znamenité. Děj hry a osoby musí zvedat herce. Omyl, že musel soubor hru interpretovat. Varovat se „čistých“ psychologických her. Vybírat hry ideově nejzávažnější, charakterisačně jasné, dějově silné.*)

Účastníky diskuse byli ss. Řepka, Jiráček, Obst, Hoskovec, Hořejš, Tvarožek, Čiprová, Hádl, Dr. Jírek, red. Popp, Kubr, Votavová, red. Maršíček, Samler, Ing. Čech, Němec, Tráge, prof. Brousil a řada dělníků z obecnstva, jejichž jména jsme, žel,

*) Tato diskuse trvala 5 a půl hodiny. Formální úvod i závěr diskuse neotiskujeme. Bylo v něm ocenění usilovné snahy souboru z Chrasti a dík účastníkům diskuse za snahu osvětlit otázky, které se jinak málokdy s takovou otevřeností mezi divadelníky diskutují. Záznam diskuse (nebyl stenografován) si nemůže pochopitelně dělat nároky na úplnost.

nezjistili. Neuvádíme proto jména u diskusních projevů, protože přes polovinu z nich má dnes již neznámé autory.

Úryvek z diskuse o představení Cachovy hry DS 70 nevyjíždí. Provedlo divadlo záv. klubu Severotuk z Ústí n. Labem.

1. Je to hra problematická. Ctění strojů na úkor lidských citů. Fetišismus. Myšlenkové ovládnutí člověka strojem. Člověk je tu ovládán svým výtvo-rem.
2. Takhle věc vykládat by bylo nebezpečné. My chceme odevzdat dřinu strojům, myšlení a vynalézavost si ponecháme.

Autor: To je otázka světového názoru. Marxisté věří, že člověk ovládne hmotu. Bagr v mé hře je prostředkem, není dělníkům modlou, nebude se mu klanět. Nehodí se sem slovo fetišismus. Bylo by to špatné, kdyby bagr byl účelem. — Nejhlavnější scéna pro mne, když Vacek ženě píše dopis. Hra se měla jmenovat „Dopis ženě“. Název dnešní je strašně nešťastný, nikoho neláká.

3. Jak lidé vyrábějí, tak myslí. Hra odpovídá přerodu společnosti. Odstranit dřinu chceme a žít v soc. společnosti.
4. Existuje citový vztah mezi strojem a člověkem!
5. Proč bylo ve hře tolik škrtů?

Režisér: Zabořila mě poznámka o fetišismu. Tam se říká... „Až tu mašinu dodělám, bude dělat za nás.“ Káňa řeší problém úderem. Dnes děláme socialistické smlouvy. To v naší hře ještě není. — Aktuální je hra potud, pokud ukazuje cestu k socialismu. Ani já, ani nikdo ze souboru jsme hru nikde neviděli. — Autor mi řekl na první zkoušce: škrtěj. Při každé repríze jsou diskuse. Učíme se z nich.

Autor: Řeknu něco o genesi hry. Vytlačování starších her je přirozená a závažná věc. Bláha, Klíma, Kroh. Můžeme si dnes paušálně říci, že vše, co bylo před Karhanem, je k ničemu, protože autoři nepochopili dělníka? Poputčící museli přijít, aby něco vyvolali. Ohnivá hranice říká méně. Bláha i Klíma znamenali pro vývoj mnoho, třebaže jsou kritisováni. I Krčma na břehu. Vstávaly mi hrůzou vlasy na hlavě. „Do toho Hronova raději nepůjdu,“ říkal jsem si, když jsem četl referáty.

S Burianem tu bylo nakládáno nešetrně. A přece jen byl první, kdo nám zalidnil jeviště lidmi s lopatami v ruce. A to se týká i mé hry. Plní funkci historickou. Domnívám se, že DS 70 tak nějak do vývoje zapadá. Vývoj jde tak rychle, že není čas jej zachytit. My hry chrlíme, není čas si s nimi pohrát. — 1946 byla snášelivá politika v NF. Jako komunista že jsem se neprojevil? My dnes jsme už daleko. Můžeme ukázat, kdo brzdí budo-
vatelský program. Na sklonku 1947 teprve strana vystoupila. Vacek, Gába i Kaftan mají nejbližší k socialistickému světovému názoru. V té době by to nebylo účinné, kdyby byl režisér štycháčkem označil, že Vacek má na klopě odznak. — Jsem přesvědčen, že se co nejdříve objeví hra, která bude lepší než Parta. — Soutěživost mezi dramatiky je zdravá. Šalda oceňuje, proč dělníci mají čistší poměr k umění, protože vyvěrá z rukodilného vztahu. Je láká ta organizace hmoty.

Závěr:

Na letošním Hronově je to úmyslné, aby defilovala celá řada her se současnou problematikou. Ne jako ukázka, kam jsme dospěli, ale abychom se na výsledcích co nejvíce poučili. Nám tyto zkušenosti prospějí. Musíme se dívat na celek, ale malé drobnosti nám pomohou rozeznat správnost celkové linie. Nepodceňujme podrobnosti. Soudr. Cach nemá pravdu, myslí-li, že poukazuje na to, že chybí hře dělnická organizace, i když byla pasivní, že mu křivdíme. I tenkrát se tím musíme zabývat. Odhalujeme tu nosnost hlavní společenské síly. Ale rozhodně si to nepředstavujeme tím štycháčkem na odznak. Snižoval bys tím význam diskuse i naší snahu. 90—95 % komunistů bylo na brigádách v těch letech. Naše parola byla přece: Republice více práce, to je naše agitace. Zde se mělo objevit úsilí těch, kdo byli hlavní silou. Poučoval ses u sovětských her. V takové Optimistické tragedii je politická komisařka a v celé skupině ještě jediný člen strany. Na nich se zračí celá síla, která vede revoluci vpřed. Naše slabost, že všechno vidíme v symbolech. Že tam, kde není prapor a odznak, stranu nevidíme. Vystupují-li ve hře brigádníci, odpovídá to historické pravdě, že jsou tam jako členové strany. Tím jsme získávali většinu dělnické třídy, většinu národa. Je to i dnešní generální linie.

JOSEF TROJAN

XIX. Jiráskova Hronova se účastnilo 17 divadelních souborů; 19 souborů vystoupilo na mevrech, 6 souborů na přehlídce divadelních kostymů, celkem tedy 42 soubory o 1.203 členech. S nimi přijelo přes 100 oficiálních hostů. Divadlo, mevra a přehlídku kostymů navštívilo více než 23.000 lidí. Desíti vystoupení souborů v okolních městech se účastnilo přes 4.000 diváků. Vyšlo 17 čísel výtisků Zpravodajství XIX. Jiráskova Hronova.

Ústřední divadelní školu lidové tvořivosti absolvovalo 46 frekventantů.

Divadelní výstavu navštívilo více než 3.500 lidí. 1.500. návštěvníkem byl Antonín Wellner, pensista z Dobrušky, 2.500. návštěvníkem Jaroslav Šrajcr, ředitel školy ve Slaném, a 3.500. návštěvníkem paní Simonová, choť školníka ve Hronově. Na nakladatelských stáncích v předsálí výstavy byly hojně prodávány knihy z oboru divadelního a kulturně politického, a také památkové šátky s motivem Fidlavačky, které pro návštěvníky XIX. Jiráskova Hronova připravilo Umění lidu.

XIX. Jiráskův Hronov byl dostatečně kriticky zhodnocen; vždyť jen v tisku vyšlo na 1200 zpráv a referátů českých i slovenských. Po celou dobu Hronova sledovali představení a také diskuse po nich zástupci velkých listů a tiskových kanceláří, jakož i Čs. rozhlasu. Ve středu dne 24. srpna 1949 o 18,15 hod. byla stanicí Praha I. i ostatními českými stanicemi vysílána dvouhodinová relace, pořázená prof. Vl. Kovaříkem a red. V. Sýkorou. Kromě představení byla uspořádána dvě mevra — Čs. svazu mládeže a ROH — jakož i přehlídka dobových kostymů „Člověk dělá šaty“.

Tuto přehlídku zachytil Zpravodajský film Čs. státního filmu.

V přípravách na XIX. Jiráskův Hronov uspořádala Ústřední informační služba v Praze soutěž na thema „Poznejte Jiráskův kraj!“. Účastníci soutěže odpovídali na otázky, jaký vliv měl rodný kraj na Jiráskovu tvorbu, co jsou Jiráskovy Hronovy, jaký význam má literární a dramatická práce Aloise Jiráska pro dnešek i budoucnost. Vítězové byli odměněni pobytem zdarma v některých městech Jiráskova kraje.

Další zajímavou soutěží byla soutěž o nejlepší patronát. Jak známo, nad každým představením XIX. Jiráskova Hronova převzal patronát některý závod nebo instituce. Závod Velkého Hronova uspořádaly mezi sebou soutěž o to, kdo se o své svěřence nejlépe postaral, kdo nejvíce navštěvoval představení a účastnil se diskusí. I. cenu (skleněnou broušenou vázu) získal závod Frigera n. p., Hronov, II. cenu (mramorovou plaketu Rudého práva) Tepna 404, n. p. Hronov, III. cenu (mramorovou plaketu Rudého práva) Tepna 406 n. p., Žabokrký.

A teď ještě s jiného konce: V hotelích, společných ubikacích a v soukromí bylo zajištěno 1.500 lůžek, denně jich bylo používáno průměrně tisíc, o sobotách a nedělích ovšem více. Průměrně bylo podáváno tisíc jídel denně. Od počátku sezóny navštívilo Hronov více než 700 autokarových výprav. Daleko více lidí ovšem přijelo vlaky a značný počet návštěvníků měl vlastní dopravní prostředky.

Mezi hosty bylo mnoho vynikajících lidí z kulturního, uměleckého i politického života. K nejvýznamnějším náleželi manželé Forbesovi z Glasgowu (Skotsko). Studovali v Československu loutkové divadlo a mají v úmyslu po návratu domů vytvořit také loutkovou scénu v Glasgowě.

Jako každoročně, tak i v roce 1949 byly soubory, dojíždějící do Hronova, vítány před Jiráskovým divadlem a to vždy dopoledne o 11,30 hod. v den svého vystoupení. Vítal je zástupce města, ministerstva informací a osvěty, zástupce pořadatelského XIX. Hronova i organizace, k níž náležely. Hrál jim nová hronovská znělka J. Dobiáše a znělka lidové tvořivosti od J. Stanislava.

Požádali jsme rektora Akademie musických umění prof. A. M. Brouсила, aby v tomto sborníku otiskl v plném znění své referáty o hronovských představeních, které vycházely v srpnu 1949 v „Zemědělských novinách“. Vedly nás k tomu tyto důvody: A. M. Brousil se po léta účastnil Jiráskových Hronovů, doprovázel je obsažnými referáty a letos se také účastnil všech diskusních večerů po představeních. Můžeme tedy předpokládat, že i letošní J. H. mohl nejlépe posoudit s hlediska vývoje. Jeho referáty nám poslouží jednak jako dokumenty obrody Jiráskových Hronovů a jednak jako podněty pro budoucnost ve smyslu dramaturgickém i inscenačním. Naše soubory jistě uvítají tuto Brousilovu kritickou kroniku jako všem přístupný divadelní seminář. — Autor referáty pro Sborník upravil a doprovází je — jak sám v dopise praví — touto sebekritikou:

„Těší mě, že přetisknete moje referáty. Rád bych však, aby si čtenář uvědomil jistou nerovnoměrnost v celkovém obsahu. U některých her jsem totiž provedl podrobnou analýsu, u jiných jsem se musel omezit na poukaz o jejich užitečnosti. Výkladu, který jsem udělal u Lucerny nebo Ohnivce a podobně, bylo by třeba také u Kutnohorských havířů i u některých našich novodobých her a jinde. Na základní ideové hodnoty jsem ovšem vždycky upozornil, ale podrobnějšího výkladu by bylo třeba skoro všude. Najednou to však v rozměru denního listu nebylo možné. A dodatečně pro tento sborník jsem nechtěl měnit dokumentární podobu svých referátů, nepočítaje několik malých doplňků. Teprve příště, doufám, skutečným svůj záměr až do konce. Naplno jsem se však věnoval téměř vždy inscenační ochotnické práci, protože Jiráskovy Hronovy jsou mně vzácnou příležitostí, kdy se to má stát, neboť většině souborů se celá léta nikdo veřejně kriticky nevěnuje — ani tisk krajový, ač v tom potřebuji zájmu i pomoci. Samozřejmě, že mně nešlo jen o to, co nyní dělají, ale o to, jak si mají počínat napříště. To bych rád dodal úvodem k vašemu rozhodnutí.“

VE JMÉNU ALOISE JIRÁSKA

Tradiční zřetel, aby se Jiráskovo dílo trvale udržovalo na pořadech hronovských soutěží, byl stupňován letošního roku zřetelem na národní akci presidenta Klementa Gottwalda, který docenil Jiráskovo revoluční dílo nehynoucích výchovných hodnot. XIX. Jiráskův Hronov, který se začleňuje do socialistické kultury našeho lidově demokratického státu rozšířením svého smyslu a prohloubením svého obsahu, stává se nadále soutěží veškeré lidové tvořivosti československé, musel obrátit zvýšenou pozornost k pokrokové ideovosti Jiráskova odkazu. Lákovou nabídku poskytla divadelní ochotnická jednota „Tyl“ z Rakovníka, která uvedla dramatisaci části Jiráskova románu „Mezi proudy“. O volbě předlohy nemůže být sporu. Obraz středověkého zápasu českého patriotismu s římským kosmopolitismem nabyl nejčasovějšího významu pro obdobu nynějšího zápasu — mezi proudy naší doby.

Co převzal z Jiráskova díla do své volné „dramatické básně o pěti dějstvích na jeho motivy“ — kterou nazval „Ohnivec“ — Felix Bělohávek?

Kritika mu již právem ostře vytkla, že přešel od obecné problematiky předlohy k soukromým osudům jejích postav. Milostný příběh arcibiskupa s ženou královského ohnivce, končící ženinou smrtí a arcibiskupovým pokáním, jímž dramatisace vrcho-

lí, tvoří hlavní a výhradní obsah jeho úpravy. Každý pochopil, že to není pravý Jirásek. Setkání obou milenců v prvním, shledání ženy nevěry ohnivcem ve druhém, její nežádoucí návštěva v arcibiskupském sídle ve třetím dějství, kde po prvé vystoupí také více vliv římského mnicha na arcibiskupa, odplata králova ohnivce na arcibiskupově majetku za trpné účasti lidu ve čtvrtém a jímavé pokání arcibiskupovo pod vlivem a dozorem mnišského zpovědníka v pátém dějství, toť vše, co si Bělohávek vybral z Jiráskova díla. Soukromé osudy jsou náplní této dramatisace. V tom tkví její základní omyl. Zásah představitel římské moci omezil na zásah do arcibiskupova soukromí. Ale ve skutečnosti nejde tomuto římskému církevníkovi jen o spásu jeho duše, dokonce zdaleka nikoliv především o ni, nýbrž o spásu moci, kterou arcibiskup představuje a která jeho nezřízeným životem trpí. Povědomí této souvislosti ustupuje do pozadí. Tím se dramatisace i v zúženém záběru vzdaluje Jiráskovi. Nelze se k němu potom vrátit nadneseným důrazem na přítomnost lidu při ohnivcově odplatě arcibiskupovi. Ostatně se jeví tato odplata zase jako akt soukromé ohnivcovy msty. Není to opět správné, protože nejde o takovou odplatu, nýbrž ve skutečnosti podle Jiráska o spravedlivý trest králův na arcibiskupovi

za jeho neoprávněný a svévolný čin proti královi dvořanovi. Leč ani zdůrazněné vystoupení lidu Bělohlávkově dramatisaci nepomáhá. Po něm pak teprve vrcholí hra mohutným pokáním, které svou opravdovostí utvrzuje převahu církevního živlu — proti duchu doby a proti duchu předlohy.

Až sem vyjádřila kritika jasně obecný pocit, že se Bělohlávek Jiráskovi odcizil.

Kdyby byl tento rakovnický autor ve své dramatisaci prvního dílu Jiráskova románu „Mezi proudy“ zůstal věren duchu originálu, byl by vytvořil nejžádoucnější hru dneška. Ale nestalo se tak. Bělohlávek se Jiráskovi odcizil úplně. Začal v jeho jménu, ale neskončil v jeho duchu.

Proberme si trochu vlastní Jiráskovo dílo!

První díl Jiráskovy mocné a vzestupné trojdílné skladby „Mezi proudy“ se s jedinečnou výstižností jmenuje „Dvojí dvůr“. Jedním dvorem je míněn královský dvůr Václava IV., druhým arcibiskupský dvůr Jana z Jenštejna. Jeden dvůr představuje moc světskou, druhý církevní. První je výrazem národní a státní vlády i moci, druhý moci a vlády církevního kosmopolitismu. První se opírá o domácí živel, druhý o cizí. První je světem potřeby reformace řádů tohoto světa, druhý světem protireformace. Oba se pak zanedlouho srazí v mohutném zápase, v němž pravda stojí na straně naší, vyvolávajíc velikou husitskou revoluci, jež otřese svědomím celého tehdejšího světa. Na její straně stojí také Alois Jirásek, který ji tolikrát mistrně zobrazil ve svém díle.

Proto se postavil na stranu Václavovu. Straní jeho dvoru. S hlubokým pochopením vykládá tragický rozpor a postoj Jenštejnův, ale Václavova převaha je v Jiráskově díle zřejmá. Nemohla nebýt. Vždyť jemu nejde jen o osobní vztahy dvou knížat. Jemu šlo o dvě síly tehdejšího politického života naší země, které v nich i za nimi a kolem nich zpodobil. Postavil se na stranu českou, na stranu obrody a pravdy, na stranu pokroku.

Proto se postavil proti světu Jenštejnovu. Nikde nestrání jeho dvoru. Ukazuje všude na úpadek církve. Kreslí obraz mravního rozvratu mezi jejími služebníky. Holdují prostopášnostem, obžerství a smilstvu, okrádají věřící prodejem odpustků, nehledí si svých povinností, dávajíce špatný příklad. Neustává ve svém díle na tyto zlořády poukazovat. Staví proti tomuto světu římského církevnictví svět českých kněží, připomínaje vážnost jejich úsilí o nápravu. Dále vzpomíná Tomáše ze Štítného a Miliče

z Kroměříže, jak vedli své žáky a nabádali svůj lid k životu v pravdě, nacházejí v nich příklady národních ctností.

Jirásek s neúchylnou bdělostí sleduje obrovský zápas českého živlu s cizím — církevním i světským — boj Čechů s Němci na universitě a v pražské obci, boj se všemi cizozemci, obranu proti cizímu živlu ve veškerém veřejném životě, vzrůst národního vědomí. Všimá si již v tomto prvním dílu také našeho vztahu k světu zahraničnímu.

A konečně: proto, že stál na straně pravdy, přihlédl vnímavě k lidu, který trpěl pro zlořády církve, proto jej začíná líčit, všimá si zvláště zdravých projevů jeho života, proto se v jeho mínění zrcadlí doba, proto mezi ním nalézá představitele životní opravdovosti, proto se mu věnuje s rostoucím zaujetím, které se skladbou stupňuje, vrcholí v dílech o husitské revoluci, kde se lid stává hlavním hrdinou jeho tvorby.

Se stavitelskou rozvahou buduje svou skladbu. Účelně rozvrhuje dění do úsporných kapitol, střídaje politické a soukromé události, jež spolu vždy souvisejí, přechází přirozeně a důvtipně od příběhů venkovských k městským, vytvářeje jasné a pevné vazby. Jeho děj je vždy výsostným hodnocením sil. V něm nabyly převahy všechny kladné hodnoty. V něm se obrazí jeho vztah k idejím.

A Bělohlávek ve svém „Ohnivci“?

Věnoval jsem se obšírněji Jiráskově předloze, aby ještě jasněji vysvitlo, co všechno ponechal Bělohlávek mimo svou dramatisaci. Míjel největší a nejvlastnější hodnoty Jiráskova díla. Především šel netečně kolem politického zápasu, který jsem pro větší názornost nazval přímo bojem patriotických sil naší země proti zhoubnosti římského kosmopolitismu. Bez tohoto historického zrcadla, které Jiráskovo dílo skýtá současnosti, ztrácí dramatisace tohoto románu smysl. Tam, kde Jiráskova předloha nejvíce mluví, tam Bělohlávkova její úprava nejvíce mlčí.

Bělohlávek nepojal do své dramatisace ani církevní, ani sociální, ani dokonce národní rysy „Dvojího dvora“. Věnoval se výhradně psychologické podobě jeho milostného příběhu. Z realistického klasika historického románu se stal v tomto zúženém zpracování naivní dušezpytný romantik. Z historického eposu se stal divadelní román. S Jiráskem má „Ohnivec“ společné jen jméno. Podstatu „Dvojího dvora“ ztratil Bělohlávek cestou na jeviště. Nešlo o to, aby přejal vše. Musel by se mnohého a mnohého

dobrého zřící. Ještě mnoho by však zůstalo, co by na dramatisaci stačilo. Jenže Bělohlávek vybral, co na ni nestačí. Při veškeré tvůrčí volnosti je autor dramatisace vždy vázán podstatou předlohy. Bělohlávek ji opustil. V tom tkví jeho osudný omyl.

Ponecháváje mimo svůj zájem vůdčí postavu krále Václava, mívá ideový záměr Jiráskův. Proto v dramatisaci nedochází k zápasu dvou světů, dvou mocí, dvou dvorů, proto mizí poslání Jiráskova díla. Příběh „dvojího dvora“ bez jednoho z nich přestal jím prostě být. Drama, které vyšlo Bělohlávkovi, by se mohlo odehrávat kdykoliv a kdekoliv. Ztratilo v jeho „Ohnivci“ svůj původ, pozbylo v něm své národnosti.

Za těchto okolností nemohli Rakovníčtí vytvářet Jiráskovy historické postavy. Vycházely jim pouhé studie, výhradně psychologického rázu, jejichž úroveň je pro skutečnou tvorbu historických postav ovšem doporučuje. Jádrem byla Vopršalova pronikavá a plastická kresba církevního fanatika, jak ji vytvořil v roli Pavla. Pevné a důrazné věty, panovačný tón, velitelské držení těla a krocený pathos dávaly poznat pod mnišskou sutanou moc, jejíž cíl je světský. Druží se k němu Cónův církevní hodnotář. V jeho blahobytném zjevu se zračila světskost, jak bylo na místě. Tím větší pozornost vzbudila jeho schopnost přejít v závěru v přesvědčivou náповěď jeho drtivého odříkání a kajícínosti, jež by jistě dopověděl, kdyby role obsahovala k ní přechod. Zásluhou těchto silných výkonů se přesunulo těžiště ještě dál — od druhého světa, autorem oslabeného, jež při veškerém pozoruhodném úsilí nemohl představitel Ohnivce, Lukeš, vyrovnat, třebaže prokázal zdravé realistické herectví. Jeho žena, jejíž půvab ztělesnila Hynková, byla spíše pěkně vypřed-

nášena než vyhrána, ale základní přesvědčivosti nepostrádala. Marek, který by v Laškovi potřeboval vyvolat více záladnosti, se ukázal dobrým hercem, stejně jako Cmíral, jehož Neznámý zvláště silně zapůsobil, Kejlův Jeník a Svobodův záskok ve studentovi vyšli dobře, neméně Černohorská v Haškové a Suchan ve veliteli stráže. „Lid“ obojího pohlaví musí u Rakovnických přejít od stafáže, byť pěkně vykostymované, k větší živosti. Jeho režijní rozestavování bylo více výtvarné než divadelní.

Zbývá podotknout, že tři obrazy, u ohnivce a na sídlech arcibiskupa, vynikaly výtvarnou účelností a čistotou. První však byl nevýrazný, poslední přehnaný. Vcelku ovšem svědčí Vopršalova scéna o jeho poctivé cestě od zbytků expresionismu k realismu.

Pro další vývoj Rakovnických bych doporučoval soudobý repertoár. Umožní jim přechod od starého k novému slohu, lépe řečeno: od starého pojmání, vidění a zpodobování světa k novému. Pomůže jim, aby našli hlubší vztah k dnešku.

Hluboký vztah k dnešku by prospěl také Bělohlávkovi. Při všech výhradách, které jsem navrhl proti jeho „Ohnivci“, nemohu opomenout výslovně podotknout, že projevils dramatický cit, jež by bylo škoda přehlížet. Kromě prvního dějství prokázal nesporně smysl pro dramatickou situaci. Dovede charakterisovat postavy, umí stavět, má smysl pro napětí a účín. Jeho technické nadání jej zavazuje. Další vývoj jeho autorství je otázkou jeho vnitřního, nového vztahu k světu a chápání jeho vývoje. Z pochopení jeho vývoje by se v něm zrodil užitečný autor. „Ohnivce“ zachraňovat nemožno a netřeba. Jeho autora zachránit nutno — i před ním samým.

XIX. Jiráskův Hronov byl zahájen „Ohnivcem“ v Jiráskově jménu. Ale nestalo se tak v jeho duchu.

V JIRÁSKOVĚ DUCHU

Smysl letošního Jiráskova Hronova musíme hledat především v jeho dramaturgii lidové tvořivosti všech druhů. Mnohé ze souborů XIX. hronovské soutěže jsou novými pracovními útvary. U nich záleží především na jejich postoji k životu, který se odráží v obsahu jejich práce. Bylo to vždy žádoucí. Tím spíše nyní, kdy se ochotnictví obrozuje v duchu doby.

I.

Na „Kutnohorských havířích“ lze dobře změřit směr, kterým se ochotníci ubírají, stejně jako vývoj, jímž prošli. Na této průkopnické hře Josefa Kajetána

Tyla se měřila uvědomělost divadelníků vždycky. Profesionální i chotnické soubory ji uváděly. Jestliže však byla dříve v jejich výběru obsažena převaha vděčné úcty k zjevu a dílu tvůrce našeho novodobého divadla, nyní v něm převažuje pocit obdivu.

Povinnost byla vystředána potřebou. Z dramatu historického významu se stalo drama aktuálního obsahu. Dorostli jsme jeho hodnoty. Proto je teprve nyní můžeme docenit.

Boj havířů kutnohorských dolů v patnáctém století za dělnická práva nám zobrazil Tyl na úsvitu socialismu s jasnoživou zkušeností revolucionáře. Jedině jistá poplatnost romantismu svědčila o době vzniku tohoto díla. Novodobé úpravy je chtěly z této poplatnosti osvobodit. Dařilo se jim to se střídavým zdarem. Úprava Karla Winklera, kterou uvedli v hronovské soutěži svitavští ochotníci, je šťastným pokusem. Oproštuje „Kutnohorské havíře“ od přemíry romantismu, aniž rozrušovala jejich dobový ráz. Vypuštěno hlavně setkání horníkovy dcery s panským synkem, odcházejícím do ciziny očistovat jméno svého rodu. I když ani tato úprava není konečná, je nejšťastnější ze všech dosavadních — pokud je znám. Pomáhá Tylovi, zasahující šetrně do jeho díla. Svitavští, kteří tuto úpravu připomněli, dali dobrý příklad.

Na jejich podání zaujala především vnitřní opravdovost, s níž představovali Tylovy postavy. Proto lze klidně přehlédnouti mnohou neumělost. Uvědomovali si závažnost a obsažnost hry. Zejména typy dělníků se vemlouvaly prostotou. Trochu větší oživení pomůže příště větší přesvědčivosti. Balcar, který ztělesňoval Opatu, promlouval s tíživou vážností jeho věty, vyvolává místy hluboký dojem. Dušek ještě stupňoval ve svém Vítovi opravdové zaujetí, vytvářeje živou postavu uvědomělého mluvčího hornictva, takže vynikala jeho osvícenost a prohlédavost. Ona niternost, kterou u obou zdůrazňují před dovedností, jež se u nich časem dostaví, se projevovale také Votavovým mincmistrem, přesvědčujícím o jeho pánovitosti, pronikala rovněž výkonem Černého, pěkně napovídajícím ustrašenost obecního konšela, promlouvala posléze zvlášť názorně postavou Anežky, kterou obdařila Karešová lidskou vřelostí. Možná, že Kareš má větší zkušenost, jež však jej právě ponoukala k nadměrné kresbě zloducha v nápadného intrikána; patrně má Navrátil ošidný pocit jistoty, když v hejtmánovi uvolní trochu nadnesený tón. Oba zajisté schopní herci, musí dát v další své práci pozor, aby vnější výraz nepřevyšoval vnitřní pravdivost. Zatím co předchozí musí hledět k větší vnější výraznosti, tito musí přihlížet k větší vnitřní opravdovosti. Zvlášť se chci zmínit o Čížkově Hynkovi, který, vytvářeje svou postavu

neobyčejně pozorně, převedl ji poněkud do jiné polohy, byť bezděčně. Chtěl a měl zahrát hodného člověka. To mu nikdy zřejmě nedělá žádných potíží. Jenže jeho Hynek byl prostým dělnickým nebo rolnickým synkem. Hynek ovšem do společnosti pracujících nepatří. Čížek neměl zapomenout, že je to synek panský. Tato třídní zařazenost mu chyběla. Proto po druhé na takovou charakteristiku pozor. Jinak je Čížek ochotníkem, který zaujímá v souboru své pevné místo. Navrátil, Dědičová a Zelená, které uvádím za všechny ostatní, vypadali dobře. Až se ještě líp rozehrají, bude v nich mít svitavský spolek výrazný „lid“.

Režie Votavové byla šťastnější v jednotlivých scénách, ale rozvržení akcí bylo celkem všude vhodné a účelné. Jen větší stupňování hry a souhry bude napříště žádoucí. Skladná výprava Řeháčkova, provedená Černým, umožnila spádny sled obrazů. Méně náznakovosti a více realističnosti bude ovšem na prospěch další práci. Konečně slovo o scénické hudbě, upravené a řízené prof. Cebákem: má nesporné hudební hodnoty, ale nadměrné užívání harmonia — navozené chorálovým začátkem u Tyla — jí vtiskuje až mystický ráz; víc revolučního zdvihu by odpovídalo lépe náplni a vyznění dramatu.

Svitavští ukázali, že dovedou poctivě pracovat a že jsou schopni rozvoje. Měli by své hronovské vystoupení považovat za odpovědný závazek do další práce.

II.

Od Tylových „Kutnohorských havířů“ vede přímá cesta ke Gorkého „Matce“, od dramatu sociálního dospěl vývoj k dílu socialistickému, od Svitavských se dostáváme k Třebechovickým. Vytvářím tuto souvislost obou inscenací záměrně, třebaže ne-následovaly v tomto pořadí. Dávají však tuto posloupnost zcela přirozeně. Tato posloupnost také vystihuje postavení obou souborů v soutěži a ukazuje cestu, po které by měli jít všichni ochotníci: od Tyla ke Gorkému, od „Kutnohorských havířů“ k „Matce“, neboť první drama je přípravou k druhému.

Román Gorkého, nyní již populární, ukazuje historický boj dělnické třídy z počátku tohoto století na několika typických postavách ruského dělnictva. Gorkij s jedinečnou znalostí lidí i vývoje, na charakteristickém osudu, se vzácným uměním vytvořil tuto klasickou epopej, která prošla vítězně celým světem,

volajíc do boje, hlásajíc víru v dělnickou třídu, bojujíc za štěstí lidstva. Byla několikrát dramatisována. Její slávu ještě rozmnožil neméně slavný Pudovkinův film, jemuž byla předlohou.

U nás nebyla, bohužel, hrána často. Nyní ji poznáváme ve volném zpracování Kubalově. Proti nejznámější sovětské úpravě byl v této adaptaci položen důraz na tragičnost zápasu dělnické třídy. Mělo tím více vyniknout hrdinství jejich boje. Sovětská úprava zdůraznila optimismus tohoto zápasu. V naší úpravě více vystupuje do popředí matka, v sovětské vynikal boj jejího syna. Těžko lze z paměti srovnávat hodnoty těchto dvou verzí. Není však pochyby, že Kubalova úprava je citlivou prací. Jen čtvrté dějství s policejní nabídkou trpí značnou délkou. Jinak postupoval Kubala obezřetně, předváděje zvláště vnímavě dialog do své mluvné úpravy. Také v jeho adaptaci se ovšem stává pánem scény Maxim Gorkij. Duch jeho velkého díla ovládne vše.

Těžiště hodnoty inscenace Třebechovických je v jejich dramaturgickém počínu a v jejich herectví.

Matku vytváří pozorně Beránková. Vyrovnané tichá a přívětivá laskavost se šíří z její kresby. Veliká vnitřní opravdovost, z níž roste obětavost i statečnost, se zvedá v její jemné a prosté hře. Stejnými vlastnostmi se k ní přimyká postava mladé učitelky, kterou naplnila Hladíková přesvědčeným uvědoměním a vřelostí citu, snoubíc pevně oba rysy. Zjevem i plachostí vyslovila nadto dokonce mnoho z typicky ruské zakrývané bouřné něhy. Obtížnou roli udavačky ze zloby i trpkosti vystihla pozoruhodně Simonová.

Neméně výstižně vytvářeli své postavy muži souboru. Tak na příklad málokdy ochotníci svedou role vyšetřujících policistů. Zde byly zahrány znamenitě. Beránek obmyslil svého setníka pravým vyčkávacím, čenichavým, vtíravým klidem i výbuchy vyšetřujícího policajta, Štrégl uměl spojit devotnost s obojností strážníka v střídavě odpudivou i směšnou podobu, Simon přes jistou nezřetelnost přednesu pěkně vystihoval uhlazenou protřelost okresního náčelníka. Ředitele továrny zahrál přesvědčivě Brandejský, zejména v byrokratickém vzhledu a chování. Rovnocennou charakterisační protiváhu s lidskou převahou v kresbách jim tvořili představitelé dělníků. Mrázův krásný zjev dělníka, plného citu a střídmeho v projevu, uvědomělého bojovníka, kterého vyjádřil Mráz s realistickou prostotou i určitostí, náleží k nejlepším

výkonům představení. K nejobtížnějším úkolům patří role nemocného dělníka, jež vyhrál svými bolestně křečovitými pohyby a zadržavým přednesem docela uspokojivě Souček. Dva jiní dělníci, Mackův a Metzlův, zaujmou svou věrojatností. A konečně hlavní mužskou postavu, k jejímuž podání chci přičinit delší poznámku, jsem si nechal na závěr. Vytvořil ji Šafář. Rozehrál všechnu její vnitřní citlivost, vnímavost, bystrost. Vystihl její růst, odhodlanost, bojovnost. Bojovník v ní promluvil naplno. Jedním ji však ohrozil: nevyrovnaností. Vlasov je vášnivce. Může být i romantik. Ale není a nesmí být rozervancem. Někde nabývala jeho romantičnost nebezpečné převahy nad realností revolucionáře. Ale jen někde. Vlasov ví, co dělá, ví, co mluví. Nedává se unášet. Šafář se unést někde dal. Náhlé přechody od pianissima k fortissimu a naopak, namnoze nezdůvodněné, působí ideovou rozkolísanost charakteru, který je v podstatě jasný. S touto výhradou, určenou dalšímu, velmi nadějnému rozvoji Šafářovu, musím uzavřít tuto poznámku zjištěním, že vnitřní zaujetí a účastenství, s nímž zjevně Šafář svou postavu vystihuje, tvoří živé ohnisko celého představení, na jehož celkové úrovni se podílí.

Jeho výprava, v podstatě realistická, přechází rovněž někde v romanticky chmurnou nadsázku, jak ve vyjádření bídy sedřených stěn dělnického příbytku, tak v tovární scenerii, ale zase to je poznámka spíše k dalšímu vývoji než důrazná výtka jeho scéně „Matky“. Jenom ten dřevěný traversový strop zbytečně připomíná zapomenutou konstruktivnost předválečných scén. Výtečná je pravá rozedraná stěna obydlí, znamenitý je vždy půdorysný rozvrh, nesehlávající zůstává ovzduší a světelný účín. Režie zůstává za výpravou. Je velmi silná v individuální, trochu slabší v kolektivní hře. Dělnický lid vyniká průkaznou typičností.

Ve svém celku patří představení Třebechovických k nejlepším výkonům letošní soutěže. V divadelním oboru této soutěže lidové tvořivosti zaujímají zatím vůdčí postavení.

*

Obě vystoupení, Svitavských s „Kutnohorskými havíři“ a Třebechovických s „Matkou“, jsou manifestačními projevy pokrokové dramaturgie. Tyto soubory vystoupily na XIX. Hronově skutečně v Jiráskově duchu.

DOKLADY HRONOVSKÉ OBRODY

XIX. Jiráskův Hronov, jak jsme si tu pověděli, mění tvářnost těchto tradičních soutěží. Jeho náplň znamená počátek obrody jejich obsahu i poslání. Tentokrát uvedu nejvýznačnější doklady této obrodné změny, dvě sovětské hry, které také svědčí o správné cestě, kterou značná část našeho ochotnictva nastoupila. Jestliže se právem všude na XIX. Jiráskově Hronově zdůrazňuje potřeba boje o nového člověka, není pro tento zápas lepší zbraně než sovětské drama, v němž se už nový člověk vyskytuje. Promlouvá k nám také z obou her, z Isajevovy a Galicovy veselohry „Volá vás Tajmyr“ i ze špiónážní hry „Konfrontace“ bratří Turových a Šejnina, které byly do letošní soutěže uvedeny.

I.

Mám-li krátce říci několik slov o těchto hrách, kteří je neviděli, stačí, povím-li o první, že s lehkým situačním vtipem ukazuje na zábavném případě spolupráci těch nových, sovětských lidí, a že ve druhé se ocitáme tváří v tvář novému, socialistickému vlastenectví lidí sovětské země v zápase s fašistickými vyzvědači. První se odehrává v jediném pokoji moskevského grandhotelu, zabírajíc asi patnáct osob do svého velkého kolotoče, z nichž polovina je důležitějších, ostatní episodní, takže si v ní zahraje soubor větších i menších možností, především v mužských rolích; druhá se odehraje ve dvojitým prostředí prostých kanceláří mezi dvěma desítkami osob, z nichž jen čtvrtina jsou ženy, ostatní muži, u kterých opět asi polovina je obtížnější, polovina snazší, takže zase se stává tato vážná hra dosažitelnou souborům různých sil. Mohli bychom se nyní obírat postojem kritiky sovětské i naší k těmto hrám, připomenout vážné výtky proti situační okoukanosti první, proti podezřelé senačnosti druhé, určit jejich místo v sovětské tvorbě, které není vysoké, zabývat se jejich klady a zápory, ale není to nutné. Stačí, co jsem naznačil, abych upozornil na nebezpečí, které podání obou těchto her hrozí. Soubor musí dát pozor, aby se mu první hra nezvrhla v pouhou situační hříčku, nezapomenout na člověka a na smysl veselohry, který tkví v obrazu spolupráce a vzájemné pomoci sovětských lidí; soubor dále musí dát pozor, aby mu z druhé nezůstal pouze napínavý děj, z něhož by náležitě nevystupovali sovětské vlastenci. Aniž by jakkoliv pomíjel komiku a humor první nebo poutavost druhé, musí se soubor, který si je vybere k inscenaci, především věnovat kresbě postav a prostředí, aby uchoval jejich prostou a závažnou obsažnost.

Provedení, jehož se oběma hrám pro hronovskou soutěž dostalo, skýtá přesvědčivé doklady uvedených tvrzení.

II.

„Volá vás Tajmyr“ nastudovali Levičtí ze Slovenska. Obsadili si hru dobře. Strefili se správně do jednotlivých postav. Košut vypadal zdravě a směle, měl jistotu v pohybech i v řeči. Proto mu vyšel pěkně hospodářský vedoucí dalekého Severu; stejně mladicky a svěže působil zjevem i jednáním Bohuš, takže také on ztělesňoval šťastně svou postavu — geologa. A jestliže už jsem tímto tvočivým typem sovětského mládí načil, budu pokračovat. Ženský typ sovětské pracovnice vystihovala opravdu živě Kostyrková — v ústroji, vystoupení, chování, napovídajíc onu oprávněnou naději, již vyvolává její odhodlanost. Stejně mladou svěžestí působily episodní postavy chlapce (Antalíkova), námořníka (Cvičely), milicionáře (Majera) i Uzbeka (Točka), veselé trio artistů (Š. a D. Antalíků a Lörincové), výstupy „muže své ženy“ (Batělova) i „člověka s bradkou“ (Jurčekova) a zvláště „člověka v kostkovaném kabátě“ (Ševčíkova). Podobně si zaslouží zvláštní zmínky v souboru těchto veselých postavíček důvtipně jemná karikatura zpěvačky Lörincové, i s jejím mlčelivě anonymním průvodcem. Horvornou a rejdivou pokojskou živě vyhrávala Majerová, která by také měla stejně pěkně a hbitě, jako hraje, ustýlat postele, aby udržela v komické postavě charakteristiku pracujícího člověka, jež představuje; výřečnou ženu, jež hledá svého muže — aniž by z ní dělala starokomickou šarži — velmi citlivě vyhrála Sumarová, prostou a poctivou dívku, půvabně směšnou v bezradné situaci, vytvořila docela vhodně Batelová, posléze starou matku velmi přesvědčivě Bajanová. Na všech těchto ženských postavách, komických i vážných, upoutává nejvíce vnitřní opravdovost a uměřenost charakteristiky. Uzavírám tento popis výkonů Levických dvěma charakteristikami, u nichž vlastnosti právě uvedené nalézám ve vrchovaté míře, u Šalingovy postavy staříka a u Neu-

meisterovy postavy filharmonického ředitele, neboť Šaling prokresluje svého staříka do pěkných odstínů, vyhrává umně všechny situace, ale nikdy nemizí z jeho výkonu prostá bezprostřednost, již obsahuje také v plné míře výkon Neumeisterův, směle zabíhající do komiky, nikde samoúčelné, která má nedolatelné kouzlo člověčiny, z níž v pravé chvíli vystoupí vždy myšlenka. Uvážíme-li, že tento jadrný herec měl také režii, pochopíme živost a bezprostřednost celého představení, jehož účelnou scenerii hotelového pokoje Šaling řešil vhodně, rovněž s hereckým citem, tak, aby hereckému podání nic nepřekáželo. Ani se nemusil zříkat většího situačního účinku. Ten ohrozí podání této veselohry jen tam, kde jsou vratké postavy! Výstižnou „ruskou“ hudbu napsal do hry nadaný a zkušený slovenský skladatel Tibor Frešo.

Levičtí mohou rozvíjet klidně své výrazové schopnosti. Měli by se nyní soustředit k potřebě souhry, k stupňování akcí, k přirozeným přechodům, k vnitřní vazbě.

Mohou se těmto prohlubujícím prvkům jevištní práce věnovat, protože to hlavní, smysl pro člověka a pro ideovou obsaženost divadelní práce, již mají a pěstují. Při své další práci si musí podržet opravdovost a bezprostřednost, které zdobí nejvíc jejich ideologicky uvědomělé a lidsky poctivé ochotnické dílo.

III.

„Konfrontaci“ uvedla Pražská beseda z Nového Města. Přihlédněme nejdříve hned také k jejímu obsazení. Pro sovětského vyšetřujícího soudce má soubor znamenitý typ v Kotrbovi — rozložitý, statný, přímý a chytrý muž, jak jej tento herec zakládá — to je velmi správné. Do postavy jeho spolupracovníka nachází Veselý smysl pro srdečný a bdělý tón, jak se sluší v rozhovoru volném a služebním. Jen bylo třeba více promýšlet znaky ruských lidí. Méně ručně hovořit, více si zapřemýšlet. Pochodit, pokouřit, zazpívat si pro sebe! Jakmile se spustí překotný rozhovor, už je tu anglikánská konverzační hra nebo detektivka! A tím ani oním „Konfrontace“ není. Oba herci by byli takové sovětské lidi vystihli, neboť mají nadání. Jen kdyby si byli lépe a hlouběji uvědomovali ráz hry a povahu sovětských občanů. A tak to je v jejich inscenaci dál. Opakují se stejné přednosti, opakují se v ní stejné nedostatky. Pro lékaře vypadá Kutta docela věrojatně, tím spíše Havlíčková pro mladou

lékařku a podobně slibně Hojdarová pro roli sesterské hospodyně. Zase bylo třeba jen pozorněji u lékaře promyslet jeho starosvětskost, naproti tomu u lékařky ještě více vyzvednout nového člověka v tom, jak ve své socialistické jistotě má tato dcera laskavou shovívavost k nechápavému otci, onen trplivě výchovný postoj člověka socialistického sebevědomí. Tyto zvláštní a typické rysy socialistického člověka bylo nutno zdůraznit. Jen si je plně uvědomit!

Vážněji se jeví některé nedostatky u představitelů továrního prostředí, protože zde mohou více čerpat z domácích zdrojů. Proto by bylo třeba lépe vycharacterisovat konstruktéra (Rohlík), brigadýra (Vališ), vrchního inženýra (Karger), vedoucí leteckých závodů (Salusová). Nikterak nebyly jejich výkony špatné. To bychom si nerozuměli. Ale měly a mohly být výraznější. Stejně živější mohl a měl být kolchozník (Broukal), stařík (Hink), mladík Zunův, dozorce (Semík), nahmátnutí místy dobře, někde nedotažení, aspoň tak živí jako Plevův krejčík, hraničář Vedralův a postavička Musilové či Plevové. Nejde mi ani tak o účinnost charakteristik, jako hlavně o jejich správnost. Nad veškeré charakterisační rozpaky se zvedá postava jak Lechnerové, která vystihla v židovské krejčovské správně typ domácké povídavé ženské, již by ještě slušela jen větší pohyblivost, tak zvláště ovšem Riegel, jehož židovský krejčí se svým sebevědomím, bystrým odhadem, pajdavou chůzí revmatika a výstižnou maskou se stal vedoucím výkonem inscenace.

Po výhradách, které jsem uvedl u většiny výkonů v postavách sovětských lidí, musím dodat úhrnnou poznámku. Nepochybuji o větších či menších schopnostech členů Pražské besedy. Jestliže nevyhrávají zatím plně mnohé postavy, pak tomu není tak proto, že by neměli nadání, ale že se nepřipravili lépe pro charakteristiky sovětských lidí. Studium náplně a rysů postav hry musí napříště předcházet jejich vyjádření.

Musí lépe znát člověka svého pracovního úkolu!

Bylo to vidět na několika episodních postavách představitelů německého fašismu. Protože se tu mohli opřít o znalost, zahráli je hodně přesvědčivě. Mokošin i Regal prostými prostředky vystihli správně strohou a zvrácenou povahu fašistických důstojníků, Bednář a Zuna plně vyjádřili nebezpečné nástroje, jimiž se mladí fanatici fašismu stávali. Součková neméně přesvědčivě vyhrála vyškolenou vy-

zvědačku. Mlčelivý sluha Vališův vhodně strohou a zvrácenou povahu fašistického slouhy.

Sovětského člověka může náš ochotník poznávat nejen z literatury, ale také přímo ze sovětského filmu. Náhodou v tomto případě měli Pražští možnost vidět dokonce rovnou film „Omyl inženýra Kočina“, který je filmovou podobou „Konfrontace“. Jenže nejde ovšem o to, aby napodobovali sovětská díla. To by byla chyba. Ale učit se z nich poznávat sovětského člověka, to je nutné. Potom podoba — naše podoba — již vyjádříme tohoto člověka ve svých inscenacích, bude odpovídat jeho podstatě, kterou svého diváka přesvědčíme. Na představení Pražských naprosto nechyběla schopnost, ale bezprostřednost. Namnoze vadila právě předčasná dovednost nebo obratnost, která se přenáší přes obtíže podstaty, aniž se s nimi vyrovnala aniž ji pochopila. Tomuto nebezpečí musí Pražská beseda čelit. Dobré

je, že nenapodobuje profesionální divadlo, že jde svou cestou, že si našla v souvislosti s kulturním životem našeho velkoměsta své pracovní místo a své poslání.

Konečně všeobecnou zásadní poznámku: Teprve nyní, kdy poznáváme sami přímo doma našeho člověka na cestě k socialismu, lépe budeme rozumět a lépe vyjadřovat člověka sovětského.

*

Levičtí i Pražští připomněli široké ochotnické obci dvě užitečné hry: „Tajmyr“ a „Konfrontaci“. Není pochyby o tom, že obě nám mají co říci. Není pochyby, že obě nám ještě nadlouho poslouží, zvláště na ochotnických scénách. Není pochyby, že jsou obě dosažitelné převážně většině ochotnických souborů. A není tedy pochyby, že mají být hrány. Proto bylo správné, že na ně letos včas obě tato hronovská představení poukázala.

S JIRÁSKOVOU LUCERNOU NA NOVOU CESTU!

O potřebě uvádění Jiráskova díla v hronovských soutěžích psát netřeba. Nutno však objasnit potřebu nového postoje k dílu Jiráskovu. Naše divadla se obracejí právem k Jiráskovi jako k zaručené hodnotě. To je jistě správné. Není však správné, že k němu jdou vyšlapanými cestami. Mají a musí hledat nové. Jestliže mohlo Realistické divadlo objevit novou podobu Jiráskova „Roháče“, protože se tu soubor nových umělců naší doby vypravil cestou nového chápání jeho odkazu, jak k ní odedávna vybízel Jiráskův velký vykladač, Zdeněk Nejedlý, mohou a musí se touto cestou dát všichni. Obstojí na ní ovšem pouze ti, kdo se na ni vyzbrojí novým duchem a novým srdcem. Pro ochotníky by měl být Jiráskův Hronov vždycky školou a zkouškou tohoto tvůrčího postoje k dílu patrona jejich soutěží.

Půvabné dílo, jehož realističnost stejně jako fantasičnost se prostupují ve vzácné jednotě, hluboké dílo, v němž životní zkušenost našeho lidu vyvěrá ze svérázného poznání světa, obsažné dílo, ve kterém myšlenka svobody a práva našeho lidu promlouvá řečí pevnou a jemnou, básnické dílo, které povznáší, snoubí moudrost s humorem a sílu s křehkostí!

Dva světy „Lucerny“, selský a panský, vyžadují nyní zvláštní citlivosti podání.

Po generacích se dědila představa jejich postav. Tři z nich zůstávaly stejné ve své základní podstatě; neměnily se, spíše pouze obměňovaly: postava sebevědomého, rozvážného mladého mlynáře, postava starostlivé a laskavé mámy a postava krásné a zdravé, jemné a prosté dívky Haničky. Ostatní se měnily mnoho, vzdalujíce se začasté autorovým podobám.

Tak hned na příklad mladá kněžna byla mezi dvě-

ma světovými válkami podle vzoru naší populární herečky hrána většinou jako odrostlá koketní svěhlavička, postrádající dobového i třídního charakteru. Mizívalo úplně citlivé spojení půvabné dámy, rozmarné a znuděné, s neukojenou ženou. Málokdy byl vystižen její dvořan ve své mužské prázdnotě. Přečasto byl chápán jako krásný pán, někdy jako zhýčkaný světák. Vrchní, jemuž se nezdařilo uvítání kněžny, býval nešťastným správcem — s roztomilou směšností brebty, který marně dře a zábavně poplete svou uvítací řeč. Byl viděn jenom s tohoto úzkého hlediska. Na jeho krátký první pánovitý výstup se zapomínalo. A nevnímal se také od konce, kde se svévolným rozhodnutím k porážení lípy a postupem proti učitelskému mládenci projevuje jeho panovačná zlovůle, za níž je řád nesvobody, jež představuje.

Naproti tomu se stupňoval nepoměr složek Jiráskova díla tím, že svět selský býval podáván s přemí-

rou směšnosti a obhroublosti, začasťe dokonce omezenosti i hlouposti. Interpretům nestačilo, aby dva rychtáři svou milou neohrabaností zvrátili obřadnou nudu při kněžnině uvítání, jak to napsal Jirásek. Udělali z nich zhusta úplná motovidla. Z ostatních zevlující strejdy! Málokdo napadlo, že to měl lid vše nařízeno, že tam rychtáři jít museli, že jim bylo takové vyčkávání a mluvení na obtíž. Málokdo dovedl v správném humoru této scény postavit vesnický lid důstojně. A konečně málokdy byl jmenovitě v ostýchavém a rozpačitém učitelském mládenci spatřován zároveň trpký a těžký úděl tehdejšího vesnického učitele, protože komika podání této postavy zablánela pohledu na sociální tvářnost jeho osudu.

Z líbezné Jiráskovy hry, v níž se vážně prostupuje s veselým, dělána veselohra nebo dokonce fraška. Komika v ní nahrazovala humor. Vyvážený poměr složek se rozvracel.

I postavy vodníků často sloužily těmto bludným záměrům. Zvláště lyrický vodník propadal komice, namnoze docela groteskní. Tou trpěla rovněž postava Kláskové i postavy šumařů, jenže zde aspoň se tím nenarušoval vztah společenských sil, třebaže to postavy i ráz hry také postihovalo.

Někde více, někde méně mívala „Lucerna“ tuto tradiční podobu. Dospělo se časem ke konvenci, která vždy vývoj zastavuje. Teprve doby, jakou je naše, určují nový a obrodný poměr k takové tradici, měníce ji. Nikterak to v tomto případě „Lucerny“ neznamená, že máme vyloučit nebo potlačit veselý živel, abychom dostali zachmuřenou hru o zápase prostého člověka českého s vrchností za práva a spravedlnost, nikterak to neznamená, že odstraníme humor z lidových postav, z uvítacího výjevu, z pohádkového světa, neznamená to konečně, že vezme lidskou podobu vrchnostenským postavám. Znamená to však, že najdeme správnou rovnováhu mezi živlem lidovým a panským, že u prvního neopomineme zdůraznit náležitě jeho postavení a jeho důstojství, že nám půjde především a více o humor než o komiku, že u druhého ukážeme také výrazně jeho panovačné a svévolné postavení, jež se nám nesmějí ztrácet v komice menších či větších služebníků tohoto feudálního řádu, že u vlastních pánů pro jejich uhlazenost neopomineme jejich vědomí moci, jmenovitě u půvabné kněžny, jejich choutek a rozmarů, že zkrátka postihneme třídní složení hry, stojíce na straně lidu, že nebudeme konečně vylučovat z Jiráskovy nějaké rysy nebo je tam násilně vkládat anebo

oslabovat srážky mezi společenskými živly hry a jejími postavami, nýbrž šetrně rozvažovat poměr sil, nalézat nový vztah složek díla, hodnotit jeho ideovou náplň s hlediska revolučního vývoje společnosti.

Žižkovský Sokol, který uvedl v letošní soutěži tuto Jiráskovu hru, se na ni díval po staru.

Podal tuto hru tak, jak ji dosud ochotníci i profesionálové chápou. Nedopustil se žádného přečinu. Nechci hodnotit jeho představení s hledisek, které jsem vyznačil. Uvítal jsem jejich hronovskou inscenaci prostě jako první celostátní příležitost, abychom si mohli povědět, jak by v budoucnu měla být „Lucerna“ nazírána, jak musíme rozvíjet její inscenační tradici. Žižkovský Sokol také neupadal do nějakých zvláštních tradičních omylů. Soubor se teprve propracovává. Proto bych chtěl nyní krátce vyznačit hlavně nadějně možnosti práce Žižkovských. Kožíšek (mlynář), Fischerová (kněžna), Vořechová (bába), Češpiva (Klásek) a Vágner (učitelský) vykazali nejvýraznější a nejživější postavy. V této hře vedou. V jiné mohou vyniknout i jiní. Tak Procházka (vrchní), Kubále (dvořan) a Svobodová (Hanička) osvědčili zjevně své schopnosti. Jestliže nebyli postavám tak blízko jako silnější předchozí skupina, tím spíše zase bych chtěl docenit charakterizační úsilí, které projevili. Mezi představiteli vesnických typů (Hanyš, Ledvína, Jelínek, Bílý a Vávra) lze najít opravdu také vlohy, které stojí za další péčí. O Tesařovi, Bartákovi, Tauchmanovi, Markové, kteří představovali typy panských služebníků, to platí rovněž! Zvláště se musím zmínit o živě viděné i hrané Kláskové, třebaže Kuřilová je trochu vzdálena projevu venkovské ženy, konečně o pozoruhodných výkonech Coufala a Plačka ve vodnících. Otakar Procházka si musí hru rejižně rozvrhnout a skloubit. Ještě musí obrátit svůj zřetel k plynulejší souhře a k živějšímu propracování a vystupňování jednotlivých výjevů, zejména vítání, potom u mlýna a u lípy. Výprava Kožíška, Vágnera a Petříka patří k nejlepšímu, co Žižkovští ukázali. Kromě vnějšku mlýna a vnitřku zámku zvláště lesní scenerie a vnitřek mlýna měly realisticky poetický ráz. Kdyby ještě lépe hrálo světlo, stupňoval by se účín jejich prosté a výstižné scény. Uvedené obrazy stejně však patří k nejlepším ochotnickým výtvarným projevům. Žižkovské čeká velká práce. Mají pro ni schopnost. Proto ať považují svou účast na XIX. Jiráskově Hronově za závazek i pobídku.

Nicméně nutno Žižkovským připomenout, že

ochotníci, kteří jsou tak blízko zdrojům nové výchovy a nového poznání, mají povinnost, aby pro sebe i pro ostatní těchto příležitostí využili!

Uvedli v letošní soutěži nejoblíbenější Jiráskovo

dramatické dílo. Připomněli nám závazky, které k němu máme. Pokusil jsem se je vyjádřit alespoň v hlavních rysech. I s tímto milovaným dílem se musíme vydat na novou cestu!

MALÉ FORMY VELKÉHO DÍLA NAŠÍ MLÁDEŽE

XIX. Jiráskův Hronov přinesl mezi několika druhy naší lidové tvořivosti několikéré ukázky práce naší mládeže. S hlediska obrody a obnovy naší lidové tvořivosti měla tato představení úplně historický význam. Představila naší mládež jako uchovatelku a množitelku naší lidové tvorby a tvořivosti. Obrodný a obnovný duch Soutěže tvořivosti mládeže ožil také na novém, XIX. Jiráskově Hronově, na němž zaujala svou prací přední místo. Stává se z ní avantgarda naší lidové tvořivosti.

Naše mládež zde vystoupila několikrát. Nejdříve předvedla „Pásmo vítězných souborů“ ze Soutěže tvořivosti mládeže, potom pod názvem „Rok na vsi“ nové pásmo, vložené do divadelní hry o brigádníkovi Ivánkovi, posléze uspořádala několik představení Mevra s pestrými pořady.

Konečně by bylo možno připočíst povahou vystoupení k mládežnickému pořadu detvanský folklor Jánošíkovy taneční skupiny z Filakova, kdyby byl ovšem mladický svým pojetím, ale nebylo tomu tak, takže k této poslední skupině, které se již zvláště věnovat nehodlám, jen hned poznamenávám, že některá čísla, zejména poslední, měla mocné kouzlo — ale celek trpěl nevýrazností.

Všechna mládežnická vystoupení mají hlavní podíl na tom, že XIX. Jiráskův Hronov rozšířil svůj obsah a smysl, vydává se letos ze starých úzkých hranic divadelní soutěže na širé a bohaté lány soutěže veškeré naší lidové tvořivosti.

Nebudu se zde obírat podrobným výpočtem náplně těchto představení. Chtěl bych jen poukázat na jejich historický dosah vcelku. Učinil jsem tak zatím ovšem již v zásadním projevu na zakončení XIX. Jiráskova Hronova na hronovském náměstí. Protože bych to nemohl nyní říci lépe, musím se na tuto část svého projevu prostě odvolat. Budiž mně to dovoleno:

„Copak se český a slovenský národ vyžíval a vyžívá jen činohrou?

Proč by se dokonce nemohly v budoucnosti stát Jiráskovy Hronovy také soutěží zpěvoherní? V našem divadelním vývoji ochotnickém jsme na zpěvoherní tvorbu zapomínali. Nové Jiráskovy Hronovy se na ni musí časem rozpomenout. Pěvecká a hudební tvorba naší mládeže, která sem letos přišla s tak zva-

nými malými jevištními formami, vnuká veliké a oprávněné naděje. Její práce naší tvořivost nesmírně obohacuje. Projevuje se v mnoha směrech tak jako se v několika směrech vždycky odedávna projevovala národní tvořivost českého a slovenského lidu. A její práce povede také k posílení zpěvoherní tvorby. Tato mládež se stane zpěvoherní ochotnické tvorbě oporou. Z Jiráskových Hronovů může přeskochit zápalná jiskra k Smetanovým Jabkenicím nebo Litomyšlím.

Kdo zde viděl a slyšel představení Svazu československé mládeže, ten uvěří! Kolik radosti a síly se línulo z českých a slovenských, ruských a sovětských písní, kolik života tryskalo z tanců naší mládeže letošního Hronova! Jak se obohatilo vědomí a představa naší tvořivosti. Jak obohatí tato pěvecká a hudební i taneční kultura samotnou divadelně-ochotnickou práci! Teprve tímto rozšířením obsahu a smyslu hronovských soutěží se uplatní a posílí naše lidová tvořivost ve svém plném národním bohatství.

Kdo to nevidí, tomu není pomoci. Kdo to vnímal, radoval se.

Jiráskovy Hronovy se tím prohlubují, posilují, porostou. Již se zde neozývají osamělé pijácké písně. Celé divadlo jhlo něhou slovenských písní milostných, jímalo krásnými písněmi o práci a boji, bouřilo mládím, vířilo tanci, sílilo pocitem slovanské družnosti. Kdo to slyšel a viděl, kdo to chápal a pochopil, byl šťasten.“

A dál:

„Jiráskův Hronov se letos stal soutěží veškeré lidové tvořivosti české, moravské, slezské a slovenské. Bylo na čase, že se u nás lidová tvořivost obnovila! Vždyť jsme pomalu zapomínali zpívat naše písně. Málokdo se dostával za první sloky. Zpívaly se

namnoze jen když se pilo. Ale u nás se zpívalo při každé příležitosti. V posledních dobách se však již nezpívalo. Zvláště když se pracovalo, zapomínalo se zpívat. Až teprve nyní osvobozená práce může zase zazpívat starými i novými písněmi. Vždyť už pomalu jsme zapomínali tančit naše tance. Vždyť už jsme pomalu zapomněli hrát na nástroje. Klavír mohl stát jen v měšťanských příbytcích. Proč umlkaly ostatní hudební nástroje? Zvláště lidové hudební nástroje mlčely proto, že je mladé generace neznaly a neuměly na ně hrát. Divadlo bylo a zůstává velkým projevem naší lidové tvořivosti, ale nebylo a nemohlo zůstat jeho projevem jediným. Proč naši tvořivost tak zužovat? Proč by mělo být větší zásluhou nebo větším uměním zahrát konverzační hru, než zatančit a zazpívat národní tance a písně? Proč by mělo být větší zásluhou umět divadelní role, než umět české a slovenské básně? Nyní sem přišla mládež, která už zase umí přednášet verše, zase umí zpívat písně a tančit tance. Umí zpívat a tančit po našem. Umí se radovat po česku a po slovensku, umí se radovat slovansky.

Od této mládeže se to budou učit další. Od této generace se to budou učit nové. Ale od této generace by se to měly učit také generace starší, které to už zapomněly, které to nikdo neučil, které k tomu nikdo nevedl. Mezi dvěma válkami tím několik generací trpělo. Patří nás do nich mnoho a mnoho. Naše nová mládež už tohleto všechno zase umí.

Už zase se budou moci ozývat na našich dědinách národní písně, už budou slyšet z našich tanečních zábav, už se mohou ozývat na našich národních a lidových slavnostech, protože je bude někdo umět. Kdo se o tom chtěl poučit, mohl to vidět a slyšet na XIX. Jiráskově Hronově.“

Mezi těmito tak zvanými „malými formami“, které utvářejí velké dílo naší mládeže a erbovní přínos do soutěže lidové tvořivosti XIX. Jiráskova Hronova, se vyskytla také zvláštní malá hra velkého významu, která, tvoříc rámec jednomu mládežnickému vystoupení, přebírá dobrou polovinu hodnoty představení celého.

Je to „Veselá historka o brigádníkovi Ivánkovi“, které se musím všimnout zvlášť. Její autor nebyl ani v hlavním programu uveden. Ale jeho dílko by mělo být uváděno všude stále. Prostý příběh o pravdivém

obrácení měšťáckého synáčka — pražské potápky na uvědomělého brigádníka, ostře viděný, společensky správně zakotvený, psychologicky bystře zachycený, s důvtipnými dialogy, plnými opravdové živosti při jejich veškeré jednoduchosti, se mně jeví jako skvoucí studie k velkému komickému dramatu, nicméně již v této podobě samostatné živoucnosti.

„Veselá historka o brigádníkovi Ivánkovi“ patří zkrátka k nejlepším příspěvkům letošní hronovské soutěže.

Kolektivita tohoto mládežnického vystoupení, které jsem nezískal v podrobném rozpisu, způsobuje, že při poznámkách o podání tohoto humorného příběhu nemohu uvést jména jednotlivých interpretů této inscenace. Všichni byli výteční! Tak především Ivánek byl vytvářen s útočnou charakterisační dovedností. Přerod byl vnitřně i navenek naprosto pravdivě vyhrán. Ostatní mládí bylo tlumočeno neméně šťastně. Všichni představitelé mladých lidí jsou tu mladými lidmi, ale nepůsobí zdaleka pouze nějakou přírodností prostého projevu, neboť se nechovají libovolně, bez záměru a důmyslu, nýbrž s přirozenou rozvahou a účelností. Je to nesmírně přirozené, ale není to nahodile přírodní. V tom je zvláštní cena jejich projevu. Ostatně, že dovedou vyjít ze sebe, o tom svědčí mezi nimi představitelé starších postav, než jsou sami — vzácně charakterizovaných rodičů Ivánka nebo se znamenitou karikaturní nadšátkou vyhraný typ šmelinářského číšníka anebo reálně podaná „mladá dáma“! Zde jsou mimo podezření, že hrají sebe a že jsou jenom těmi, které představují, protože zde je vytvářejí očividně. Podobně však vytvářeli ze sebe samotných typy vlastního mládí!

Potřeba náznakové zkratky se ovšem vnucuje jejich výtvarnému vyjádření scény. Nutnost účinné zkratky režijní dotváří pak jejich vtipnou, lehkou, výstižnou hru, která měla hojnost toho, co často chybívá, skutečný postřeh a humor.

Pro to všechno si vynutila „Veselá historka o brigádníkovi Ivánkovi“ naši zvláštní a vděčnou pozornost.

Mládí se na XIX. Jiráskově Hronově projevilo tvořivě, nadějně — mladě. Ukázalo, že se umí radovat. A že umí myslet a pracovat. Proto bude umět žít!

LOUTKY A MAŇÁSCI PO PRVÉ V HRONOVSKÉ SOUTĚŽI

Účast loutkového a maňáskového divadelnictví na XIX. Jiráskově Hronově se podílí na revolučním rázu této soutěže naší lidové tvořivosti. Loutka patří do dějin našeho divadla jako nositel jeho národnosti a lidovosti i jako nositel jeho výchovnosti a revolučnosti. Podílí se na jeho buditelském poslání. Proto se má plným právem podílet v soutěži lidové tvořivosti. Loutka přešla také do dějin našeho divadelnictví soudobého jako podílník na jeho uměleckém i politickém úsilí. Proto se má účastnit v soutěži divadelní práce také jako dědička a množitelka jeho tradic.

Druží se k ní s mladickým žárem maňásek, který se stává předvojem našeho loutkářství. Jeho vnitřní i vnější hybnost mu umožňuje, aby vybojoval nové tvůrčí oblasti. Je hoden naší loutkářské tradice, protože ji obohacuje.

Proto bylo na čase, aby loutky a maňásci vstoupili do nového rodu naší lidové tvořivosti oficiálně. Proto se objevily právem také de jure v hronovské soutěži. De facto patří do našeho národního divadelnictví odedávna.

Obojí živel, loutkářský a maňáskářský, byl na XIX. Jiráskově Hronově zastoupen po prvé. Představil se na něm velmi šťastně a velmi příznačně.

I.

Loutkářská tradice byla representována hrou Vojtěcha Cinybulka „Ostrov splněných přání“, maňásková „Fraškou o kádi“ a „Směšnou prací“, starou francouzskou lidovou fraškou a sovětskou komedií současného autora. Tříaktová loutková hra i obě jednoaktové hry maňáskové jsou svým rozsahem i svým obsahem typickými projevy soudobé loutkářské tvořivosti. Cinybulkova pohádková hra s tradičními postavami, včetně Kašpárka, je zasvěceným pokusem o obnovu starší loutkářské látky. Jejím kladem se mně jeví stará moudrost, která učí, že bohatství nemá být smyslem ani naší touhy ani našeho úsilí, nýbrž láska a práce. Cinybulk o tom nekáže. Ukazuje to prostým a poutavým dějem své hry. Přitom charakterisuje docela přiměřeně její postavy. Vede si úsporně a účelně. Povážlivým nedostatkem jeho hry zůstává ovšem její závěr. Piráti se v ní náhle stanou pracujícím lidem. Násilí ideové i dějové a charakterové je tu příliš zjevné. Tento závěr vyžaduje změny. Hra obsahuje mnoho dobrého, co by jí nemělo trpět. Zasloužila by si opravy. Její mo-

rálka má zdravé jádro a její hodnoty nutno uchovat i šířit. Dětské obecenstvo zaujme, získá i poučí. Starofrancouzská fraška obsahuje neméně živou moraliitu, mnohem dravější v prostředcích i účinu. Situační i charakterová komika této hříčky je plna jaderného naučení, které plyne z řízných slov i pádných skutků. Její smysl vynikl teprve náležitě důvtipným příměrem k moderní komedii sovětské. Gradovova hříčka ve stejně živé situaci a stejně živé charakterisaci dospívá k stejnému naučení o potřebě vzájemného pochopení a dělnosti. Důmyslné dramaturgii maňáskového souboru se podařilo vyvolat hluboký vztah mezi těmito komedii — Fraškou o kádi a Směšnou prací —, jímž stupňovala jejich společenský dosah a smysl.

První hru uvedlo loutkové divadlo Kašpárkova říše z Olomouce-Hejčína. Charakteristiky postav jednotlivými hlasy (Hauserová - čarodějka, Vidlař - kapitán pirátů, Lón - rybář, Hejtman - kormidelník, Dřímál - mrtvý lodník, Cikryt - duch modré perly a vypravěčka - Spáčilová) byly přiléhavé. Ke Kašpárkově Lónové bych chtěl říci zvlášť několik slov. Ženskost jejího hlasu nesouhlasí s mužskostí tohoto Kašpárka. Jeho vnější i vnitřní charakteristika se s ženskostí hlasu v podání rozchází. Jmenovitě v kostymu je starší, vážnější, mužnější. Tento jasný ženský hlas nedává představu hlasu chlapeckého. Domácí divák si snad může zvyknout. Novému diváku rozpor mezi hlasem a postavou vadí. Přitom ovšem nelze pominout, že přednášen je Lónovou čistě, zřetelně, vnímavě. Barva tohoto krásného, ale nesporně cizorodého hlasu by ovšem musela být přemáhána ještě výraznější psychologickou charakteristikou. Nositel závažného obsahu této hry i jiných — tradiční Kašpárek — stejně jako dovedná interpretka, která mu zůstává proti své vůli a bez své viny vzdálena, si tuto zvláštní pozornost vynucují. Pohyby všech loutek (Brožková, Chromcová, Macháčová, Prstková a Vidlař) jsou výstižné. Zpěv (Huroň, Prstek, Ing. Čech, Lón a Dřímál) upoutává svou citlivostí, již se vyznačuje ovšem také dramaticky účelná hudba Ing. Machoně, která nedoprovází, ale spolutvoří účín hry. Na klavír hrál dobře Ščudlík. Dramatičností, prostou pouhé popisností, vyniká výtvarné podání hry Cinybulkem, jehož scenerie mají zároveň malířské hodnoty. Režie Štěrbova (inspičientka Spáčilová) i technická spolupráce Spáčilova a

Malendova (světla Brožek, staví Spáčil) se podílejí na živosti, plynulosti a spádnosti představení. Kolektiv tlumočí hru s citem a vkusem, který určuje vysokou úroveň této loutkové inscenaci. Jí se projevuje technická kultura naší loutkářské tradice.

II.

Dvě maňáskové komedie provedl Vinohradský soubor Divadla umělecké výchovy. Na jejich inscenaci bylo názorně vidět, jak lze tuto naši tradici rozvíjet. „Fraška o kádi“ zaujme především vzácnou charakterisací postav hlasem, která je dílem Erika Kolára (Kuba), Libuše Tittelbachové (ženy) a Emilie Skálové (tchyně), kteří vyvolávají určitost lidského obsahu těchto postav, který má v pohybových tlumočnících, Šustové, Tittelbachovi a Eichelmannovi, opravdu rovnocenné spoluautory oněch uvedených postav.

Odtud vyplývá jejich přesvědčivost.

Tento člověk v loutce mne u Vinohradských nejvíce zaujal.

Takovou lidskostí se vyznačuje také podání postav „Směšná práce“ Eichelmannovou, Tittelbachovou a Kučerou, u něhož by prospělo, kdyby přitlačil na komiku postavy, jinak pečlivě mluvené, s nemenší jistotou charakterisované pohybově Tittelbachem a Vranou, která s Leštinou velmi dobře, bez groteskního přízvuku, vybečí i tele i dítě. Maňásci Vinohradských hovoří člověčinou.

U „Frašky o kádi“ i u „Směšné práce“ bych rád upozornil ještě na inscenační sloh představení. Režie Erika Kolára dbá stylovosti francouzské frašky, uchovávajíce situační i charakterové pointy předsta-

vení. Tittelbachová vyvolává napětí „Směšné práce“ velmi obratně. Jen se nemusí bát více využít situační komiky. Výtvarně (Eichelmannová, Jindrová, Sova a Tittelbach) bylo dosaženo důmyslně stylisovaným realismem dobové i obsahové výstižnosti v první jako ve druhé hře (Eichelmannová, Lédr, Pop, Tittelbach), náležitě odlišené. Pozorně svítil Jindra. Leštinovy kostymy „Směšné práce“ jsou neobyčejné působné. Přitom realismus těchto maňásků zůstává při své životní průkaznosti pln výtvarné poesie.

III.

Využívám této příležitosti, abych se dodatečně zmínil, že také naše mládež se nadějně věnuje tomuto oboru umělecké činnosti. Divadelní soubor maňásků Svazu československé mládeže provedl na letošním Hronově „Zeleninku“. Je to vtipná hříčka pro děti z domácí zahrádky s dobře viděnými figurkami zejména rostlin a hmyzu, která jistě strhne do hry své diváky. Výprava byla vzorná ve své názornosti. Celé řešení divadélka příkladné svou jednoduchostí. Naši nejmenší diváci si tu přijdou na své. Jak je dobře, že se na ně myslí! Tato tvorba, loutková a maňásková, se jim věnovala již v dobách, kdy na ně nemyslel nikdo. Nikdy jí nemůžeme za to být dost vděční!

*

Loutky a maňásci se zasloužili o plnost představy naší lidové tvořivosti XIX. Jiráskova Hronova. Tato tvorbu čeká nyní v naší lidové kultuře velká budoucnost.

Loutky a maňásci — dvojí stránka téhož listu jedné divadelní kultury!

ARMÁDNÍ SOUBOR PO PRVÉ V HRONOVSKÉ SOUTĚŽI

Československá armáda první republiky se zúčastnila těsně před válkou hronovské soutěže, aby skutečně i symbolicky byla přítomna dramatisaci Jiráskova „Bratrstva“, kterou pořídil Dr. Kudrnáč, dávaje v jejím závěru pochodovat našim vojákům, aby vyvolal souvislost mezi duchem husitských bojovníků a obránci ohrožené republiky. Toto vystoupení bylo ovšem pohostinské a manifestační. Armáda zde vystoupila jako vojenský útvar.

Tentokrát však přichází naše armáda do hronovské soutěže v nové podobě. Je to především nová armáda lidově demokratické republiky, která se účast-

ní lidové tvořivosti, jež náleží k její kulturní a politické výchově. Potom je to armáda, jejíž osvětová činnost není pouze zábavou, byť sebeušlechtlejší, nýbrž ústrojnou složkou a uvědomělou potřebou její duchovní výzbroje. Armáda vstoupila na XIX. Jiráskův Hronov jako útvar osvětový. To se stalo v dějinách hronovské soutěže i v dějinách naší armády po prvé. Tato historická událost je svědectvím hluboké změny a revolučního vývoje armády i Hronovů.

Stalo se tak představením pozoruhodné náplně. Po prvé promluvil v této naší tradiční hronovské

soutěži neslovanský autor, přímo anglosaského původu, dokonce dnešní dramatik americký, správněji řečeno hned dva, Arnaud d'Usseau a James Gow, novináři, jejichž „Hluboké kořeny“ tvořily repertoární hru našich profesionálních i ochotnických divadel. Armádní soubor dal po prvé v Hronově promluvit hlasu pokrokové Ameriky. Tento dramatický čin musí být náležitě doceněn.

Na jeho zásadní hodnotě neubírá nic skutečnost, že desátník aspirant Rudolf Vacek zasáhl vlastní ideovou úpravou do znění hry amerických autorů. Obírají se v ní palčivým problémem rasové diskriminace černochů ve Spojených státech amerických. Ukazují na její hluboké kořeny. Odhalují nebezpečí tohoto amerického rasismu. Představují nám jeho kapitalistické nositele. Napovídají kořistný původ jejich moderního otrokářství. Američtí autoři ještě nedovedli ovšem říci poslední slovo. Neuvědomují si třídní příčiny tohoto rasismu bílých proti černým. Náš úpravce je řekl za ně, poukázal na třídní původ této americké rasové nenávisti. Počínal si uvědoměle a zasvěceně. Rozřešil celý problém ideologicky naprosto správně. Jen idealistické stanovisko černošských bojovníků proti rasismu nezměnil. Šlo by to ostatně velmi obtížně, aniž je toho třeba. Avšak ani jeho třídní výklad hře neprospěl. Jednak se jej nepodařilo rozřešit správně umělecky. Šustí ve hře papírem. Závažnější se však jeví fakt, že posílením pokrokového živlu ulevil tíži americké skutečnosti. Posílením kladných postav, kterým je jasný boj proti třídnímu nepříteli, skreslil poměr sil v tomto americkém zápasu. Idealisoval jeho stav. Vytvořil naděje a vyhlídky, které nejsou oprávněné. Člověk, který jeho úpravu vidí, si říká: když je to tam tak jasné poctivým lidem, tak to není tak zlé; udělají si snadno pořádek. V tom tkví omyl našeho autora. Kdo uvidí hru autorů amerických tak, jak ji napsali, odchází s docela jiným pocitem. Soucítí s černošským národem a nenávidí jeho zotročovatele. Uvědomí si tíživost boje a obtížnost uvědomování amerických lidí. Tak je to správné. Nenalhávat si nic. A učit nenávidět nositele rasismu, ať jsou odkudkoliv a vyskytnou se kdekoli! Vacek měl dobrý úmysl, projevil nadání, ale je lépe nechat mluvit d'Usseaua a Gowa. Mluví pravdivěji, protože mluví ze zkušenosti. Ať o amerických věcech raději mluví přímo pokrokoví Američané! Ať nám především oni sami řeknou, co chtějí a co říci musí.

Divadelní kroužek vojenského útvaru 8927 z Be-

rouna poctivě hru nastudoval jak herecky, tak režijně i scénicky.

Kdyby desátník aspirant Malach ještě citlivěji přihlédl k vyznačování dramatického času světlem, neměli bychom žádnou podstatnější výtku jeho scéně. Byla docela přijatelná a přesvědčivá. Až režiséři rotový aspirant Hýbl a desátník aspirant Vacek si osvojí smysl pro lepší vazbu a pro gradaci výjevů, zvednou účín jednotlivostí i celku. Správný byl jejich rozvrh a jejich přechody jednotlivých akcí.

Z herců především úpravce Rudolf Vacek sám projevil smysl pro charakteristiku uvědomělého spisovatele. Zde vedle citu pro stav člověka — pro jeho vnitřní stav — se ukázala také schopnost účinného výrazu. Za ním nutno uvést Karla Vacka, který hrál černocho. Také zde vědomí náplně postavy a základních prostředků umožnilo přesvědčující výkon. Žitka má dobrý přednes. Potřeboval by v představiteli „zlaté mládeže“ a její „zlaté politiky“ upevnit jeho i její hloupé sebevědomí a pak — ovládnout svoje rozpačité ruce. I tak tlumočil uspokojivě jeho omezenost. Pro starého senátora s podagrou byl Hýbl příliš mlád. Uvážíme-li to, vedl si dobře. Orlich vhodně vyhrával šerifa. Ale jak on, tak Pejša, Pánek a Korbel byli nesprávně oblečeni, vycházejíce z chybného pojetí představitelů americké policie. To se však dá snadno spravit. Z ženských postav především Eckhardtová věrojatně ztělesnila starou černošku. Úslužnost a prostota, posléze zdvih sebevědomí a do značné míry i výjev úzkosti o syna se jí podařilo vyhrát pravdivě. Mladou černošku — jestliže si uvědomíme, že to byl záskok — zahrála Trnková docela pěkně. Benešová se potřebuje především uvolnit. Jinak bude moci, jak ukázala v senátorově mladší dceři, hrát snadno dívčí postavy. Potřeba uvolnění v přednesu i chování čeká také Chourovou, která v nejsložitější ženské roli osvědčila vnímavost pro mučivé a prudké vnitřní stavy pánovité starší senátorovy dcery.

Méně přednášet, více své role prožívat. V těchto směrech je čeká velká práce. Ale čeká je také úspěch.

Armádní soubor berounský připomněl svým výběrem americké hry nutnost rozšíření hronovské dramaturgie na mimoslovanské autory. Od osvobození připomínám zde pro Jiráskovy Hronovy tuto nutnost. Československá, slovanská a sovětská tvorba musí i nadále tvořit těžiště hronovské soutěže. Ale vedle nich ať mluví také ostatní pokroková tvorba celého světa.

NÁSTUP SOUBORŮ ROH DO HRONOVSKÝCH SOUTĚŽÍ

Konečně se letos stalo skutkem, co bylo dávnou potřebou Jiráskových Hronovů. Dělnické ochotnictvo vstoupilo na hronovskou půdu jako rovnoprávná složka našeho divadelního ochotnictví. Stalo se tak 1949!

Léta letoucí k tomu nedocházelo. Už před válkou samozřejmě měli být v Hronově dělničtí ochotníci! Z mnoha příčin však k tomu nedošlo. Žádná z nich nám ovšem neospravedlní skutečnost, že dělnické ochotnictvo zůstalo dosud mimo Jiráskovy Hronovy. Tím spíše po válce! Jen třídním bojem lze tuto skutečnost vysvětlit. Až se tak jednou stane, ustanou, doufám, poslední řeči, že hronovská soutěž neměla dříve politický ráz.

Nyní tedy již dělnické ochotnictvo do Jiráskových Hronovů nastoupilo. Stalo se tak na památné XIX. hronovské soutěži. Samotný nástup těchto ochotníků se udál v duchu národního smýšlení dělnické třídy, neboť na XIX. Jiráskův Hronov vstoupilo české a slovenské dělnictvo pohromadě, prokazujíc dávnou jednotu českého a slovenského lidu.

Náplň jejich společného vystoupení je projevem jejich uvědomění v minulosti a svědectvím jejich závazků pro budoucnost.

I.

Soubor pražských klubů ROH, který uvedl hru Františka Spitzera „Tovaryš Martin“, vystoupil ve jménu závazného dědictví, které přejal po tomto průbojném socialistickém pracovníkovi ochotnickém, který zemřel za války mučednickou smrtí. Připomněl právem jeho památku. Nastudoval jeho hru „o středověkém cechu, která ukazuje, že v době, kdy se pokuty platily pivem, páni mistři a jejich ctihodné ženy dovedli umlčet a vyloučit z lidské společnosti člověka, jehož největší radostí byla tvůrčí práce“. Historická skutečnost kožešnického řemesla XVI. století dostala v Spitzerovi zasvěceného vykladače a dovedného dramatika. Odhalil třídní rozpory a vykořisťování tam, kde jiní naši dramatici před válkou i za války je dovedli nevidět, vytvářejíce nezávazné hry a povrchní komedie. „Tovaryš Martin“ ukazuje, že jsme ve Spitzerovi ztratili nadějněho dramatika, jemuž by teprve naše doba dala náležitě vyniknout a dorůst významu, který jeho práce napovídala a jeho hra příslibovala.

Napsal svou hru jako rozhlasovou. Je to samozřejmě na ní znát. Zvláště její vyznění bylo stavěno na rozhlasových možnostech. Proto ji bylo třeba upravit. Tohoto úkolu se ujal jeho přítel František Kubr. Znaje názory svého druhu, zasvěcen do zrodu díla jako přímý svědek jeho vzniku a vnímaje jeho stavbu i ducha, upravil „Tovaryše Martina“ se vzácnou citlivostí, rozvahou a důsledností.

Stalo se tak zejména v druhé části hry. Místo městských lázní, kde štvou počestné paničky ženu tovaryše — jež je nemanželského původu — svou nevraži-

vostí a zavidostí k zoufání, přeložil Kubr tuto nekřesťanskou štvanici na náměstí před kostel, aby tak vytvořil usvědčující protiklad jejich předstírané křesťanské lásky k jejich vlastním skutkům. O Božím těle odezenou přímo od oltáře ženu i dítě. Tento jímavý výjev, plný pravdivosti, působí otřesně. Tovaryš Martin, jemuž cech odepře pro původ jeho manželky právo, aby se stal mistrem, ačkoliv je nejlepším dělníkem, ostatně právě proto, že jím je, protože jim hrozí jeho soutěž, tento tovaryš, který se nemůže stát mistrem, vrací se mezi dělníky, kteří jednou svrhnou útlak vykořisťovatelského cechovního práva. V tomto návratu je přirozený a hluboký smysl úpravy, která dotváří, co ze hry logicky vyplývá. Kubr si počínal správně. Jen na jednom místě, tam, kde putuje tovaryš Martin s místa na místo, až ke králi, marně hledaje spravedlnost, by bylo třeba hru ještě náležitě přestavět, aby místo epického pásma vznikla dramaticky soustředěná Kalvarie Martinova osudu, kterou by mohli podat nejmenší ochotníci. Někde by bylo dále třeba zahustit dialog, jinde dokonce některý výjev, vyhrotit strážky. Hra má zdravý a pevný základ, takže tuto výstavbu unese. Kubr by se k tomuto dalšímu zásahu měl odhodlat. Dosavadní úprava, která prozrazuje jeho tvořivý postup, jej k tomu plně opravňuje. Měl by Spitzerovu hru dotvořit.

Stojí za zvláštní zmínku, jak kolem ní chodí netečně naše profesionální dramaturgie. Měla by se jí všimnout. Stojí za to.

Konečně nemohu odolat, abych nevyslovil názor, který od hronovského uvedení se mně ustaluje v pevné přesvědčení, že „Tovaryš Martin“ je vzácné operní libreto pro moderního skladatele. Poměr individuálního a kolektivního živlu, jeho střídání a jeho dramatická, kromě ideových hodnot, o kterých jsem

se již zmínil, předurčují tuto hru k zpěvohernímu zpracování. Výjevy soukromé, zvláště v rodině tovaryšově s motivem mateřské a otecké lásky k nevinnému dítěti, jež s jeho matkou tehdejší společnost vyhošťuje, protiklad s rodinou mistra, kde se otvírá zdroj hojné komiky, hromadné jednání cechu se všemi obřady a konečně výjevy veřejné, na náměstí i před chrámem, se sociálními i dramatickými kontrasty, v typicky českém sociálním prostředí, jsou všechno nové doklady, že hra je štedrým libretem. I na to by měl Kubr při své úpravě vzpomenout! Rozhlasovost hry ostatně napovídá zvukové hodnoty, které do ní uložil už její autor — František Spitzer.

Provedení hry souborem pražských klubů ROH mělo vysokou úroveň, která nesporně přispěla k těmto podnětům. Režisér Martinec uměl vyvolat na počátku atmosféru příchodu tovaryšova, jeho domnělou záhadnost, potom jeho oblibu a vzácnost, zejména však jeho usilovný zápas o práci. Vystupňoval náležitě cechovní obřad přejímání a rozpravu o nového člena. Konečně vyhrotil v závěru srážku do pádné údernosti. Všude vycházel z jasného třídního postoje. Jeho režie náleží k nejlepším pracím XIX. Jiráskova Hronova. Režijní vyrovnanosti dosahuje také Štuncova výprava, na které se technicky podílí J. Kopecký. Jen by byla na místě realistická prohloubenost a důslednost. Cechovní hospoda vyvolává živě prostředí, kostelní portál však svou náznakovou zkratkou na realistický účín chrámu nestačí, tím méně jeho okolí na náměstí. A podobně. Je třeba jít ve scénickém realismu ještě dál. Jinak vcelku dosahovala tato výprava žádoucího účínu. Může být spor o výtvarné pojetí hry. Nemůže však být sporu o ucelenosti výtvarného vyjádření, jíž bylo dosaženo. Platí to rovněž o Hepnarově hudbě. V rozhodných místech dosahuje plného účínu. Mohla by se však také uplatnit v soukromých výjevech. Zvedá citový a dramatický obsah do pozoruhodné výše. Proto by mohla být hojnější. Nebezpečí melodramu jí ani zdaleka nehrozí. Podílí se na dramatickém zdvihu vrcholných scén a v důrazu na jejich vyznívání. Také ona mně navozovala hudební možnosti, jež v sobě hra nesporně chová.

K herectví bych chtěl říci zásadně, že upoutalo svou uvážeností. Všichni zde vědí, co mají a co chtějí. Štuncová zpodobuje plasticky dravou paní mistrovou, dávajíc nahlédnout pod úhledným a bdělým zevnějškem do kořistného a bigotního nitra této po-

tvorné bytosti. Štuncová byla schopna svým zralým výkonem znenávidět tuto dravčí paničku, aniž postrádala líc její měšťanské důstojnosti komický rub, jež však příliš a zbytečně neukazovala. Její výkon stejně jako režisérův patří k nejlepším letošní soutěže.

Při vrcholném výkonu představení však musím podotknout do budoucnosti práce všech, že je čeká nutnost prohloubit realism, obrátit ještě větší zřetel k vnitřní závažnosti postav, jednání, dějů, nebát se o dovednost a o účín. Při takové technické vyspělosti nutno všechnen důraz klást na obsah.

Pro uvážlivou kresbu tovaryšské skromnosti, jíž začíná, a pro důmyslnou gradaci sebevědomí, jímž končí, musím hned za tímto výkonem uvést výkon Dohnalův v tovaryšovi Martinovi. Úspornost prostředků a dovednost jich užití staví jeho jemnou, ale výraznou kresbu této postavy do popředí práce letošní soutěže. Málem říci mnohé, o to jde. Také Štunc to dovedl ve svém mistrovi, pro jehož komický rys utlačeného manžela projevil vzácné charakterisační porozumění, vzdálené každého podezření z pouhé šarže. Je to celý lidský typ. Tuto charakterisační plnost nalézám rovněž v práci Černého a Bodláka. Nechybí ani Línovi. Vyjadřují soustředěně své postavy. Hrají je zevnitř. Nespokojují se vnějším figurkařením. Proto přesvědčují. To je základní hodnota práce tohoto souboru. Lze se o ní přesvědčit i ve výkonech ostatních. Jimmelová, Svobodová a Pachmanová nic nenahrávají, co by přesahovalo jejich niterný prožitek role. Jejich vnější výraz, ostatně plný, souvisí s jejich vnitřním tlumočením role, vcelku vždy přesvědčivým. Malé role jsou vyhrány Nejedlým, Hybšem i Gutovou docela správně. A proč najednou tu hraje chlapce dívka — Dubská? Bylo to dobré, ale je to zbytečné. Všechno toto zasvěcené a pečlivé herectví je hodno památky divadelníka Spitzera!

II.

Slovenský závodní soubor z Púchova doplnil tuto inscenaci Katajevovou jednoaktovkou „Zázrak v Pustatině“.

Na jeho podání nutno docenit, jak správně se všichni staví k svým úkolům. Wirgha a Tonhauser, ale také Hodoň, Mako a Škripec si vědí rady s postavami. Vždy podávají správně základní charakteristiku. Ač většinou mladší, musí vyhrávat charakterní role starších lidí. Zde projeví všichni schopnosti, které stojí za pozornost. Baronová ztělesňovala docela vě-

rojatně útlou orientální dívku, Čibenka a Uher mladé sovětské lidi. Platí i o nich vše, co již bylo řečeno. Když si budou hledět studia, dokáží mnoho. Molitor ukázal smysl pro živost výjevů i pro situační spád veselohry. Proto — do další práce!

Nakonec několik slov o tomto Katajevovi, která se ostatně vztahují na většinu jeho veseloher: vylévá často s vaničkou dítě. Strhává orientální závoj s domnělé vznešenosti starých řádů. Obnažuje však zároveň přechodný jev volného manželství, jak probíhal brzo po revoluci. Aniž by bylo jasně znát, o jakou jde dobu, vzniká dojem, že tento stav platí v SSSR

dodnes. To ovšem není pravda. Rodina se tam těší veliké úctě. Proto Katajev snadno představy o SSSR skresluje. Pro slovenský i český venkov bych tuto aktovku nedoporučoval. S celým Katajevem musíme opatrně! Jen vyspělé dělnické obecnstvo, které si uvědomuje všechny historické souvislosti, nezmate a posílí!

*

Úhrnem.

Dělnické ochotnictvo, které letos vstoupilo do hronovské soutěže, tam patřilo již dávno. Dostalo se tam opožděně, ale zůstane tam již navždy.

DNEŠEK NA POŘADU XIX. JIRÁSKOVA HRONOVA

Současná doba s dnešními lidmi byla v letošní hronovské soutěži zastoupena třemi typickými hrami: Burianovou „Krčmou na břehu“, Cachovou „DS 70 nevyjždí“ a Káňovou „Partou brusiče Karhana“. U všech jde o populární hry současnosti, o nichž se netřeba rozepisovat. Ale stojí za to se podívat, jak se jeví v zrcadle ochotnického provedení. Hronovské inscenace k tomu skýtají štědrou příležitost.

I.

Nejtěžší úkol připadl Divadelnímu odboru hasičského sboru z Chrasti u Chrudimě, jemuž byla přidělena „Krčma na břehu“. Při inscenaci této choulostivé hry třeba obezřetně dbát, aby v ní nenabyl převahy její naturalistický živel. Musí se bedlivě přihlížet k tomu, aby vystoupily její kladné rysy. Naturalismus, který se dere do nejdramatičtějších výjevů, zacloní snadno náповědi soudružnosti, které obsahují tlumenější místa hry. Opojení je lehko nahrazeno opilstvím, soupeření rvavostí, srážka rvačkou. Síla se tu snadno zvrtné v siláctví. Chrastským se to všechno stalo. Záporné rysy převažovaly v jejich inscenaci nad kladnými. Aby bylo jasno: stane se to většině ochotníků. Dají se jistě svést všemi úklady této hry. Chrastští se dali strhnout k přepjatosti, vyzyvavosti, křiklavosti a násilnosti. Z evropského východu se vyklubal americký západ. Nebylo tentokrát v moci ani herců ani režie ujit tomuto nebezpečí, které tu hrozí. Vzpomínám při této příležitosti inscenace Vesnickým divadlem, kde se podařilo spoutat naturalismus, který hru prostupuje, takže se uvolnil pramen kamarádství, který zespoda pod divadelností výjevů se prodírá nahoru. Tento úkol byl nad síly

Chrastských. V čem tedy tkví klad jejich hronovského vystoupení?

Jejich režisér Vrba prokázal schopnost rozvrhnout a vystavět jednotlivé výjevy i celkovou souhru. Má smysl pro dramatický účín. Dovede vytvořit napětí. Jejich výtvarník arch. Karpáš umí řešit scénu, vyvolat živé prostředí, pracovat s prostorem i barvou. Jen okno, které spojuje vnitřní prostor s vnějším, bylo vytlačeno ze hry. Půl hlediště na ně pořádně nevidělo. Přesvětlení nočních scén připočítám na vrub pohostinského vystoupení na neprozkoušeném jevišti. Jinak neromantický scénický prostor Karpášův by mohl a měl být klíčem celého pojetí romantisující hry.

Herectví Chrastských slibuje do budoucnosti hodně. Mají v souboru Jirkovou, která dovede ztělesnit, jak ukázala její babka, živou charakterní roli jedna radost. Mají Kodeše, který má vzácný smysl pro humor a pro bezprostřední vyjádření prostých chlapců a mužů, jak ukázal v Jenovi. Až teprve nakonec, kde se z tohoto dělníka stává romantický hrdina, se s postavou rozešel. Když se takovým hrdinům vyhne, nemůže sejít s bezpečné cesty své vemlouvavé prostoty a přátelskosti, v jejichž vyjádření vykoná mnoho. Totéž platí o Suchém. Jeho šerif přesvědčuje, protože může zůstat a zůstává v mezích charakterisační přirozenosti. Vávra, Hrnčál, Mihulka, Chour a Svoboda prokázali své vlohy. Jakmile nemusí nic nahrávat, osvědčují přirozenost svého projevu. Kužel byl nucen k nadsázce ve svém flákači. Proto se této přirozenosti projevu vymkl. Nicméně právě on ukázal, že v jiné úloze teprve bude moci plně užít svého zdravého herectví. Felklová, která vcelku do-

cela přesvědčivě představovala majitelku hospody, třebaže mohla snadno zvýšit její dívčí zjev vyčesáním vlasů a mladším ústrojem, se ukazuje spolehlivou tlumočnicí vážnějších dívčích a ženských postav. A konečně Svobodová, která má smysl pro výrazný charakterisační přízvuk, bude-li méně hrát a více žít své role, vyroste na znamenitou představitelku dramatických postav.

Nyní se vrátím k tomu, čím jsem začal svůj výklad o jejich inscenaci.

„Křčma na břehu“ byla tomuto souboru přidělena. Zásadně to je naprosto správné. Jestliže plní své přidělené úkoly dělnictvo nebo rolnictvo, inteligence nebo mládež, má a musí je plnit také ochotnictvo. Jde jen o to, aby ten, kdo úkol přiděluje, znal síly souboru, jemuž úkol určuje. A o to, aby rozvážil, do jakého prostředí jej přikazuje. Při splnění těchto dvou podmínek má plné právo úkol určovat.

Poněvadž o to byl v hronovské rozpravě spor, vyslovuji také zde svůj názor na tuto zásadní dramaturgickou otázku naší veškeré lidové tvořivosti.

II.

Cachova reportážní hra „DS 70 nevyjíždí“, kterou uvedl závodní soubor Severotuku z Ústí nad Labem, vlastní průzračnou jednoznačnost a dějovou i charakterisační přímou, která nemůže svést ochotnický soubor s cesty. Povážně skoro všechno sama. Mluví prostě a rovnou. Hovoří naplno. Takové hry právě potřebujeme. Takové patří na ochotnické jeviště. Cach myslí dějem. Jeho idea je v něm obsažena. Lidé a názory ji uskutečňují a osvětlují. Ale prosazuje se sama v prostém dramatickém dění. V tom spatřuji jednu z hlavních a bezpečných záruk lidovosti každé hry. V tom tkví také záruka její sdělnosti nejmenšími soubory v nejmenších dějinách.

Ústečtí se věnovali pozorně prostředí, potom ději a pak postavám.

Proto se musím zmínit nejdříve o Zemanově režii a výpravě Králíkově a Loudově. Porozuměli politické závažnosti hry. Zejména na nové lidi, kteří tvoří náš nový a lepší život, dali citlivý pozor. Potom jasně tlumočili dění, které stupňuje typickým příběhem tuto politickou vemlouvavost hry. Toto její uvědomělé pochopení pak uskutečnili technicky. Rozvržení výstupů a vypracování souhry upoutá na režii Zemanově především. Plynulost a vazba dění vytvářejí zároveň dobrou atmosféru. Králík a Louda ji podporují jednoduchou a výstižnou výpravou, na

níž zaujmou zvláště dva obrazy — v noci a s rypaldem. Ukazují, že lze prostě a obratně řešit pro tuto hru výpravu, která některé ochotníky zbytečně leká. Klad hereckého podání Ústeckých tkví v opravdovosti jejich projevu. Nedostatky se ukazují, jakmile mají zdůraznit své postavy ostřejší charakteristikou. Nejlepší si ví rady Kříženecký, potom Zdeněk. První umí prokreslovat postavu do výrazné podoby zkušeného šéfmekanika, druhý dovede rozehrát srdečnost svého mechanika. Do třetice k nim v hlavních postavách patří Šimková se svou svěží, milou a dělnou brigádnicí. Potom upoutává Neumann velmi přesvědčivou hrou ve svém konstruktérovi a Smutný ve zvlášť výstižné řeči německého sondéra. Jírotka a Trubl dovedou vyznačovat zjevem i mluvou docela pěkně své horníky. Trublová se k nim druží dobrým vyhráním hornické ženy. Horákovi vychází věrohodně brigádník, Kubišovi uspokojivě inženýr a Černé vhodně jeho žena. Přihlížím jen k základní podobě jednotlivých postav a výkonů. Spíše než dovršenou dovednost oceňuji nadějně schopnosti souboru, který může mnoho vykonat. Musí přihlédnout k lepšímu vnitřnímu uvolnění a osvojení si větších jistot přednesu i gest a chování na scéně. Většina z nich musí trochu vyjít ze sebe. Osvojující si tyto výrazové prostředky, nechtějí si uchovávat přirozenost projevu, která musí zůstat základem jejich poctivé a slibné práce. Účast na XIX. Hronově by se jim měla stát pobídkou.

III.

Káňa jde se svou „Partou brusice Karhana“ cestou Cachovou. Postoupil na ní ovšem k novým lidem a novým skutečnostem našeho budovatelského úsilí. Vidí je živě. Zná jejich myšlení i konání. Rozumí jim. A umí je zpodobit. Postihuje v nich životní a tvořivý klad. Třebaže se obírá v hlavních postavách jednak nestraníkem, jednak neuvědomělci, přece jen převažuje v jeho záběru kresba uvědomělé stranickosti jeho lidí. Proto, vytváří obraz budovatelského úsilí našeho dělnictva, vystihuje po prvé jasně budovatelské zásluhy komunistické strany.

Divadelní odbor závodního klubu Chronotechny ze Šternberka, který Káňovu hru nastudoval, vnesl do XIX. Jiráskova Hronova nový výraz, který se zrodil z nového ducha nových lidí. Tuto trojí novost, která byla spíše napověděna než dopověděna, nutno objasnit. Jí se stali Šternberští průkopníci nového stylu našeho ochotnického divadelnictví.

Jeho nositeli u Šternberských se stali takřka všichni. Stali se jimi proto, že je jim jasná náplň hry. Stali se jimi proto, že je jim jasný smysl a účel našeho života. Jsou to dobří občané. Proto se mohli stát přesvědčivými tlumočníky Káňových lidí. A tím se pak stali zvěstovateli nového slohu. Především Jakeš starým Karhanem. Potom Pavlík svým Fikejsem a Sotiláš svým Zárubou. Všichni tři vytvářejí tyto různé postavy se stejným zaujetím. Soustřeďují se k jejich jádru. Jakeš k zálibné a vášnivě dělnosti Karhanově, Pavlík k Fikejsově narušenosti, která pramení z trpké zkušenosti dělného člověka staré doby — jehož obrat provádí Pavlík s velkou vnitřní citlivostí — Sotiláš k povolnějšímu Zárubovi, kterému práce prostě nedá. Jak všichni tři vyslovují tuto lidskou náplň svých postav! Jak žádný z nich nenahrává žádné vymyšlenosti! Jak přirozeně si všichni vedou! Ale hned třeba dodat: naprosto v tom není neuvědomělá přírodnost. Není v tom žádné pouhé projevování se. Tito ochotníčtí herci hrají. Vědí, co mají říci a dovedou to říci. Nevyrovnanost jejich hry zatím nerozhoduje. Touto prostotou, kde přiměřenost výrazů vyplývá ze zkušenosti nového dělného člověka, se vyznačuje nový sloh ochotnického projevu, který se rodí z opravdovosti našich nových lidí. Našel jsem jej také u představitelů mladých dělníků, u Dokoupila, Vacy, Maníše, Vonáška, Müllera, Tally, stejně jako v kresbě záporných postav u Dufka, Klepáče a Šnábla, nalezl jsem jej u Kopánkové, Zavadilové, Krčmové a Kalousové, stejně jako u neuvědomělé brusičovy ženy v podání Stejskalové, protože se projevuje jak v kladných postavách, tak i v záporných, neboť je to kresba líc a rubu téže nové životní skutečnosti, pro jejíž představitele měli Šternberští třídní smysl. Jedině to bych chtěl dodat, že mladší se někde spokojili oním přírodním proje-

vem své mladosti, kdežto starší přece jenom uvědoměleji vyhrávali své postavy, lépe ovšem již napsané. Upozorňuji na tento rozdíl v podání, aniž bych tím chtěl naznačovat nějaký předěl mezi souborem. Jde jen o odstín, který lze snadno vyrovnat.

Jde však ještě o něco vážnějšího, totiž o prohloubené uvědomění, aby se naši ochotníci v těchto hrách ze současnosti nespokojovali s „civilismem“. Musí si uvědomit, že je nutno vycharacterisovávat do náležité ostroty jednotlivé postavy. Jen opravdové porozumění době a hře umožní přesvědčivost takových novodobých lidí. Pro takovou tvorbu mají Šternberští bezpečné předpoklady v ideové i technické vyspělosti.

Soubor právě jednotí ideová i pracovní kázeň. Podílí se na ní nesporně a zjevně Stejskalova režie, která také jistě uvede do úplné rovnováhy výraznost celku. Stejskal zřejmě vnímá pozorně hru svého souboru, takže může dospět k oné vzácné slohovosti jeho výkonu. Majer mu vytvářel s ostatními spolupracovníky z několika kulís rychlé prostorové změny s přesvědčivou charakteristikou soukromého i továrního prostředí hry. Představení šternberského souboru nasvědčuje ideové i pracovní uvědomělosti.

Tak dělníci, hrající dělníky, kladou svým vystoupením na XIX. Jiráskově Hronově základ novému slohu našeho ochotnického divadla. Projevil se v letošní soutěži několikrát. V představení Šternberských nesporně nejvíc.

*

Nový sloh vznikne jen z nové dramaturgie. Nová dramaturgie se zrodí jen z nové skutečnosti. Novou skutečnost vytvoří jen nový člověk. Tento nový člověk je východiskem i cílem všeho. I v ochotnickém divadle!

SLOVENSKÁ HRA XIX. JIRÁSKOVA HRONOVA

Od samých začátků byly hronovské ochotnické hry výrazem československé vzájemnosti. Hronovské jeviště bývalo tribunou slovenské dramatiky. Odtud se šířilo její poznání. Československá spolupráce byla, je a zůstane chloubou tradice Jiráskových Hronovů. XIX. soutěž, která přehodnotila dosavadní vývoj, v této tradici pokračuje, rozvíje její smysl a náplň. Na tomto politickém rysu, který přechází do nové podoby Jiráskových Hronovů, je jasně vidět, že nové pojetí přejímá hodnotné prvky hronovské tradice do dalšího vývoje, začleňující je do jejich nového a revolučního smyslu.

Slovenští ochotníci z trebišovského závodního klubu místního cukrovaru nastudovali hru sloven-

ského dramatika Petra Karvaše „Bašta“, kterou uvedli také na XIX. Jiráskově Hronově. Zřetel

k slovenské dramatice nutno v jejich volbě doceňovat. Úkolem slovenských souborů v takových celostátních soutěžích zůstává zprostředkovat poznání slovenské dramatické tvorby. Dospějeme ovšem časem i k tomu, že Slovinci budou hrát české a Češi slovenské hry při podobných příležitostech, prokazující vzájemné pronikání a chápání nové slovenské tvorby zde a nové české tvorby tam. Nyní se naše společná tvořivost prostupuje. Časem se bude prolínat. Na Jiráskových Hronovech lze tuto myšlenku prohloubené vzájemnosti nejlépe uskutečňovat. Zde to bude prostě znamenat dotvářet tradici. Trebišovští postoupili na této cestě tím, že si zvolili hru autora mladého, jehož poznání třeba teprve náležitě rozšířit.

Peter Karvaš ukazuje ve třech dějstvích své „Bašty“ boj slovenského lidu o svobodu — tak, že pro každé dějství si volí příběh z jiného dějinného období. Na jeho volbě je příznačné, že tři obrazy osudu tohoto boje, první za vzpoury horníků XVI. století, druhý z revolty devětačtyřicátého roku XIX. století a třetí ve XX. století ze slavného báňskobystrického povstání čtyřiačtyřicátého roku, jsou si podobné jako vejce vejci. Myšlenka svobody prostupuje všechny tyto epochy, všechna tato dějství. Lidé se střídají, trvajíce ve své podstatě. Příběh se vždy vrací, probíháje pouze v novém dobovém prostředí. Osud boje za svobodu se jenom obměňuje, ale nemění — až k slovenskému povstání.

Karvašova myšlenka, ukázat tři podoby boje za svobodu slovenského lidu trojím způsobem, je překrásná.

Ale jsou to tři podoby boje za svobodu a trojím způsobem jeho zobrazení? Zde se bojuje za svobodu jako takovou! Vždycky se však bojovalo za docela určitou svobodu. Tato různá konkrétnost myšlenky svobody nevystupuje z Karvašova pojetí a zpracování jasně. V různých podmínkách, které jsou málo osvětlovány, nabývála myšlenka svobody různé podoby. Mechanismus Karvašova pojetí nádherného úkolu ohrožuje třídní podstatu svobody, která měla vzniknout. Jen třídní hledisko by mohlo, kdyby bylo důsledně uplatňováno, vydat společného jmenovatele těmto fragmentům boje za svobodu. Poměrně nejvíce vystupuje z prvního obrazu, kde jde o sociálně průkaznější látku. Daleko méně vyniká z druhého, kde národní rys revolučního hnutí cloní sociální, neméně ústrojný. A nejméně se projeví ve třetím, kde báňskobystrický duch povstání postrádá

třídního hlediska. Karvaš svou myšlenku jedné svobody aplikoval na tři různá historická období. Kdyby byl naopak vycházel z určitějšího šetření a obrazu společenských podmínek toho historického zápasu v jednotlivých dějinných obdobích, byl by dospěl k hlubším a pravdivějším podobám boje slovenského lidu za svobodu. Vyhnul by se nesprávnému pojetí, násilným shodám v příbězích, samoúčelnému opakování motivací společenských i soukromých, umělosti skladby.

Klady Karvašovy hry spatřuji v tvůrčí odvaze, kterou ukazuje, v ideové závažnosti, o kterou usiluje, v potřebě obírat se historií svého národa, ve vědomé snaze přispět k poznání vývoje. V tom všem se projevuje tvořivý dramatik, od něhož můžeme velice mnoho očekávat. Spatřuji je dále v jeho schopnostech charakterisačních, v účelnosti jeho dialogu, ve smyslu pro srážku. Od žánru, který byl v těchto látkách typický staré a starší dramatice, spěje mladá tvorba k myšlenkovému pathosu historického dramatu. V tom je Karvaš svou „Baštou“ jejím podnětným představitelem.

Pro Trebišovské to byl úkol přetěžký. Vyžaduje umění charakterisační proměny a zkratky. Na jejich začátek to bylo příliš mnoho. Přitom není sporu o tom, že opravdu všichni prokázali své schopnosti.

Spíše než k jednotlivým charakteristikám, které nemohly být plastické, přihlédnou k nadějným možnostem, které je zavazují. V prvním obraze Gábor a Kavečanský nastoupili hned s jistotou, kterou si uchovali i nadále. Gavalův vzbouřenec měl místa nesporné přesvědčivosti. Horný vyhrál raněného věrojatně. Nyulassyová, pro hornickou dceru tohoto obrazu poněkud útlouká, v dalších nalézá bližší úkol. Poměrně nejplnější charakteristiku tu podává Mihalko v báňském mistru. Bude-li ještě méně přednášet a ještě více vyhrávat své role, zbaví se pathosu a prohloubí své dovedné kresby. Ve druhém obraze se ujímá charakterisačního vedení Kavečanský výtečně prokreslovaným typem honvédského důstojníka. Nyulassyová zvyšuje výraznost svého projevu, Gaval a Gábor udržují přesvědčivost své hry, včetně Horného, Mihalkovi svědčí romantičtější velitel, takže se jeho charakteristika stane opravdovější. A konečně ve třetím obraze se Kavečanský udrží svým právníkem na charakterisační úrovni předchozího obrazu, Gábor a Gaval ještě zvýší svou kresbnou jistotu, Horný pečlivě ztělesňuje raněného partyzána, Nyulassyová představuje mladou dívku

správně. Neměla by jen být tak vystrojená! To však platí skoro o všech. Dále: Mihalkovi vychází před-
seda revolučního výboru docela pěkně. Farský, Ma-
rec, Krutý, Sokol, Zbojovský, Račkovský a Jakab
se celkem tvárlivě proměňují z horníků v dobrovol-
níky a partyzány. O jejich živé rozestavení a přehrá-
vání se starala režisérská dvojice Kavečanský-Gábor
správně.

Na režii Kavečanského a Gábora třeba docenit si-
tuační řešení a uspokojivé dramatické stupňování
akcí. Přirozenost přechodů a vazba souhry ji teprve
čeká. Na výpravě Imricha Farského zaujme účelnost.
Jen to slepé okno ve třetím a levá strana zkrácených
dekorací ve všech třech obrazech ubírají scéně rea-
listické přesvědčivosti. Pevnost je pevnost. Bylo
třeba ještě méně zkratky a ještě více hmotnosti právě

strany dekorací. Jinak má Farský nesporně smysl pro
pravdivost a účinnost dramatického prostoru. Pro
letošek byla ovšem výjimečně náročná „Bašta“ nad
síly Trebišovských. Napřesrok už by ji úplně ztekli.
Nicméně se vyrovnali se svým úkolem poctivě. Vyšli
z boje se ctí. Zaslouží si plného uznání.

Slovenské ochotnictvo může pro novou sloven-
skou dramatikou vykonat mnoho. Skýtá jí širokou
akční základnu. Slovenským ochotnictvem může
slovenské drama mluvit k slovenskému lidu v nej-
zazších dědinách. Slovenští dramatikové si to musí
plně uvědomit. Psát tak, aby mohli slovenským
ochotnictvem promlouvat a aby jim bylo rozuměno.
Slovenské soubory XIX. Jiráskova Hronova uká-
zaly, že je slovenské ochotnictvo schopno toto své
poslání plnit.

OBSAH

ČÁST PRVÁ

XIX. JIRÁSKŮV HRONOV

LETOPOČTEM LIDOVÉ TVOŘIVOSTI

6 *Ing. Miroslav Kouřil*: ÚKOLY LIDOVÉ TVOŘIVOSTI

10 *Vojtěch Pavlásek*: V JIRÁSKOVĚ JMÉNU

12 *František Kubr*: ÚKOLY ČESKOSLOVENSKÉHO OCHOTNICTVA

14 *A. M. Brousil*: VÝVOJ A SMYSL JIRÁSKOVÝCH HRONOVŮ

ČÁST DRUHÁ

XIX. JIRÁSKŮV HRONOV V OBRAZECH

23 VÍTĚZNÉ SOUBORY

24 PATRONI SOUTĚŽÍCÍCH SOUBORŮ

ČÁST TŘETÍ

XIX. JIRÁSKŮV HRONOV SOUTĚŽÍ

A ŠKOLOU NAŠÍ LIDOVÉ TVOŘIVOSTI

27 *Dr. Klementa Rektorisová*: CESTOU K XIX. JIRÁSKOVU HRONOVU

48 *František Kubr*: V HRONOVSKÉ ŠKOLE

51 DISKUSE V HRONOVĚ

60 *Josef Trojan*: HRONOV V ČÍSLECH

61 BROUSILOVA KRITICKÁ KRONIKA XIX. JIRÁSKOVA HRONOVA

XIX. JIRÁSKŮV HRONOV 1949

Sborník celostátní soutěže lidové tvořivosti.

Redigovala Dr. Klementina Rektorisová a redakční kruh: A. M.

Brousil, František Kubr, Josef Trojan. Obálku navrhl a graficky

upravil: Jan Kotík. I. vydání v počtu 2500 výtisků vydalo v roce

1950 Ústředí lidové tvořivosti nákladem Umění lidu v Praze.

Fotografie: Bartoň, Náchod a ČTK. Vytiskla tiskárna Dr. E. Grégr

a syn v národní správě. Cena brož. výtisku Kčs 110.— (pro sou-

bory registrované v Ústředí lidové tvořivosti Kčs 88.—).